

Erika Oago

ETTEVÕTTE FINANTSMAJANDUSLIKU OLUKORRA ANALÜÜS AS SAARTE LIINID NÄITEL

LÕPUTÖÖ

Teenusmajanduse instituut
Majandusarvestuse õppekava
Juhendaja: Helle Noorväli

Mõdriku 2023

Autori deklaratsioon ja lihtlitsents

Mina, Erika Oago tõendan, et lõputöö on minu kirjutatud. Töö koostamisel kasutatud teiste autorite, sh juhendaja teostele on viidatud õiguspäraselt.

Kõik isiklikud ja varalised autoriõigused käesoleva lõputöö osas kuuluvad autorile ainuisikuliselt ning need on kaitstud autoriõiguse seadusega.

Juhendaja Helle Noorväli */allkirjastatud digitaalselt/*

Lõputöö on kaitsmisele lubatud Teenusmajanduse instituudi direktori korraldusega nr 1-14/54 kuupäev 04.05.2023.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Erika Oago sünnikuupäev: 04.03.1985, annan Tallinna Tehnikakõrgkoolile (edaspidi kõrgkool) tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose Ettevõtte finantsmajandusliku olukorra analüüs AS Saarte Liinid näitel.

- 1) reprodutseerimiseks paberkandjal kõrgkooli raamatukogus avaldamise ja säilitamise eesmärgil;
- 2) elektroonseks avaldamiseks kõrgkooli repositooriumi kaudu;
- 3) kui lõputöö avaldamisele on instituudi direktori korraldusega kehtestatud tähtajaline piirang, lõputöö avaldada pärast piirangu lõppemist.

Olen teadlik, et nimetatud õigused jäävad alles ka autorile ja kinnitan, et:

- 1) lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid ega muid õigusi;
- 2) PDF-failina esitatud töö vastab täielikult kirjalikult esitatud tööle.

Mõdrikul, 04.05.2023 */allkirjastatud digitaalselt/*

SISUKORD

SISUKORD	3
SISSEJUHATUS.....	4
1 LÕPUTÖÖ METOODIKA.....	6
2 AS SAARTE LIINID FINANTSMAJANDUSLIKU OLUKORRA ANALÜÜS	10
2.1 Finantsanalüüsi vajalikkus ja eesmärk	11
2.2 Informatsiooniallikad finantsanalüüsi teostamiseks.....	12
2.2.1 AS Saarte Liinid finantsaruandluse horisontaalanalüüs.....	19
2.2.2 AS Saarte Liinid finantsaruandluse vertikaalanalüüs.....	28
2.3 Finantssuhtarvude analüüs.....	33
2.3.1 Lühiajalise maksevõime hindamine	34
2.3.2 Kapitali struktuuri ja pikaajalise maksevõime hindamine	41
2.3.3 Efektiivsuse hindamine	46
2.3.4 Tasuvuse ehk rentaabluse hindamine	50
KOKKUVÕTE.....	57
SUMMARY	60
VIIDATUD ALLIKAD.....	62
LISAD	65

SISSEJUHATUS

Ettevõtte eduka äritegevuse eelduseks on kindlalt sõnastatud strateegilised eesmärgid. Nobeli preemia laureaat, majandusteadlane Milton Friedman on kirjutanud, et ettevõtlusel on üks ja ainult üks sotsiaalne vastutus, see on kasutada oma ressursse ja osaleda tegevustes, mille põhieesmärk on suurendada ettevõtte kasumit (Friedman, 1962). Kasumi teenimiseks peab ettevõtte juht läbi plaanipärase tegevuse langetama õigeid juhtimisotsuseid, et tagada ettevõtte jätkusuutlikkus ja vähendada potentsiaalseid riskitegureid, mis võivad tekkida kiiresti muutuvast majanduskeskkonnast.

Majanduskeskkonda on tugevalt raputanud viimaste aastate traagilised sündmused. Maailma Terviseorganisatsioon kuulutas 30. jaanuaril 2020 välja rahvusvahelise murega rahvatervise hädaolukorra ja nimetas levivat haiguspuhangut sama aasta 11. märtsil pandeemiaks (World Health Organization, 2020). Alanud COVID-19 pandeemia levis murettekitava kiirusega, nakatades miljardeid ja pannes sellega majandustegevuse peaaegu seisma, kuna riigid kehtestasid viiruse leviku peatamiseks ranged liikumispiirangud. Majandusaktiivsuse vähenedes kahanes näiteks euroala SKP 2020 aastal 6,6% (Lagarde, 2021). Aastal 2021, kui viiruse levik taandus ja piirid avati, tekkis järsk nõudlus kaupade ja teenuste järele, samal ajal kui pandeemia ajal tekkinud tarneraskused vähendasid soovitud kaupade tootmiseks vajalike vahendite kättesaadavust. Nõudluse suurenemise ja pakkumise vähenemise tulemusena on tekkinud hüppeline tõus tooraine, tööstuskaupade ja energia hindades (Lättemäe, 2022). Viimasele on tugeva tõuke andnud ka Venemaa sissetung Ukrainasse 24. veebruaril 2022. Sõda, sanktsioonid ja katkenud tarneahelad on ergutanud inflatsiooni arengut ja vähendanud oluliselt kindlustunnet majandustegevuses (Euroopa Keskpanga majandusülevaade 2/2022, 2022).

Ebakindel majandus tõstab ettevõtete haavatavust kõikvõimalike riskide osas (Vaino, 2013), millele ettevõtte juhid kiiresti reageerima peavad ja paneb neid raskete otsuste ja valikute ette. Efektiiwsed ettevõtjad jälgivad hoolega ettevõtet ümbritseva pidevalt muutuva keskkonna mõju ettevõtte äritegevusele. Hea vahend selleks on ettevõtte finantsmajandusliku olukorra analüüs ehk finantsanalüüs, mille kaudu saab anda hinnangu möödunud perioodidele, hetkeseisule ning tulevase oodatava finantsolukorra kohta (Kallam, et al., 2003, lk 151). Eesmärgiks on avastada ettevõtte finantsseisundis kitsaskohti, mis saaksid tulevikus probleeme tekitada ning leida kõik tugevad küljed, millest võiks tulu saada (Tšistjakov, 1996, lk 7).

Teema aktuaalsus põhineb selles, et Eesti majanduslik olukord tervikuna on otseselt ja olulisel määral seotud väliskeskkonnaga ning rahvusvahelistest kriisidest tulenev määramatus ning mõju turgudele peegeldub vahetult ka siinses majanduslikus keskkonnas. Erilist tähelepanu oma finantstervisele

peaksid pöörama ettevõtte, kes on suurel määral mõjutatud väliskeskkonnast. Sellest tingituna on igati päevakohane uurida, kas ja millist mõju on avaldanud maailma tabanud kriisid ettevõtet, kelle põhilisteks klientideks on parv- ja liinilaevadega reisijatevedu korraldavad operaatoretttevõtted ning sadamate kaudu veetavate kaupade omanikud ja laevaagendid. Uurimisprobleemiks on analüüsida ja hinnata ettevõtte finantsmajanduslikku olukorda ja kriiside mõju AS Saarte Liinid finantsnäitajatele. Analüüsi tulemuste põhjal saab luua seosed finantsnäitajate ja ettevõtet mõjutavate sise- ja väliskeskkonna tegurite vahel ning langetada teadlikke juhtimisotsuseid tuleviku jaoks (Nukka, 2018). Eriti oluline on märgata võimalikult varakult ettevõttes esilekerkinud probleeme, sest finantsaruannetest saadav info pakub huvi nii laenuandjatele, investoritele, ettevõtte omanikele, juhtkonnale kui ka valitsusasutustele (Rünkla, 2003, lk 60).

Lõputöö eesmärk on analüüsida AS Saarte Liinid finantsmajanduslikku olukorda aastatel 2019-2022, saadud tulemustest lähtuvalt teha järeldused ning vajadusel anda suuniseid edaspidisteks juhtimisotsusteks.

Lõputöö eesmärgi saavutamiseks on püstitatud järgmised uurimisülesanded:

- koostada lõputöö metoodika;
- luua erialasele kirjandusele tuginedes teoreetiline raamistik finantsmajandusliku olukorra analüüsimiseks, sealhulgas kirjeldada finantsanalüüsi teostamiseks vajalikke meetodeid;
- teostada AS Saarte Liinid finantsmajandusliku olukorra analüüs, lähtudes valitud teooriast ja metoodikast ning kasutades ettevõtte majandusaasta aruandeid ajavahemikust 2019-2022;
- saadud tulemustest lähtuvalt teha järeldused ning vajadusel anda suuniseid edaspidisteks juhtimisotsusteks.

Lõputöö on jaotatud kaheks peatükiks, kus esimeses peatükis antakse ülevaade lõputöö metoodika kohta. Antud peatükis kirjeldatakse lõputöö eesmärki, eesmärgi saavutamiseks püstitatud ülesandeid, uurimisobjekti, uurimismeetodit, andmekogumis- ja analüüsimeetodeid ning valimit. Teises peatükis kirjeldatakse finantsanalüüsi olemust ja eesmärki ning antakse ülevaade finantsanalüüsi teostamiseks vajalikest meetoditest. Samuti tutvustatakse finantsinformatsiooni saamise kolme põhilist allikat: bilanssi, kasumiaruannet ja rahavoogude aruannet. Teostatakse nende aruannete põhjal ettevõtte horisontaal- ja vertikaalanalüüs ning viiakse läbi suhtarvude analüüs finantsmajandusliku olukorra hindamiseks. Lisadena on esitatud ettevõtte bilanss, kasumiaruanne ja rahavoogude aruanne ning nende horisontaal- ja vertikaalanalüüs.

1 LÕPUTÖÖ METOODIKA

Igasuguse äritegevuse paneb liikuma kasum, mille teenimise nimel tuleb ettevõtte juhil teha teadlikke otsuseid. Otsustades midagi teha või tegemata jätta kujundab juht päevast päeva firma heaolu, maksevõimet ja tulukust. Selleks peab mõistma ettevõtte finantseisundit. Juht, kes numbritel teadlikult silma peal oskab hoida, saab kiiremini reageerida ettevõtte juhtimisel tekkivatele raskustele. (Rünkla, 2003, lk 30)

Ettevõtte tegevust ohustavad raskused võivad tuleneda majanduskeskkonna muutustest, sest ettevõtteid, mis oleksid keskkonnast sõltumatud, ei ole olemas (Rünkla, 2003, lk 128). Väliskeskkonna tegurid võivad ettevõttele pakkuda häid võimalusi või kujutada endast ohtu, kus ohu all mõeldakse ebasoovitavat arengut (Kallam, et al., 2003, lk 23). Majanduse areng on tsükliline, kus kasvuperioodid vahelduvad langusperioodidega. Sellisel juhul on olulisel kohal juhtimiskogemused, et ettevõtte suudaks kasvuperioodil vajalikul määral investeerida ning kasumit säilitada, et majanduslangus üle elada ja püsida jätkusuutlik (Kallam, et al., 2003, lk 30-31). Ebastabiilses majanduskeskkonnas on tähtis roll finantsanalüüsil, mille käigus hinnatakse ettevõtte möödunud, käesolevat ja tulevikus oodatavat majanduslikku olukorda (Tearu, 2005, lk 15). See annab juhtidele võimaluse näha oma ettevõtte tugevaid ja nõrku külgi, leida oma tegevuses kitsaskohti ning teha seeläbi riskide vähendamiseks teadlikke juhtimisotsuseid (Ilisson, 2004, lk 11).

Riskid tekivad pidevalt muutuvast majanduskeskkonnast. Teema on aktuaalne, kuna viimasel kolmel aastal on maailma tabanud mitu šokeerivat kriisi ja tänane majandusolukord on ebastabiilne. 2020. aastal alanud koroonaeepideemia lukustas maailma ja pani sellega majandustegevuse peaaegu seisma. Piiride taasavamisega kaasnesid nõudluse suurenemise ja pakkumise vähenemisega tarneraskused, mille tulemusena on tekkinud hüppeline tõus tooraine, tööstuskaupade ja energia hindades (Lättemäe, 2022). See omakorda kiirendas inflatsiooni kasvutempot, mis vähendab inimeste tulu ja suurendab ettevõtete kulusid. Eurostati hinnangu kohaselt oli euroala inflatsioon 2022. aasta oktoobris 10,6% (Eurostat, 2023). Kuigi inflatsioonimäär on tänaseks päevaks aeglustunud, pärsib majanduse kasvu Venemaa agressioon Ukraina suhtes. Kiire inflatsiooni mõju ostujõule, jätkuvad tarnepiirangud ja suurem ebakindlus avaldavad majandusele kahjulikku mõju. Ettevõtted seisavad vastamisi suuremate kulude ja katkenud tarneahelatega. (Euroopa Keskpanka majandusülevaate kokkuvõte 1/2023, 2023) Teadlike juhtimisotsuste tegemiseks ja jätkusuutlikuna püsimiseks, tuleb kriisidest tärkavaid muutusi ja riske varakult märgata, selleks on vajalik teostada ettevõtte finantsanalüüs.

Uuritavaks ettevõtteks on riigile kuuluv äriühing AS Saarte Liinid, kelle põhiülesandeks on riigile regionaalselt oluliste sadamate haldamine ja arendamine, sealhulgas sõitjateveo avaliku teenindamise võimaluste ja tingimuste tagamine parvalaevaliinidel Eesti mandriosa ja asustatud saarte vahel. Äriühingu põhilisteks klientideks on parv- ja liinilaevadega reisijatevedu korraldavad operaator-ettevõtted ning sadamate kaudu veetavate kaupade omanikud ja laevaagendid. AS Saarte Liinid on sadamate arvult Eesti suurim sadamapidaja, kelle koosseisu kuulub 18 sadamat, mille kaudu toimib 12 avalikku laevaliini. Lisaks sadamatele kuuluvad äriühingu struktuuriüksuste hulka ujuvsüvendaja Watermaster, töölaev Panda ja Kuressaares asuv keskkontor.

Eesti majanduse avatusega kaasneb sõltuvus nii euroalal kui mujal toimivatest makromajanduslikest sündmustest. Uurimisprobleem tuleneb sellest, et maailma tabanud kriisidel on oluline seos uuritava ettevõtte põhiliste klientide tegvusvaldkondadega ehk uuritava ettevõtte põhitegevuse suundadega. AS Saarte Liinid sadamaid läbinud liinilaevade reisijate arv langes koroonaeepideemia tulekuga ja saarte lukustamisega 2020. aasta kokkuvõttes tagasi 2014. aasta tasemele. Reisijate koguarv kahanes aastaga 433,7 tuhande reisija võrra ehk -16,63% (2020. aastal teenindati 2,174 miljonit reisijat ja 2019. aastal 2,608 miljonit reisijat, mis oli 4,1% rohkem kui 2018. aastal). Liinilaevade reisijate mahu olulise vähenemise tõttu, kaasnes reisijatasude alalaekumine. 24. veebruaril 2022 alanud sõjaline konflikt Venemaa ja Ukraina vahel võib oluliselt mõjutada ettevõtte äritegevust. Kehtestatud sanktsioonide mõjul on vähenenud mitmete kaubagruppide, muuhulgas naftasaaduste, puidu ja metalli import Venemaalt, mis on kaasa toonud mitmete ehitus- ja puitmaterjalide tarneraskused ja hinnatõusud. Nimetatud tegurid võivad olulisel määral mõjutada AS Saarte Liinid kavandavate investeerimisobjektide hinnataset ja juba töös olevate objektide valmimise graafikuid.

Lisaks on teema valikul lähtutud ka sellest, et ettevõttes ei ole varem teostatud täiemahulist finantsanalüüsi ning alates 2022. aasta maikuust on ettevõttel uus juhatuse esimees. Täna sees keerulises ja ebastabiilses majanduskeskkonnas on väga vajalik, et ettevõtte juht saaks tervikliku ülevaate oma ettevõtte finantsolukorrast ja tulemuste põhjal saada suuniseid ettevõtte jätkusuutlikkuse hoidmiseks ning kasumlikkuse kasvatamiseks.

Lõputöö eesmärk on analüüsida AS Saarte Liinid finantsmajanduslikku olukorda aastatel 2019-2022, saadud tulemustest lähtuvalt teha järeldused ning vajadusel anda suuniseid edaspidisteks juhtimisotsusteks.

Lõputöö eesmärgi saavutamiseks on püstitatud järgmised uurimisülesanded:

- koostada lõputöö metoodika;
- luua erialasele kirjandusele tuginedes teoreetiline raamistik finantsmajandusliku olukorra analüüsimiseks, sealhulgas kirjeldada finantsanalüüsi teostamiseks vajalikke meetodeid;
- teostada AS Saarte Liinid finantsmajandusliku olukorra analüüs, lähtudes valitud teooriast ja metoodikast ning kasutades ettevõtte majandusaasta aruandeid ajavahemikust 2019-2022;
- saadud tulemustest lähtuvalt teha järeldused ning vajadusel anda suuniseid edaspidisteks juhtimisotsusteks.

Üldises tähenduses on uuring teabe kogumine, et leida vastused küsimustele ja lahendada probleem (Booth, Colomb, & Williams, 2008, lk 10). Uurimisprobleem väljendab puudujääki praktilistes kogemustes või teoreetilistes teadmistes (Õunapuu, 2014, lk 43). Uurimistöö käigus kogutakse fakte ning andmeid eesmärgiga täiendada ja rakendada teooriaid (Õunapuu, 2014, lk 39).

Lõputöö empiirilise uuringu läbiviimiseks kasutatakse kvantitatiivset meetodit. Kvantitatiivset uurimistööd nimetatakse ka positivistlik-kvantitatiivseks (Õunapuu, 2014, lk 54). Positivistid usuvad, et kui nähtusi ei saa mõõta, siis ei tohiks neid ka uurida ning kõike mida on võimalik kogeda, peab saama ka kirjeldada. Positivistid pakuvad uuritavate nähtuste kohta välja põhjuse-tagajärg teooriaid, püstitavad teoreetilisi hüpoteese ja testivad neid. Eelistatud meetod hüpoteesi kontrollimiseks on läbi viia katse, kus nähtuse tunnustega manipuleeritakse, st nende väärtusi muudetakse ning registreeritakse tulemused. (Mcnabb, 2010, lk 15)

Kvantitatiivse uuringu tulemustes, tuleb esitada arvandmeid viisil, mis võimaldaks edasist analüüsi ja järeldusi ning parema ülevaate saamiseks esitatakse andmeid enamjaolt tabelite, graafikute või diagrammidena (Õunapuu, 2014, lk 184).

Kvantitatiivse uuringu läbiviimiseks kasutatakse andmete analüüsimisel deduktiivset strateegiat. Seda lähenemisviisi iseloomustab liikumine üldiselt üksikule (Õunapuu, 2014, lk 60) ning seda iseloomustab kindlate uurimisküsimuste olemasolu ja analüüsikategooriate loomine enne analüüsi põhiosa läbiviimist (Kalmus, Masso, & Linno, 2015). Uuritava probleemi analüüsimiseks ja järelduste esitamiseks on rakendatud statistilist analüüsi. Statistika uurib nähtuste kogumeid kvantitatiivsest küljest, kus tulemused esitatakse arvanäitajate abil ja need ei sõltu suuresti uurija tõlgendusest (Sauga, 2017, lk 14). Õunapuu üldistab statistikat kui matemaatilist manipuleerimist kvantitatiivsete andmetega, et siis neis sisalduvat teavet ilmutada ja esitamiseks vormistada (Õunapuu, 2014, lk 184).

Lõputöö andmete kogumiseks kasutatakse statistilise vaatluse liigina dokumendivaatlust, mis kujutab endast Sauga sõnul kirjalikul või elektroonilisel kujul olevate allikate uurimist (Sauga, 2017, lk 22). Vaatlus põhineb vahetu meelelise kogemuse süstematiseeritud, eetikareegleid järgival kirjeldusel (Vihalemm, 2014). Vaatluse käigus on soovitatav lähtuda uurimisobjekti viimase 3-5 aasta aruannetest (Ilisson, 2004, lk 57), see annab ülevaate, kas ettevõtte finantsmajaduslik olukord on paranenud või halvenenud (Kõomägi, 2006, lk 112).

Lõputöö dokumendivaatluse allikateks on AS Saarte Liinid 2019-2022 majandusaasta põhjaruanded – bilanss, kasumiaruanne ja rahavoogude aruanne. Lisainformatsiooni ammutamiseks ja tulemuste põhjendamiseks kasutatakse aastaaruande lisasid ning ettevõtte tegevusaruannet. Finantsaruanded lubavad ettevõtte kohta küllaltki palju infot koguda, selleks tuleb osata neid lugeda ja tõlgendada. Kui kasutada mitme järjestikulise aasta aruandeid, saab nii mõndagi järeldada ka tulevase finantsmajandusliku olukorra kohta (Rünkla, 2003, lk 60). Käesoleva töö teoreetilises osas tuginetakse erialasele kirjandusele ja elektroonilistele allikatele.

Andmete töötlemiseks kasutatakse lõputöös võrdlusanalüüsi, mille käigus võrreldakse ettevõtte finantsnäitajate erinevusi aastate lõikes, selleks teostatakse ettevõtte bilansi, kasumiaruande ja rahavoogude aruande horisontaal- ja vertikaalanalüüs ning arvutatakse välja suhtarvud. Välja arvutatud maksevõime, efektiivsuse, kapitalistruktuuri ja rentaabluse näitajaid võrreldakse teoorias kirjapandud hindamiskriteeriumitega ning möödunud perioodidega. Lisaks võrreldakse ettevõtte suhtarve sama tegevusala keskmiste näitajatega, mis on saadaval Statistikaameti andmebaasis.

Analüüsi käigus saadud tulemused esitatakse sõnalise tekstina ning muutuste illustreerimiseks on kasutatud Microsoft Excelis koostatud jooniseid ja tabeleid.

2 AS SAARTE LIINID FINANTSMAJANDUSLIKU OLUKORRA ANALÜÜS

Ettevõtete tegelikus juhtimises on töötulemuste analüüs omandanud üha olulisema koha. Mida paremini ettevõtted töötavad ja mida efektiivsemalt kasutatakse ära kõiki tootmisvõimalusi, seda keerukamaks läheb uute reservide leidmine. Analüüs võimaldab süveneda nähtuste olemusse ning näha nende varjatud omadusi ja seoseid. (Tšistjakov, 1996, lk 6)

Ettevõtte majanduslikud eesmärgid on püsida jätkusuutlikuna, hoiduda halvast majandusseisust ja pankrotist, suurendada kasumit, vähendada kulusid, saavutada püsiv sissetulekute kasv ja olla edukas konkurentide suhtes (Tšistjakov, 1996, lk 6). Ettevõtte finantsjuhtimise peamine eesmärk on tõsta ettevõtte väärtust – s.t suurendada aktsionäride rikkust (Tearu, 2005, lk 15). Oluline on lähtuda aktsionäride huvidest ning kõikvõimalikud finantsotsused peavad kaasa aitama omanike jõukuse kasvule (Tearu, 2005, lk 10). See eesmärk pole ainult aktsionäride huvides, vaid annab ka ühiskonnale suurima tulu, kuna piiratud ressursse kasutatakse siis äritegevuses väärtuste loomiseks kõige efektiivsemalt (Peterson, 2000, lk 8). Kui finantsjuht soovib maksimeerida oma ettevõtte väärtust, peab ta suutma tugineda ettevõtte tugevatele külgedele ja parandama selle nõrkusi (Aruste, 2007, lk 12).

Finantsanalüüs, finantsplaneerimine ja finantskontroll on vahendid ettevõtte eesmärkide saavutamiseks. Analüüsi eesmärgiks on hinnangu andmine ettevõtte finantsolukorrale (Tearu, 2005, lk 15) ja sellest on huvitatud ettevõtte juhid juhtimisotsuste langetamiseks, väärtpaberite analüütikud ja investorid investeerimisotsuste langetamiseks ja kreditorid krediidiriski hindamiseks (Aruste, 2007, lk 12).

Finantsanalüüs (ingl *financial analysis*) on vahend möödunud perioodide, praeguse olukorra ja tulevase oodatava finantsolukorra hindamiseks. Finantsanalüüs aitab finantsaruandlust üksikasjalikumalt mõista ja on aluseks finantsotsuste tegemisel (Bõtškova & Tearu, 1997, lk 11). Finantsaruandluse analüüsi protsessi kasutatakse näiteks finantsseisukorra ja tulemuste ennustamisel, põhitegevusest tulenevate probleemide kindlaksmääramisel ja juhtkonna tegevuse hindamisel (Aruste, 2007, lk 7).

Finantsandmete kasutamine finantsanalüüsi abil võimaldab ettevõtte juhtidel jagada olulist teavet nii ettevõttesiseselt kui ka väljastpoolt ning teha olulisi parandusi just selles valdkonnas, mis võimaldab ettevõttel kasvada (Calzon, 2022).

Finantsanalüüsi läbiviimise võib jagada kolme etappi (Tearu, 2005, lk 15):

- ettevalmistav etapp, millel töötatakse välja analüüsi eesmärgid. Eesmärk sõltub sellest, kelle jaoks analüüsi tehakse ja millistele küsimustele tahetakse vastust saada;
- näitajate arvutamine ja interpreteerimine (selgitamine), mille puhul arvutatakse ettevõtte tegevuse finantsnäitajad ja seejärel võrreldakse leitud näitajaid aruandeperioodi alguse ja lõpu näitajatega ning ka tootmisharu keskmistega. Tehakse ka aruannete horisontaal- ja vertikaalanalüüs;
- analüüsi tulemuste üldistamine ja ettepanekute väljatöötamine firma edasiseks tegevuseks (milline on hetkeolukord ja mida tuleks teha?).

Olenemata ettevõtte finantseesmärkidest saab õige analüütilise lähenemisviisiga oluliselt kiirendada oma ettevõtte kasvu. AS Saarte Liinid finantseesmärk on tagada püsiv kasumlikkus efektiivse majandustegevuse ning konservatiivse kapiatlistruktuuri kaudu.

2.1 Finantsanalüüsi vajalikkus ja eesmärk

Finantsanalüüsi võib võrrelda kui ettevõtte tegevuse diagnoosimisega, sest selle käigus saab hinnata, millises seisus ettevõtte parajasti on ning otsustada, kuidas seda edukamaks muuta (Otsus-Carpenter, 2017). Finantsanalüüs algab eesmärgi sõnastamisega ning ettevõtte põhiliste finantsaruannete uurimisega, selle teostamiseks on analüüsijal vaja omada täielikku ja objektiivset ülevaadet ettevõtte finantsseisust (Aruste, 2007, lk 12). Analüüsi eesmärk on kaardistada ettevõtte tugevaid ja nõrku külgi ning leida võimalikult palju seoseid, mis aitaks aru saada, milliseid muutusi toovad kaasa ettevõtte tegevuse suuna või finantsstrateegia muutus (Ilisson, 2004, lk 11). Analüüsi käigus hinnatakse ettevõtte möödunud, käesolevat ja tulevikus oodatavat rahandusliku olukorda (Tearu, 2005, lk 15).

Finantsanalüüsi vajadus tekib, kui on ees ettevõtte ost ja müük, laenuaotlus, seaduste täitmise kontroll, hinnangu andmine juhtkonna tegevusele, aktsiate emiteerimine, suurte ja pikemaajaliste lepingute sõlmimine või pankroti ennustamine (Tšistjakov, 1996, lk 7). Need on olukorrad, kus on oluline kindlustada olemasolevaid ja potentsiaalseid investoreid, kreditore ning teisi finantsaruannete kasutajaid informatsiooniga (Reinberg, 1999, lk 75).

Finantsaruannete infotarbijate seas võib eristada järgmisi huvirühmi (Alver & Reinberg, 2002, lk 299):

- aktsionärid, osaühingute osanikud, muud investorid;
- laenuandjad ja tarnijad;

- ettevõtte olemasolevad ja potentsiaalsed kliendid;
- ettevõtte juhtkond;
- audiitorid;
- ettevõtte töötajad;
- valitsusasutused;
- muud infotarbijad (teadlased, kohtud jne).

Finantsaruandeid analüüsima asudes on igal huvigrupil oma eesmärk. Eesmärgi vajadus võib olla tingitud globaalsetest sotsiaalmajanduslikest teguritest, mis näivad olevat väljaspool ettevõtete kontrolli. Suur osa eesmärgi üle arutlemisest viitab sellele, et ettevõtted toimivad paremini, kui neil on selge eesmärgitunnetus.

Ettevõtte omanikke huvitab, kas nad saavad tulu oma investeringutelt. Juhtkond tunneb huvi, kas ta juhib ettevõtet efektiivselt, kas äritegevus toob kasumit, kui palju on võimalik teha kulutusi, kas on võimalik võtta laenu. Laenuandjad ja tarnijad tunnevad muret, kas nad saavad oma raha koos intressidega tagasi, kas ettevõttel on piisavalt raha arvete õigeaegseks tasumiseks. Kliendid huvituvad firma likviidsusest ja jätkusuutlikkusest. Töötajad tunnevad huvi, kas firma saaks suuremat sissetulekut maksta, kas sellel ettevõttel on tema jaoks tulevikku. (Alver & Reinberg, 2002, lk 138) Finantsaruanded on oma olemuselt määratud eelkõige info välistarbijale. Analüüs lähtub sellest, et välistarbijatel ei ole muud sisemist infot ettevõttest peale selle, mis sisaldub aastaaruandes ning avalikes materjalides ettevõtte tegevusvaldkonna kohta. (Reinberg, 1999, lk 75)

AS Saarte Liinides ei ole varem teostatud põhjalikku finantsanalüüsi. Seda on vaja ettevõtte majandusliku olukorra hindamiseks ja finantsseisundi mõistmiseks. Omanik saab hinnata ettevõtte väärtust. Juht saab ülevaate ettevõtte tugevustest ja nõrkustest, võimalikest riskidest ning väljakutsetest ja seejärel teha kasumlikkuse parandamiseks strateegilisi otsuseid. Ettevõtte kliendid saavad selle põhjal hinnata pakutavate teenuste hinna-kvaliteedi suhet. Samuti annab stabiilne finantsseisund klientidele kindlustunde, et ettevõtte suudab pakkuda kvaliteetseid teenuseid pikema aja jooksul ja tagada nende kättesaadavuse ka tulevikus.

2.2 Informatsiooniallikad finantsanalüüsi teostamiseks

Ettevõttevälised infotarbijad saavad majandusüksuse kohta infot peamiselt finantsaruannetest. Finantsaruanne on rahalisi näitajaid sisaldav aruanne, mis kajastab majandusüksuse tegevuse põhitulemusi ning on koostatud finantsarvestuse andmeil (Alver, J, Alver, L, 2011, lk 286).

Aruannete alusel saavad nad langetada olulisi otsuseid: kas investeerida ettevõttesse oma raha; kas anda ettevõttele laenu või mitte; kas kiita heaks majandusüksuse aruanded, kinnitades, et need kajastavad tõeselt ja ausalt majandusüksuse finantsseisundit ja majandustegevust (Alver, J, Alver, L, 2017, lk 64).

Finantsaruanded on mitmekülgsed analüütilised vahendid, mida igas suuruses ettevõtted kasutavad oma andmete analüüsimiseks, nõuete järgimiseks ning kasumlikkuse ja usaldusväärse finantstulemuse tagamiseks. Samuti on need sisemiste ja väliste sidusrühmade jaoks kommunikatsiooni vahendiks, et jagada finantsteavet ja hoida ühendust. (Calzon, 2022)

Kuigi üldsusele mõeldud finantsaruanded ei pruugi anda investoritele ja võlausaldajatele päris nii vajalikku ja terviklikku ülevaadet ettevõtte äritegevusest ja majanduslikust seisundist, võimaldab finantsaruannete detailiseeritus erinevatel kasutajatel soovi korral saada vähemalt osa vajaminevast teabest (Reinberg, 1999, lk 7). Finantssuhtarve kasutades tuleb teada, mis on erinevate raamatupidamiskirjete taga ning missugused on aruannete seosed, sest vastasel juhul võidakse ettevõtte majandustulemusi hinnata valesti (Kõomägi, 2006, lk 111). Oluline on esitatud informatsiooni usaldusväärsus, võrreldavus ja uudsus (Kõomägi, 2006, lk 110).

Finantsaruandlus viitab standardsetele tavadele, mille eesmärk on ametlike dokumentidena anda sidusrühmadele täpne ülevaade ettevõtte rahaasjadest, sh nende tuludest, kuludest, kasumist, kapitalist ja rahavoogudest, mis annavad põhjaliku ülevaate ettevõtte finantsteabest. Kõik finantsseisundit kajastavad aruanded on usumatult olulised, kuna need näitavad ettevõtte üldist tervist ja aitavad juhtidel teha oma ettevõtte kohta teadlikke otsuseid. (Calzon, 2022)

Põhiliselt saadakse informatsiooni raamatupidamise aastaaruandest, mille koostamise aluseks on majandusaasta raamatupidamisregistrites kirjendatud majandustehingud (Alver & Reinberg, 2002, lk 139) ja kus lähtutakse raamatupidamise seadusest ning kehtivatest raamatupidamise toimkonna juhenditest (Reinberg, 1999, lk 6). Raamatupidamise seadus § 13 lg 1 ütleb, et raamatupidamise aastaaruande koostamise ja avaldamise eesmärk on anda raamatupidamiskohustuslase finantsseisundi, -tulemuse ja rahavoogude kohta asjakohast ning tõepäraselt esitatud informatsiooni neile aruande kasutajatele, kellel on aruandest arusaamiseks piisavad finantsalased teadmised ning mida aruande kasutaja saaks oma majandusotsuste tegemisel kasutada. Raamatupidamise aastaaruanded on finantsanalüütiku uurimistöö toormaterjaliks, mida tuleb mõista, et analüüsi üldse saaks ette võtta (Tšistjakov, 1996, lk 10).

Bilanss on n-ö pilt ettevõtte finantsseisundist teatud momendil (Reinberg, 1999, lk 16) ehk raamatupidamisbilanss kujutab endast firma finantsolukorra aruannet mingi ajaperioodi kohta teatud kuupäeva seisuga, hõlmates aktiva, kohustised ja omakapitali (RPS § 18 lg 1). Aktiva näitab firma vara, kohustised ja omakapital aga selle finantseerimise allikaid (Peterson, 2000, lk 104).

Bilansi aktivapool näitab viimasel perioodil tehtud kõikide investeerimisotsuste mõjusid, bilansi passivapool näitab ettevõtte viimasel perioodil tehtud kõikide finantseerimisotsuste mõjusid (Aruste, 2007, lk 23).

Bilansi tähtsaimaks omaduseks on aktiva kogusumma ja passiva kogusumma võrdsus ehk aktivas saab olla vara nii palju, kui passivas on vara soetamise allikaid (Alver, J, Alver, L, 2017, lk 99).

Aktiva jaguneb põhi- ja käibevaradeks. Käibevara (*current assets*) on vara, mida kasutatakse tavaliselt ühe aasta jooksul ning, mille hulka kuuluvad raha, likviidsed varad ning edasimüümiseks ostetud varad. Põhivara (*fixed assets*) on vara, mida kasutatakse tavaliselt rohkem kui üks aasta ning, mille liikideks on materiaalne põhivara (seadmed, hooned, masinad, maa), immateriaalne põhivara (patendid, kaubamärgid, litsentsid, autoriõigused) ning pikajalised finantsinvesteeringud (soetatud väärtpaberid, antud laenud). (Reinberg, 1999, lk 18)

Passivas tuuakse esile kohustised ja omakapital. Kohustised on laenuks võetud vahendid ja need kujutavad endast kolmandate isikute nõudeid, mille kustutamise eest vastutab ettevõtte oma varadega (Bõtskova & Teearu, 1997, lk 13). Kohustised (*liabilities*) jagunevad lühiajalisteks (maksetähtaeg kuni üks aasta) ja pikaajalisteks (maksetähtaeg üle ühe aasta). Lühiajalised kohustised koosnevad lühiajalistest laenudest, maksuvõlgnevusest, lühiajalisest võlgnevusest hankijatele jne. Pikaajalised kohustised koosnevad pikaajalistest laenudest ja muudest pikajalistest võlgadest (Aruste, 2007, lk 28). Omakapital näitab ettevõtte omanike osaluse suurust ning koosneb otsestest investeeringutest ja jaotamata kasumist (Bõtskova & Teearu, 1997, lk 14).

Bilanss aitab hinnata ettevõtte üldist finantsseisundit ja likviidsust. Selle abil on võimalik analüüsida maksevõime suhtarve, mille all mõistetakse ettevõtte võimet katta oma lühiajalisi kohustisi ning finantsvõimenduse suhtarve, mis aitavad hinnata, millisel määral ettevõtte kasutab laenatud vahendeid (Bõtskova & Teearu, 1997, lk 19,22).

Bilansi alusel arvutatavad maksevõimet hindavad suhtarvud on lühiajalise võlgnevuse kattekordaja, likviidsuskordaja, puhaskäibekapital, puhaskäibekapital varadest ja maksevalmiduse kordaja.

Pikaajalise maksevõime suhtarvud, mis leitakse bilansi põhjal on võlakordaja, soliiduskordaja, omakapitali võlasiduvus ja kapitaliseerituse kordaja.

AS Saarte Liinid bilansi (Lisa 1) aktivas on väga suur ülekaal põhivaradel. See on täiesti mõistetav, kuna AS Saarte Liinid on üldjuhul sadamate maa ja infrastruktuuri omanik. Sadama pidajana ehitatakse taristu valmis kuni kaide, rampide, ootealade, laoplatside ja laadimisvõimalusteni. Lisaks sadamatele kuuluvad äriühingu struktuuriüksuste hulka ujuvsüvendaja Watermaster ja Roomassaare sadamas baseeruv töölaev Panda.

Materiaalse põhivarana võetakse ettevõttes arvele varasid maksumusega alates 5000 eurost ja kasuliku elueaga üle ühe aasta. Materiaalne põhivara võetakse arvele tema soetusmaksumuses, mis koosneb ostuhinnast ja otseselt soetamisega seotud kulutustest.

Ettevõtte immateriaalsete varade hulka kuuluvad põhiliselt arenguväljaminekud, arvutitarkvara, IT-lahendused, ostetud litsentsid ja kaubamärgid. Immateriaalsed varad võetakse arvele ainult juhul, kui varaobjekt on ettevõtte poolt kontrollitav, ettevõtte saab objekti kasutamisest tulevikus tulu või kui objekti soetusmaksumus on usaldusväärselt hinnatav. Muuhulgas kapitaliseerib ettevõtte põhitegevusega seotud arendustegevusega väljaminekute hulgas tööjõukulud. Kapitaliseeritavate tööjõukulude suurus arvestatakse proportsionaalselt töötaja poolt vastava immateriaalse põhivaraobjekti arendusega tegeletud aja osakaalust tema kogu tööajast.

Käibevarade hulgas on suurem roll nõuetel ostjate vastu ja saamata sihtfinantseerimisest. Nõuded ostjate vastu kajastatakse bilansis korrigeeritud soetusmaksumuses, mis üldjuhul on võrdne nende nominaalväärtusega, millest on maha arvatud allahindlused. Ostjatelt laekumata nõudeid hinnatakse individuaalselt. Arved, mille laekumine on ebatõenäoline (maksetähtaeg ületatud üle 365 päeva, hoolimata meeldetuletustest, hoiatustest ei reageerita või kliendile on välja kuulutatud pankrot), kantakse kuludesse. Saamata sihtfinantseerimine tekib olukorras, kus aasta lõpu seisuga on sihtfinantseerimine arvele võetud, aga väljamakset pole veel laekunud.

Tooraine ja materjalina on ettevõtte sadamates arvele võetud IT-varud, veesõidukite varuosad ja vedelkütus veesõidukitele.

AS Saarte Liinid bilansi passivas on oluline osakaal sihtfinantseerimises. Sihtfinantseerimise abil soetatud vara võetakse ettevõtte bilansis arvele tema soetusmaksumuses ning varade soetamise toetuseks saadud sihtfinantseerimise summa kajastatakse bilansis kohustisena kui tulevaste perioodide tulu sihtfinantseerimisest.

2022. aasta lõpu seisuga on AS saarte Liinidel kaks kehtivat pikaajalist laenulepingut, mis on võetud ettevõtte investeringute kaasrahastamiseks. Uuritavatel aruandeaastatel ei ole pikaajalisi laene juurde võetud. Lisaks on ettevõttel sõlmitud SEB Pangaga arvelduskrediidi leping, mille kogulimiit on 1 000 000 eurot.

Lühiajalised kohustised koosnevad lühiajalistest laenukohustistest ning võlgadest ja ettemaksetest, viimaste hulka kuuluvad võlad tarnijatele, ostjate ettemaksed, muud võlad, maksuvõlad ja viitvõlad.

Kasumiaruanne on raamatupidamisaruanne, mis kajastab ettevõtte majandustegevuse tulemusi aruandeperioodi jooksul (RPS § 18 lg 2). Eristatakse tulusid ja kulusid.

Tulud on aruandeperioodi sissetulekud, millega kaasneb varade suurenemine või kohustiste vähenemine ning, mille tulemusel suureneb omakapital, välja arvatud omanike sissemaksed omakapitali (RPS § 3 lg 4). Kulud on aruandeperioodi jooksul tekkinud väljaminekud, millega kaasneb varade vähenemine või kohustiste suurenemine, mille tulemusena väheneb omakapital, välja arvatud omakapitali arvel omanikele tehtud väljamaksed (RPS § 3 lg 5). Kasum on ettevõtte tulude ja kulude vahe (RPS § 3 lg 6). Peale maksude tasumist järelejäänud kasum on puhaskasum. Juhul kui ettevõtte kulud ületavad tema tulusid antud perioodil, on ettevõtte tegevuse tulemuseks kahjum. (Bõtskova & Teearu, 1997, lk 14)

Finantsaruannete analüüsi teoorias on hinnangute tegemisel oluline eristada rahalisi ja mitterahalisi kulusid. Kasumiaruandes on olulisemateks mitterahalisteks kuludeks materiaalse- ja immateriaalse põhivara kulum, millega seoses on finantsanalüüsis kasutusel näitaja, mida nimetatakse kulumieelseks ärikasumiks ehk EBITDA (*earnings before interest and taxes plus depreciation and amortization*). (Kõomägi, 2006, lk 111)

Kasumiaruanne on peamiselt kulude detailne aruanne, sest tululiike on väga vähe. Eestis kasutatavad kasumiaruande skeemid on üles ehitatud järgnevalt: skeem 1 kululiikide järgi ja skeem 2 kulude funktsioonide järgi. (Kõomägi, 2006, lk 111)

Ettevõtte kasumiaruannet (Lisa 4) analüüsides saab ülevaate ettevõtte kasumlikkusest, kas ettevõtte teenib kasumit ja kuidas see on ajas muutunud ning mis on suurimad tulu ja kulu allikad. Kasumiaruande baasil leitakse ettevõtte pikaajalist maksevõimet iseloomustav intressikulude kattekordaja ning tasuvussuhtarvud, milleks on müügikäibe brutorentaablus, müügikäibe ärirentaablus ja müügikäibe puhasrentaablus.

AS Saarte Liinid tulud on kirjendatud tekkepõhise arvestusprintsiiibi alusel ning kajastatakse raamatupidamises müügiarvete alusel. Suurima osatähtsusega on müügitulu, millest põhiline tulu teenitakse sadamateenuste osutamisest liini- ja kaubalaevadele (sildumisteenused, reisijatasud ning laadimise ja lossimisega seotud tulud). Väiksemas mahus tulu laekub kalalaevadelt, ujuvalustelt, jahisadamatest, rendilt, muudelt teenustelt ja teistelt klientidelt. Suuruselt teine tulugrupp on sihtfinantseerimise tulu ning väiksemas mahus muud äritulud (leppetrahvid).

Ettevõtte kulud on kirjendatud tulude-kulude vastavuse printsiibil ning kajastatakse kui ettevõttel on tekkinud kohustus vastava kulu osas või kui ettevõtte on saanud kaupu või teenuseid. Kulud, mis tehakse äritegevuse käigus, on kas perioodi kulud või ettemakstud kulud.

AS Saarte Liinid kulude liigitamine toimub vastavalt kasumiaruande skeem number 1 kirjetele:

- kaubad, toore, materjal ja teenused;
- mitmesugused tegevuskulud;
- tööjõukulud;
- põhivara kulum ja väärtuse langus;
- muud ärikulud;
- finantskulud.

Mitmesugused tegevuskulud jagunevad: ostetud kaubad, toore ja materjal, ostetud teenused, üüriga seotud kulud, kommunaalteenused, bürookulud, posti- ja sideteenused, autokulud, lähetuskulud, reklaamikulud, muud kulud, maksud, maksustatavad kulud. Tööjõukulud jagunevad järgmiselt: tööjõukulud; erisoodustused; sotsiaalmaksukulud töötasudelt, erisoodustustelt; tööjõukulude kapitaliseerimine (miinus) oma valmistatud põhivara maksumusse; sotsiaalmaksukulude kapitaliseerimine (miinus) oma valmistatud põhivara maksumusse. Kulum jaguneb põhivara kulumiks ja väärtuse languseks. Põhivara kulumisse kandmine toimub aasta lõpus. Muudes ärikuludes näidatakse netokahjum oma põhivara müügist ja likvideerimisest, viivised, trahvid, liikmemaksud, välisvaluutas fikseeritud nõuete ja kohustiste netokursikahjum, mis on tingitud ümberarvestusest bilansipäeva kursiga jm ebaregulaarselt äritegevuse käigus tekkivad kulud. Muude ärikuludena kajastatakse maamaks, riigilõivud, loodusressursside kasutamine ja saastetasud, ohtlike jäätmete käitlemine, kahjutasud ja viivised, ettevõtte tulumaks jne.

Rahavoogude aruanne on raamatupidamisaruanne, mis kajastab raamatupidamiskohustustlase aruandeperioodi rahavoogusid (RPS §19 lg 1). Rahaks loetakse kassas ja pangakontodel olevat raha ning pangahoiuseid. Raha ekvivalendid on lühiajalised, kõrge likviidsusega investeeringud, mida

saab kiiresti rahaks muuta ja mille väärtuse muutmise risk on tähtsusetu. Rahavood on raha ja selle ekvivalentide laekumised (positiivsed rahavood) ja väljamaksed (negatiivsed rahavood) (Bõtškova & Teearu, 1997, lk 15). Rahavoogude aruanne jaotab rahavood äritegevuse, investeerimistegevuse ja finantseerimistegevuse rahavoogudeks (RPS §19 lg 2).

Põhitegevuse rahavoogude esitamisel võib kasutada otsemeetodit, mis kajastab kõiki peamisi raha laekumisi ja väljamakseid brutosummana, või kaudset meetodit, mis korrigeerib mitterahaliste majandustehingute, põhitegevusega seotud varade ja kohustiste saldode muutuste ning investeerimis- või finantseerimistegevusega seotud tulude ja kulude mõju aruandeperioodi kasumile või kahjumile (RPS §19 lg 3). Investeerimistegevusest ja finantseerimistegevusest tulenevaid rahavoogusid kajastatakse otsemeetodil (RPS §19 lg 4).

Rahavoogude aruanne võtab kokku need majandustehingud, mis tekitasid raha sissetuleku ja väljamineku. See aruanne on oluline sellepärast, et rahavoogudest on huvitatud nii investeerijad kui ka kreditorid. Rahavoogude aruanne on kassapõhine ehk arvesse võetakse ainult need tehingud, mis mõjutasid rahajääki. Rahavoogude aruanne seob aruandeaasta alguse ja lõpu bilansid, näidates raha laekumist ja väljaminekut eri tegevusliikide lõikes (Reinberg, 1999, lk 65-66).

Antud aruande analüüsi põhjal võetakse vastu dividendi-, finants- ja investeerimispoliitika otsuseid. Seega annab see aktsionäridele ja konkurentidele informatsiooni dividendide maksmise ja kreditoorse võlgnevuse kustutamise võimalustest. Samuti saab rahavoogude aruande põhjal otsustada, milline on ettevõtte likviidsuse tase ning analüüsida, millised tegurid mõjutasid ettevõtte tasuvust. (Bõtškova & Teearu, 1997, lk 16)

AS Saarte Liinid rahavoogude aruanne (Lisa 7) koostatakse kaudsel meetodil.

Finantsanalüüs annab tõepärast infot ainult siis, kui eelpool nimetatud aruanded on koostatud lähtudes eelkõige rahvusvaheliselt tunnustatud arvestuse ja aruandluse põhimõtete osaks olevatest alusprintsiipidest. Nendeks printsiipideks on majandusüksuse printsiip, jätkuvuse printsiip, arusaadavuse printsiip, olulisuse printsiip, järjepidevuse ja võrreldavuse printsiip, tulude ja kulude vastavuse printsiip, objektiivsuse printsiip, konservatiivsuse printsiip, avalikustamise printsiip, sisu ülimuslikkuse printsiip ning tasakaalu printsiip. (RPS § 16)

AS Saarte Liinid raamatupidamisaruanded koostatakse kooskõlas Eesti Vabariigi Raamatupidamise seaduse ning rahvusvaheliste finantsaruandluse standarditega (IFRS) nagu need on vastu võetud Euroopa Liidu poolt. Raamatupidamise aastaaruande koostamisel rakendatakse kõiki uusi

standardeid, standardite muudatusi ja tõlgendusi, mis on välja antud IASB (International Accounting Standards Board) ja rahvusvaheliste finantsaruandluse standardite tõlgenduste komitee (IFRIC) poolt ja mis on ettevõtte tegevusele kohandatavad ning rakendused aruandeaasta aruandeperioodile.

AS Saarte Liinid majandusaasta algab 01. jaanuaril ja lõppeb 31. detsembril.

Majandusaasta aruande eesmärgiks on anda tõene ja õiglane ülevaade ettevõtte finantsseisundist, finantstulemusest ja rahavoogudest. Aastaruanne koosneb järgmistest osadest: raamatupidamise aastaruandest, tegevusaruandest, kasumi jaotamise ettepanekust, audiitori järeldusotsusest, aastaruande kinnitamisest ja informatsioonist ettevõtte põhiaktsionäridest, osanikest või liikmetest.

Raamatupidamise aastaruanne koosneb neljast põhjaruandest: bilansist, kasumiaruandest, rahavoogude aruandest, omakapitali muutuste aruandest ning lisadest, mille eesmärk on põhjaruannete kirjade selgitamine ning detailide välja toomine.

Käesolevas töös on kasutatud analüüsi teostamiseks AS Saarte Liinid 2019-2022 aastate raamatupidamise aastaruande bilanssi, kasumiaruannet ja rahavoogude aruannet. Kasutatud on nimetatud aruannete numbrilisi näitajaid, mis on välja toodud lõputöö lisades (vt Lisad). Nende põhjal teostatakse horisontaal- ja vertikaalanalüüs, mis annavad võimaluse võrrelda ettevõtte finantsnäitajaid aja jooksul ning suhet omavahel. Selle tulemusena saab hinnata ettevõtte finantsnäitajate struktuuri ja muutust ajas. Nii bilansi kui ka kasumiaruande põhjal arvutatakse maksevõime, kapitalistruktuuri, efektiivsuse ja rentaabluse suhtarvud. Saadud tulemustega viiakse läbi trendianalüüs ja võrreldakse möödunud perioodide samade näitajatega ning tegevusala keskmistega, mis on kättesaadavad Eesti Statistikaameti kodulehelt.

2.2.1 AS Saarte Liinid finantsaruandluse horisontaalanalüüs

Horisontaalanalüüs on kahe või enama perioodi näitajate omavaheline võrdlus (Bõtskova & Teearu, 1997, lk 17), kus muudatusi kajastatakse nii absoluutsummas (rahas) kui protsentides (Teearu, 2005, lk 17).

Kui vaatluse alla võetakse kahe või enama perioodi näitajad, on tegemist trendianalüüsiga, kus on võimalik jälgida näitajate dünaamikat, trende. Analüüsi kasutamisel valitakse baasaastaks üks aasta ja analüüsitakse teiste aastate tulemuste protsentuaalset muutust võrreldes valitud baasaastaga. Mida pikem on hõlmatud ajavahemik, seda parema ülevaate saab. (Aruste, 2007, lk 14) Horisontaalanalüüs peaks aitama kindlaks määrata täiendavaid investeeringuid vajavad tegevusalad (Bõtskova & Teearu, 1997, lk 18).

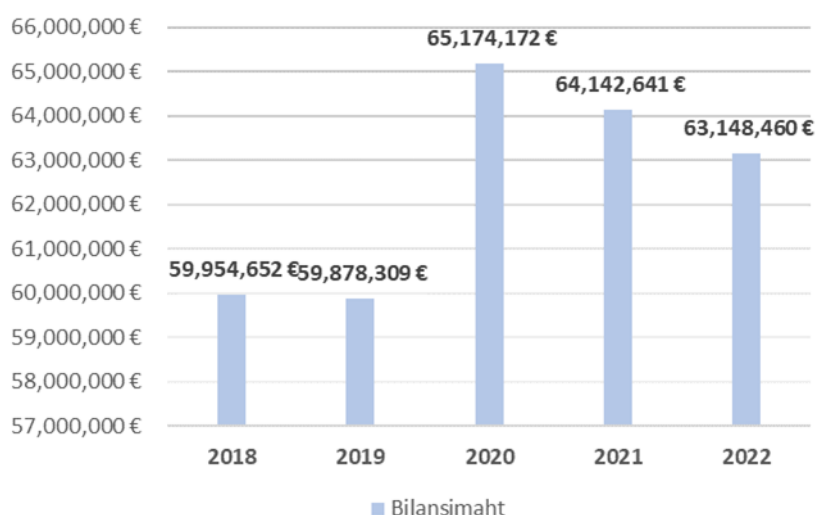
Horisontaalanalüüsi arvutusvalem on järgmine (Otsus-Carpenter, 2017):

$$\frac{\text{analüüsitava perioodi näitaja} - \text{baasperioodi näitaja}}{\text{baasperioodi näitaja}} * 100 \quad (1)$$

Käesoleva lõptöö käigus on uuritud muutust ajas perioodil 01.01.2019 – 31.12.2022, seega kõigi kolme uuritava põhiaruande horisontaalanalüüsi baasnäitajateks on valitud 2018. aasta majandusaasta lõppkuupäev. Muutused on ära toodud lõputöö lisades (vt Lisad) absoluutarvudes ehk rahas ja protsentides.

Bilansi puhul tähendab horisontaalne analüüs seda, et vaatame, millises ulatuses bilansikirje jääk on muutunud aastast aastasse. Analüüs kinnitab seda, mida teised suhtarvud on näidanud, näiteks käibekapitali osas. Samuti ilmneb siit, mis muutused on toimunud põhivara ja pikaajaliste kohustiste koosseisus. (Ilisson, 2004, lk 79)

AS Saarte Liinid bilansi horisontaalanalüüsist (Lisa 2) on näha, et ettevõtte bilansimaht (Joonis 1) on nii baasaastal kui ka esimesel uuritava aastal olnud ligi 60 miljonit eurot. Aastal 2020 tegi bilansimaht hüppelise tõusu (2019. aastaga võrreldes 8,8%, absoluutsummas 5 295 863 eurot) ja püsinud järgnevatel aastatel keskmiselt 64 miljoni euro juures, vähenedes alates tõusust aastal 2020 igal järgneval aastal ümmarguselt 1 miljoni euro võrra. Võrreldes baasaastaga on ettevõtte bilansimaht suurenenud 2022. aasta lõpuks 5,3%, absoluutsummas 3 193 808 eurot.

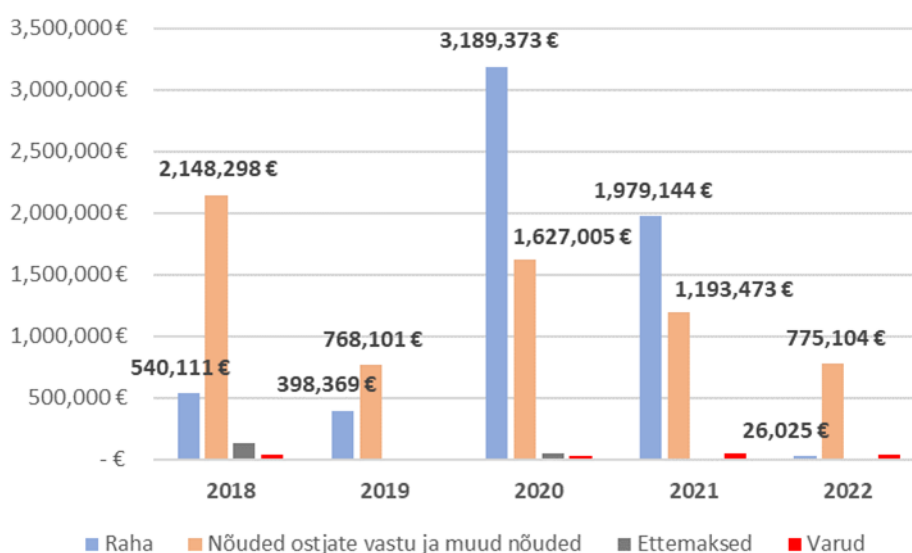
Joonis 1. AS Saarte Liinid bilansimaht aastatel 2018-2022

Bilansimahu suurenemine tähendab, et bilansis olevate varade ja kohustiste kogumaht on kasvanud. See võib tähendada, et ettevõtte on investeerinud rohkem vara või võtnud endale rohkem kohustusi.

Bilansimahu vähenemisel on vastupidi – varade ja kohustiste kogumaht väheneb. Näiteks ettevõtte on müünud oma vara või tasunud kohustisi. Muutus ei pruugi alati tähendada ettevõtte häid või halbu otsuseid. Näiteks võib vara müük olla strateegiline samm ettevõtte tegevuse ümberkujundamisel või kohustiste vähenemine võib olla hea finantsjuhtimise tulemus.

Bilansi aktiva ja passiva kirjetele tehtud horisontaalanalüüs aitab selgitada, millest on bilansimahu muutused tulnud. Muutused käibevarades viitavad ettevõtte lühiajaliste varade muutustele ja muutused põhivarades viitavad ettevõtte pikaajaliste varade muutustele. Lühiajalised varad kasutatakse ühe aasta jooksul või vähem ja pikaajalised varad on kasutusel pikema aja jooksul kui üks aasta.

Bilansi aktivakirjetes selgub, et aastate jooksul on muutuseid olnud rohkem käibevarade kirjetel (Joonis 2). Muutust on näha eelkõige kirjetel *raha* ning *nõuded ostjate vastu ja muud nõuded*.

Joonis 2. AS Saarte Liinid bilansi käibevara kirjed aastatel 2018-2022

Perioodi jooksul on raha vähenenud 95,2% absoluutsummas 514 086 eurot. Baasperioodil oli raha 540 111 eurot ja perioodi lõpuks 2022. aastal 26 025 eurot. Aastal 2020 tegi rahakirje hüppelise 700,6%-lise tõusu, kasvades võrreldes 2019. aastaga 700,6%, absoluutsummas ligikaua 2,8 miljonit eurot. Aastal 2021 vähenes raha võrreldes 2020. aastaga 37,9%, absoluutsummas 1 210 229 eurot. Aastal 2022 on toimunud rahakirjel suur kukkumine, võrreldes 2021. aastaga 98,7%, absoluutsummas 1 953 119 eurot.

Raha järsu suurenemise põhjus seisneb selles, et aastal 2020 sai ettevõtte Roomassaare sadama kaubakai ehituseks 3 miljonit eurot, mida rahastati aruandeaastal läbiviidud aktsiakapitali

suurendamise arvel. Aastal 2019 oli raha 398 369 eurot ja 2020. aastal 3 189 373 eurot. Seda raha jätkus ehituseks veel ka 2021. aastal, kui raha oli ligi 2 miljonit eurot. Sealt edasi on rahanäitaja tunduvalt langenud. Võrreldes 2021. aastaga on perioodi lõpuks raha vähenenud 98,7%, absoluutsummas 1 953 119. Põhjus tuleneb sellest, et aina rohkem on tehtud põhivaraga seotud investeeringuid omavahenditest, samuti on tekkinud suuremad kulutused igapäevasel majandustegevusel. Seoses jooksvate arveldustega kasutati aastal 2022 ka arvelduskrediiti summas 508 094 eurot. Covid-19 pandeemiaga kaasnes reisijatasude alalaekumine ning Venemaa-Ukraina konfliktiga suurenenud inflatsioon ning tarneraskused on tõstnud ettevõtte põhitegevuseks vajalike kaupade, materjali ja teenuste hinnad väga kõrgeks. Selgemad põhjused raha vähenemisest selguvad rahavoogude- ja kasumiaruande horisontaalanalüüsis (vt Lisad).

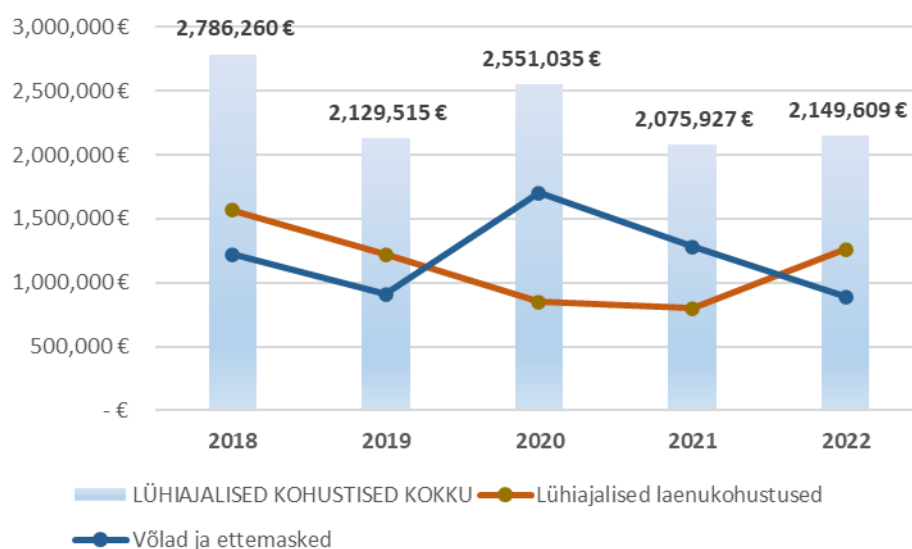
Nõuetest ostjate vastu ja muud nõuded on aastal 2019 toimunud 64,2% line langus, absoluutsummas 1 380 197 eurot. 2019. aasta lõpu seisuga oli ettevõtte finantseisundi aruandes krediidiriskile avatud nõudeid kokku summas 580 282 eurot ja võrreldava baasaasta seisuga 1 477 823 eurot. Lühiajaliste nõuete suurim osa on seotud 2016. aastal liinivedudelt lahkunud OÜ Väinamere Liinid poolt tähtaajaks tasumata viivistega kogusummas 194 854 eurot. Baasperioodi lõpu seisuga moodustasid nõuded OÜ Väinamere Liinid vastu kokku 1 092 768 eurot. 2019. aasta alguses lõppes kohtulik vaidlus nõude sissenõudmiseks ning aruandeperioodil laekus võlgnikult ASle Saarte Liinid 897 914 eurot. Lisaks toimusid täitevmenetluse alusel ka väiksemad laekumised võlgniku arvelt nii 2019. aastal kui ka 2020. aasta alguses. Küll aga on aastal 2020 nõuded jälle suurenenud 111,8%, rahas 858 904 eurot. See tuleneb sellest, et 2020. aasta lõpu seisuga jäi saamata äriühingule eraldatud vahendeid põhivara sihtfinantseerimiseks summas 988 241 eurot. Aasta lõpu seisuga on sihtfinantseerimine arvele võetud, aga väljamakset pole veel saadud. 2019. aastal oli neid 14 164 eurot. Järgnevatel aastatel on nõuded ostjate vastu vähenenud, vastavalt 2021. aastal 26,6% ja 2022. aastal 35,1%. Kokkuvõtvalt on nõuded ostjate vastu ja muud nõuded vähenenud perioodi lõpuks baasaastaga võrreldes 63,9%, absoluutsummas 1 373 194 eurot.

Aktiva materiaalse põhivara kirjetel on majandusolukord stabiilne. Igal aastal on materiaalses põhivarades toimunud keskmiselt 2,1% line kasv. Suuri muutusi ei peagi olema, sest põhilise osa ettevõtte põhivaradest moodustavad sadamate territoorium, ehitised, kaid, teed laoplatsid, ujuvalused, masinad ja tehnilised seadmed ning nende kasutusiga on väga pikk. Võrreldes baasaastaga on 2022. aasta lõpuks toimunud suurenemine 8,8%, absoluutsummas 5 025 283 eurot. Enamus investeeringuid tehakse juba olemasoleva põhivara täiustamiseks avaliku huvi teenuse osutamise tagamiseks.

Märgatavalt on suurenenud immateriaalse põhivara kirje, võrreldes baasaastaga on perioodi lõpuks olnud kasv 377,2%, absoluutsummas 198 536 eurot. 2018. aastal oli immateriaalse põhivara väärtus 52 632 eurot ja 2022. aastal 251 168 eurot. See näitab, et üha rohkem on investeeritud põhitegevusega seotud arendustegevusse, soetatud tarkvara, litsentse, kaubamärke jms.

Bilansi passivas eristatakse kohustiste ja omakapitali kirjeid. Kohustised jagunevad lühiajalisteks (maksetähtaeg 12 kuu jooksul alates bilansipäevast) kohustisteks ja pikaajalisteks (tähtaeg on üle ühe aasta) kohustisteks. Võrreldes baasperioodiga on 2022. aasta lõpu seisuga kohustiste maht vähenenud 9,7%, absoluutsummas 4 036 936 eurot. Omakapitali maht suurenenud 39,5%, absoluutsummas 7 230 744 eurot.

Ettevõtte lühiajalised kohustised jagunevad lühiajalisteks laenukohustisteks ning võlgadeks ja ettemakseteks.

Joonis 3. AS Saarte Liinid lühiajalised kohustised aastatel 2018-2022

Lühiajalised laenukohustised on vähenenud perioodi lõpuks võrreldes baasaastaga 19,4%, absoluutsummas 304 133 eurot. Jooniselt 3 on näha, et lühiajalised laenukohustised on esimestel uuritavatel aastatel stabiilselt vähenenud, keskmiselt 25% 350 000 euro võrra. Aastal 2021 on toimunud seisak, vähenemist on olnud ainult 6% ning aastal 2022 on võtnud suuna ülespoole, suurenedes võrreldes 2021. aastaga 57,9% absoluutsummas 462 143 eurot. Aastal 2021 oli ettevõttel lühiajalisi laenukohustisi 797 800 eurot, aga 2022. aastal juba 1 259 943 eurot. Muutused näitavad, et aastate jooksul on ettevõtte tagastanud stabiilselt oma lühiajalisi laene. 2022. aastal, seoses

kõrgemate hindade ja suuremate kulutustega, võeti jooksvateks arveldusteks kasutusele arvelduskrediiti 508 094 euro ulatuses.

Kui kahel esimesel aastal on võlad ja ettemaksed näidanud langustrendi, siis aastal 2020 on see kasvanud võrreldes 2019. aastaga 86,8%, summas 790 822 eurot ning seejärel hakanud jälle langema, vastavalt 2021. aastal 25% ja 2022. aastal 30%. Baasperioodiga võrreldes on võlad ja ettemaksed perioodi lõpuks langenud 27,2%, summas 332 518 eurot, olles 2022. majandusaasta lõpuks 889 666 eurot. Lühiajalise koguvõlgnevuse kõrge määr on põhiliselt seotud Euroopa Liidu Ühtekuuluvusfondist sihtfinantseeritud projektidega seotud ostuarvete kajastamisest aasta lõpu seisuga.

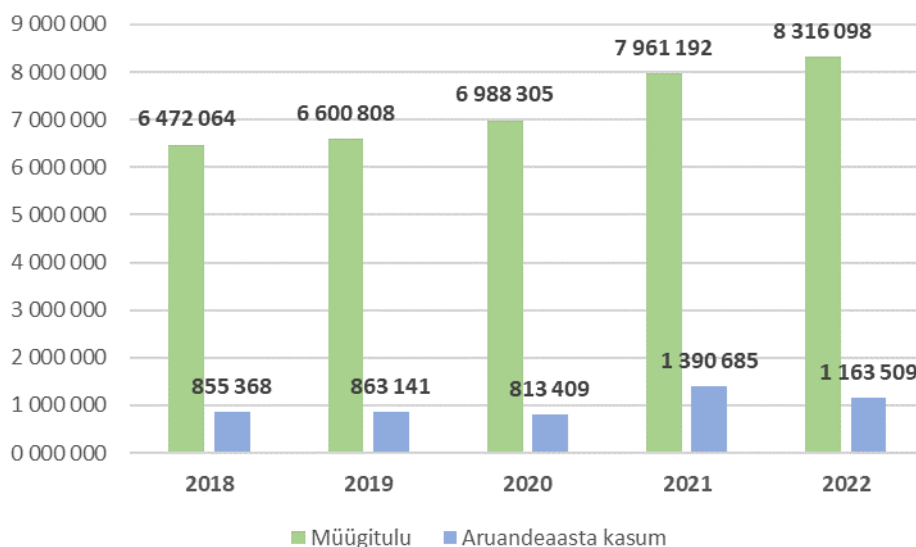
Omakapital on oma mahult stabiilselt suurenenud igal aastal ümmarguselt 1 miljoni euro võrra. Seda aruandeaasta kasumi ja eelmiste perioodide jaotamata kasumi arvelt, tõustes nelja aastaga ümmarguselt 18 miljonilt 25 miljoni euro peale. Vaatlusperioodil, võrreldes baasperioodiga on omakapitali maht suurenenud 39,5%, absoluutsummas 7 230 744 eurot. Ühekordne kasv aastal 2020 on seotud äriühingu omanikku esindava majandus ja taristuministri otsusega aktsiakapitali suurendamiseks 3 miljoni euro võrra. Otsus tehti ühese otsusena Vabariigi Valitsuse meetmetest Covid-19 pandeemiast ettevõtluskeskkonnale tulenevate negatiivsete mõjude vähendamiseks. Ettevõtte ise abi ei vajanud ning kogu rahalise sissemaksena lisandunud aktsiakapital investeeriti Roomassaare sadama laiendamisele. Kasum on püsinud esimesel kolmel aastal stabiilselt 800 000 euro juures. 71% line tõus tuli aastal 2021, kasvades aastaga 577 277 eurot. Selline muutus tuleb 2021. aasta kiirest taastumisest peale pandeemiat. Reisijateveo mahud tõusud ja ka kaubavedude teenindamine toimus ilma tõrgeteta.

Kasumiaruande horisontaalanalüüs aitab ettevõttel jälgida oma kasumi ja kulude arengut aja jooksul (Ilisson, 2004, lk 79). See annab ülevaate, millised kululiigid on muutunud kõige rohkem võrreldes eelmise perioodiga. See aitab ettevõttel tuvastada oma kulude struktuuris toimunud muutusi ning hinnata, kas muutused on olnud head või halvad. Samuti annab see hea ülevaate müügitulu ja -tulu muutustest, mis aitab ettevõttel planeerida oma tulevikustrateegiaid.

AS Saarte Liinid kasumiaruande horisontaalanalüüs (Lisa 5) on tehtud ettevõtte majandusaasta kasumiaruande põhjal (Lisa 4). Töö käigus on uuritud ettevõtte tulude ja kulude muutuseid uuritava perioodi jooksul.

Analüüsist selgus, et müügitulu kasvas võrreldaval perioodil 28,5%, absoluutsummas 1 844 034 eurot (Joonis 4). Baasperioodil oli müügitulu 6 472 064 eurot ja 2022. aasta lõpuks 8 316 098 eurot.

Esimesed kaks aastat on kasv olnud väike ja müügitulu maht on püsinud mõlemil aastal üsna sarnane. 2019. aastal suurenes müügitulu 2%, summas 128 744 eurot ja 2020. aastal 5,9%, summas 387 497 eurot. Suurem müügitulu kasv on olnud 2021. aastal, mil see suurenes võrreldes 2020. aastaga 13,9%, summas 972 887 eurot. Viimasel uuritava perioodil on kasvutempo muutunud jälle endiseks, tõustes 2022. aastal 4%, summas 354 906 eurot.

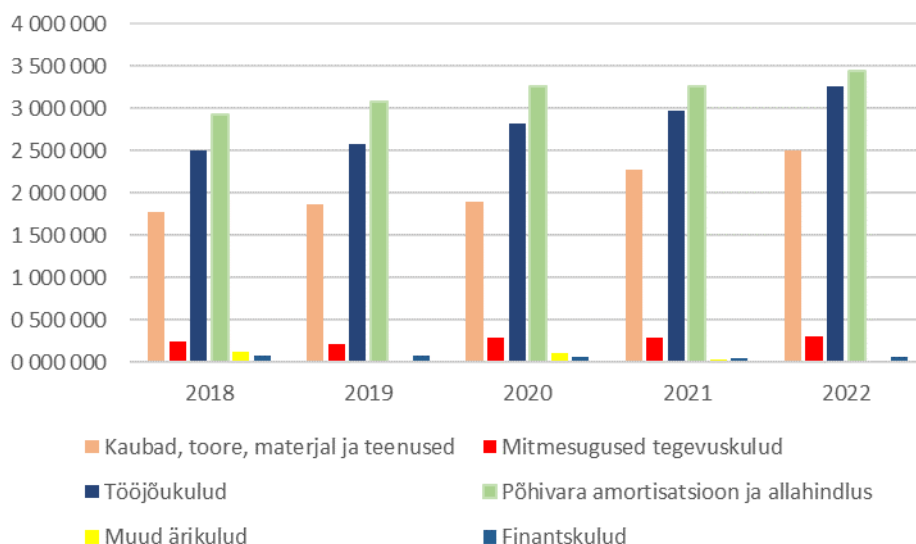
Joonis 4. AS Saarte Liinid müügitulu ja aruandeaasta kasum aastatel 2018-2022

Müügitulu kasvu aastal 2021 tagas teenuste müük ettevõtte mõlemal suunal. Liinilaevadel taastus reisijate koguarv ning kaubalaevade teenindamisel oli aasta edukas puistekaupade teenindamisel. Müüdnud teenuste liikidest just suurimad on sadamatasud, mis moodustasid 2021. aastal 51% müügitulust ning laadimis- ja lossimisteenuste osutamine, mille osatähtsus kogu müügitulust oli 42%.

Suuruselt teine tulugrupp on sihtfinantseerimine, mis püsinud sarnase keskmiselt 2% lise kasvuga kõik neli aastat. Baasaastaga võrreldes on sihtfinantseerimine kasvanud 2022. aastaks 9,9%, summas 179 514 eurot, olles oma väärtuselt 2022. aasta lõpuks 1 999 836 eurot.

Erinevalt müügitulu suhteliselt stabiilse kasvuga on ettevõtte aruandeaasta kasum olnud aastate lõikes muutlik. Baasperioodil oli puhaskasum 855 368 eurot. 2019. aastal kasvas see 0,9%, summas 7773 eurot. 2020. aastal toimus kasumi vähenemine 5,8%, summas 49 732 eurot. 2021. aastal suurenes 71%, summas 577 276 eurot ja aastal 2022 on jälle vähenenud 16%, summas 227 176 eurot. Kogu perioodi jooksul on aruandeaasta kasv olnud 36%, summas 308 141 eurot. Hoolimata iga-aastasest müügitulu kasvust on nii 2020. aastal kui ka 2022. aastal aruandeaasta kasum vähenenud, see viitab sellele, et suurenenud on ka kulukirjed.

Kululiik kaubad, toore, material ja teenused on igal uuritavaal aastal näitanud vähesel määral kasvutrendi. Suurim kasv on olnud aastal 2021 (Joonis 5), kui kulu on suurenenud võrreldes 2020. aastaga 20%, summas 378 795 eurot. Selline kasv on tulnud tõusvatest hindadest ja jätkanud sel põhjusel tõusu ka 2022. aastal, suurenedes siis 10%, summas 231 936 eurot. Baasperioodiga võrreldes on 2022. aasta lõpuga kaupade, toore, materjalide ja teenuste kulu suurenenud kokku 40,3%, summas 718 532 eurot.

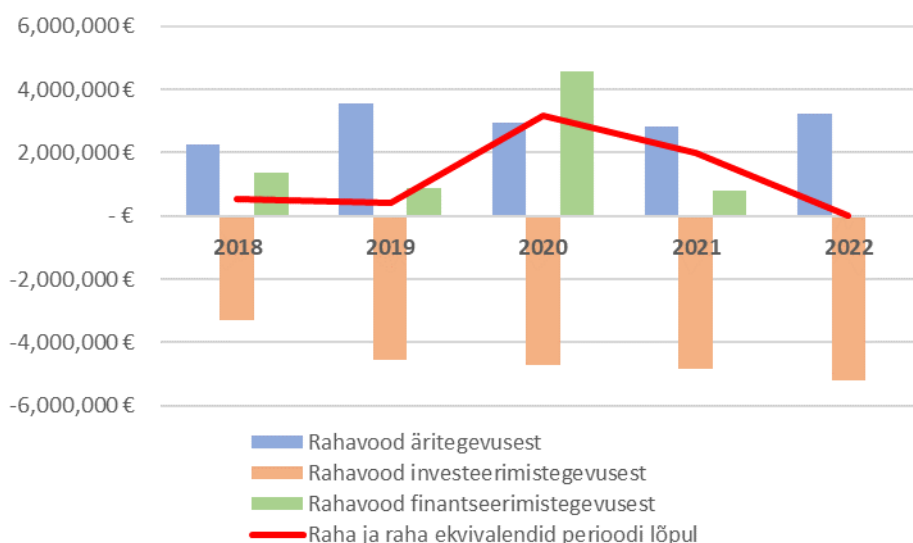
Joonis 5. AS Saarte Liinid kasumiaruande kulukirjed aastatel 2018-2022

Aastate lõikes ühtlase kasvuga on olnud tööjõukulud, põhivara amortisatsioon ja allahindlus ning mitmesugused tegevuskulud. Tööjõukulud on nelja aastaga kasvanud 30,5%, absoluutsummas 761 250 eurot, mitmesugused tegevuskulud on kasvanud 21,1%, absoluutsummas 53 218 eurot ja põhivara amortisatsioon ja allahindlus on kasvanud 17,8%, absoluutsummas 521 131 eurot. Kahel viimasel aastal ei ole põhivarade kasulikkude eluiga korrigeeritud. Tööjõukulude kasvu on mõjutanud struktuurimuudatused ja kaubavedude teenindamisega seotud tulemustasud. Suurima muutuse kulude kirjetel on teinud muud ärikulud. Võrreldes baasaastaga on see vähenenud 83,9%, absoluutsummas 100 740 eurot. 2018. aasta lõpu seisuga oli see 120 034 eurot ja 2022. aasta lõpus 19 294 eurot. Suured kõikumised vaatlusperioodil tulenevad lootusetult laekumata arvetest, mis on bilansist välja kantud.

Analüüsist selgub, et nii tulud kui ka kulud on aastate lõikes olnud kasvutrendis. See viitab sellele, et ettevõtte investeerib aktiivselt oma kasvu ja arengusse ning püüab laiendada oma tegevusvaldkonnas. Kaupade, materjalide ja teenuste hinnad on kriiside tulekuga oluliselt tõusnud ja sellega tõstnud ka ettevõtte kulutusi. Kuna ettevõttel on väga suurel määral objekte, seadmeid ja masinaid, mis

kulutavad palju elektrit ja kütust, oleks mõistlik investeerida rohkem niinimetatud rohelahendustesse, mis aitaks vähendada kulutusi.

Rahavoogude aruande horisontaalanalüüs näitab ettevõtte rahavoogude muutusi aja jooksul. See võimaldab ettevõttel võrrelda oma raha liikumist erinevatel perioodidel ning tuvastada olulisi suundumusi. Ettevõtte rahavoogude horisontaalanalüüs (Lisa 8) on tehtud ettevõtte 2019-2022 rahavoogude aruannete põhjal (Lisa 7).

Joonis 6. AS Saarte Liinid rahavood aastatel 2018-2022

AS Saarte Liinid rahavoogude aruande äritegevuse rahavood on võrreldes baasaastaga suurenenud 15,83%, absoluutsummas 444 826 eurot. Perioodi algul oli näitaja 2 266 231 eurot ja perioodi lõpus 3 254 438 eurot. Suurim muutuja oli äritegevusega seotud nõuete ja ettemaksete muutus, mis on baasperioodiga võrreldes vähenenud 236,23%, absoluutsummas 1 088 668 eurot. Teine oluline muutus on toimunud äritegevusega seotud kohustuste ja ettemaksete muutuses, mis on baasperioodiga võrreldes vähenenud 118,93%, absoluutsummas 821 350 eurot. Siin kajastuvad muutused tulevad nõudest OÜ Väinamere liinid vastu, mis said tasutud 2019. aastal. Samuti kajastuvad siin sihtfinantseerimised, mis on arvele võetud, aga väljamakset pole veel saadud. Kohustiste muutuse põhjuseks on tagastatud lühiajalised laenud ja arvelduskrediidi kasutuselevõtt aastal 2022. Samuti ostuarvete kajastamine aasta lõpu seisuga.

Rahavoogude aruande rahavood investeerimistegevustest on baasaastaga võrreldes suurenenud 57,79%, absoluutsummas 1 898 282 eurot. See näitab, et ettevõtte on investeerinud objektide väljaehitamisse, olemasolevate objektide parendamisse ning seadmete soetamisse.

Rahavood finantseerimistegevusest on baasberioodiga võrreldes vähenenud 101,8%, absoluutsummas 1 384 145 eurot. Perioodi algul oli näitaja 1 359 838 eurot ja perioodi lõpul -24 307 eurot. Suurim muutus tuli rendikohustiste tagasimaksetelt, mis suurenesid baasaastaga võrreldes 1613,83%, absoluutsummas 80 062 eurot. Osatähtsusest teine suur muutus on tulnud saadud varade sihtfinantseerimisest, mis on nelja aastaga vähenenud 72,8%, absoluutsummas 890 972 eurot. Kolmas muutuja on saadud laenude kirjel, kuna uuritava perioodil ei ole ühtegi uut laenu võetud.

Rahavoogude analüüsist selgub, et ettevõtte rahavood on väga suurel määral vähenenud. Laekumisi on vähem kui kasutamist. See tuleneb hinnatõusudest ja sellega kaasnevatest suurematest kuludest. Samuti on tehtud liiga palju investeringuid omavahendite arvelt. Ettevõtte peaks investeringute tegemiseks võtma laenu ja loobuma arvelduskrediidist.

2.2.2 AS Saarte Liinid finantsaruandluse vertikaalanalüüs

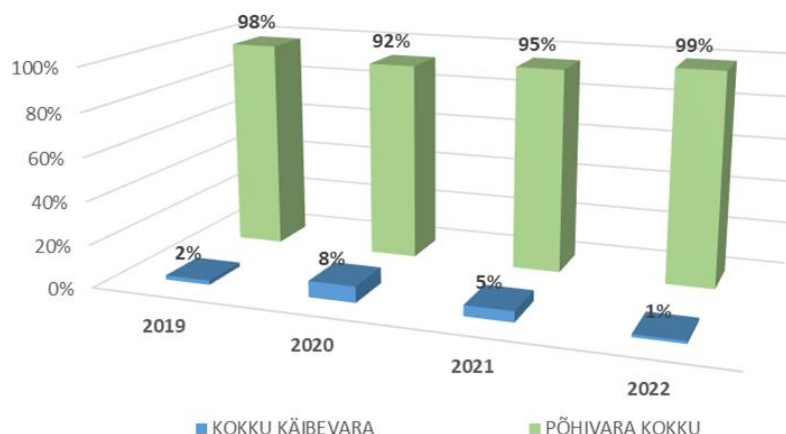
Vertikaalanalüüsi nimetatakse ettevõtte üksikute aruandekirjete osakaalu arvutamist kogusummast (Bõtskova & Teearu, 1997, lk 18), ehk keskendutakse ühele konkreetsele finantsaruandele ning uuritakse selle erinevaid finantsnäitajatevahelisi seoseid (Aruste, 2007, lk 14).

Vertikaalanalüüsi arvutusvalem on järgmine (Otsus-Carpenter, 2017):

$$\frac{\text{analüüsitav näitaja}}{\text{baasnäitaja}} * 100 \quad (2)$$

Näiteks võetakse 100%-ks varade kogusumma ja kõik ülejäänud bilansikirjed näidatakse protsentides, mille nad moodustavad varade kogusummast (Bõtskova & Teearu, 1997, lk 18), seejärel uuritakse nende dünaamikat ja võrreldakse normidega (Teearu, 2005, lk 17). Bilansi vertikaalanalüüs võimaldab kindlaks määrata aruandeperioodil toimunud muudatusi ja näiteks käibe- ja põhivarade osakaalu bilansis (Bõtskova & Teearu, 1997, lk 18). Tulemusi on hea illustreerida ka graafiliselt, et oleks võimalik näha muutusi ja eristada trende (Kõomägi, 2006, lk 112).

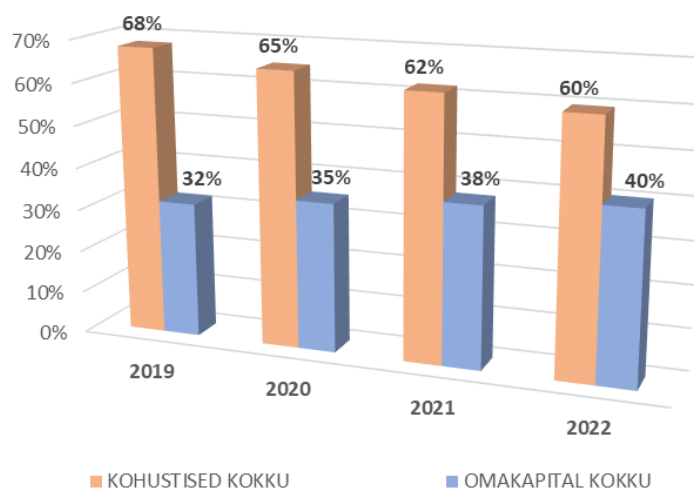
AS Saarte Liinid bilansi vertikaalanalüüs on esitatud Lisas 3. Ettevõtte vertikaalanalüüsis on bilansi aktivakirjete mahtusid võrreldud baasnäitajaga varad kokku ja bilansi passivakirjetel on baasnäitajaks kohustised ja omakapital kokku (Joonis 8). Parema ülevaate saamiseks bilansikirjete osakaaludest ja nende muutustest, on koostatud graafilised joonised. Järgnev joonis (Joonis 7) annab ülevaate bilansi aktivakirjetest.

Joonis 7. AS Saarte Liinid bilansi aktiva struktuur aastatel 2019-2022

Nagu ettevõtte tegevusalale omane, moodustab AS saarte Liinid koguaktivast enamuse materiaalsed põhivarad, mis on nelja aasta vältel püsinud üsna stabiilselt kasvutrendis. Vähenemine tuli 2020. aastal käibevarade arvelt, kui suurendati aktsiakapitali 3 miljoni euro võrra. Peale seda on põhivara kirjel näha jälle jõudsalt kasvu. Nelja aasta lõikes on materiaalse põhivarade osakaal olnud keskmiselt 96%, mille kõrval käibevarade osakaal on peale aktsiakapitali suurenemist langenud 1% peale.

Järgnev joonis (Joonis 8) annab ülevaate bilansi passivakirjetest.

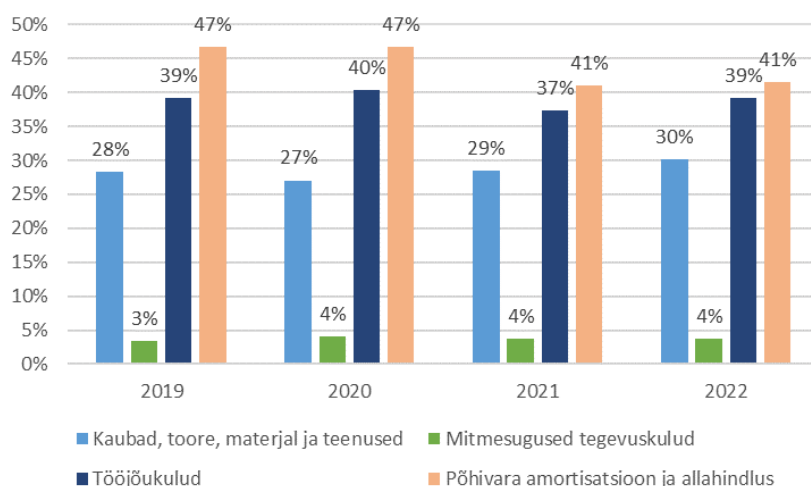
Joonis 8. AS Saarte Liinid bilansi passiva struktuur aastatel 2019-2022

AS Saarte liinid bilansi vertikaalanalüüsist (Lisa 3) selgub, et kohustiste osakaal on olnud algusperioodil 68% ja aastaks 2022 vähenenud 8%. Kohustistest suurima osakaaluga on sihtfinantseerimine, mis on vähenenud algusperioodiga võrreldes 5% ja 2022. aasta lõpuks

moodustab kogu passiva struktuurist 53%. Sihtfinantseerimise abil soetatud vara võetakse finantsseisuni aruandes arvele tema soetusmaksumuses ning varade soetamise finantseerimiseks saadud summa kajastatakse bilansis kohustisena kui tulevaste perioodide tulu sihtfinantseerimisest. Osakaalult teisena suurim passivakirje on eelmiste perioodide jaotamata kasum, mis on nelja aastaga suurenenud 4% ja uuritava perioodi lõpuks moodustab kogupassivast 22%.

Kasumiaruande vertikaalanalüüsi korral võetakse 100%-ks müügitulu ning kõik ülejäänud tulud ja kulud määratakse protsentidena müügitulust (Bõtskova & Teearu, 1997, lk 18). Teisisõnu tuuakse esile müügikäibe ühe euro jagunemine kululiikideks ja kasumiks ning uuritakse struktuuri dünaamikat ja võrreldakse normidega (Teearu, 2005, lk 17).

Kasumiaruande vertikaalanalüüsist (Lisa 6) annab ülevaate, mitu protsenti moodustab iga AS Saarte Liinid kasumiaruande kirje äriühingu müügitulust. Suurimate kulukirjete osakaalud ettevõtte müügitulust on esitatud järgneval Joonisel 9.

Joonis 9. AS Saarte Liinid kulukirjete osakaal müügitulust aastatel 2019-2022

Ettevõtte müügitulu on kogu perioodi vältel olnud kasvutrendis. Aastal 2019 oli müügitulu 6,6 miljonit, aastal 2020 ligi 7 miljonit, 2021. aastal 7,9 miljonit ja 2022. aastal 8,3 miljonit. Müügitulu kasvu aastal 2021 tagas teenuste müük ettevõtte mõlemal suunal. Liinilaevadel taastus reisijate koguarv ning kaubalaevade teenindamisel oli aasta edukas puistekaupade teenindamisel.

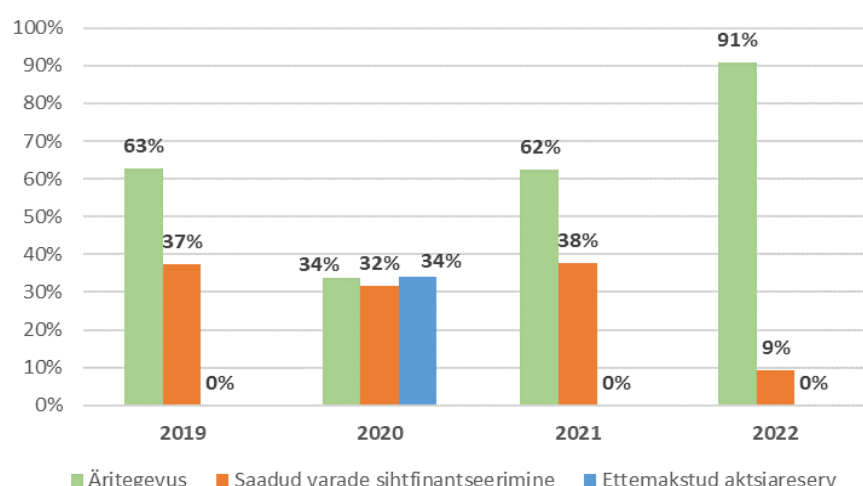
Jooniselt 9 selgub, et ettevõtte suurimateks kululiikideks on põhivara amortisatsioon ja allahindlus, mis on nelja aasta vältel moodustanud üle 40% ettevõtte müügitulust. Kahel viimasel aastal on kulu 6% väiksem kahest esimesest aastast. Osatähtsusele teisele kohale jäävad tööjõukulud (aastal 2022 olid tööjõukulud 3,2 miljonit eurot), mis on aastate jooksul olnud muutlik. Muutused tulevad

tööjõukuludes enim, siis kui AS Saarte Liinid juhtkonnas toimuvad muudatused. Näiteks aastal 2020 valiti ettevõttesse nii uus nõukogu kui uus juhatuse koosseis, mis asus ametisse uutel tingimustel, siis kasvas ka tööjõukulu ühe aastaga 153 tuhande euro võrra. Aastal 2022 toimusid uued muudatused juhtkonnas, mille tulemusena on nüüd ettevõttes kahe juhatuse liikme asemel üks. AS Saarte liinid töötajate arv 31.12.2022 seisuga oli kokku 99 inimest. Lisaks koosseisulisele personalile said aastalõpu seisuga tasu viis inimest äriühingu nõukogu liikmetena ja kolm inimest võlaõigusseadusest tulenevate lepingute alusel.

Suuruselt kolmanda olulise kulugrupi kokku summas 2,5 miljonit eurot moodustasid 2022. aastal ettevõtte põhitegevuseks vajalike kaupade, materjali ja teenustega seotud kulud. Analüüsi tulemustes on näha, et materjali ja teenustega seotud kulud on igal aastal kasvanud. Kasumiaruande vertikaalanalüüsist on näha, et eriti viimase aastaga on kulud varieerunud gruppide lõikes oluliselt ning ettevõtte eelarve ületati üldjuhul neil kirjetel, kus tuli teha kulusid täiendava tulu teenimiseks või kus laevade teenindamiseks vajalike teenuste sisendkulud kasvasid.

Rahavoogude aruandes kajastatakse raamatupidamiskohustuslase aruandeperioodi laekumisi ja väljamakseid rühmitatuna vastavalt nende eesmärgile äritegevuse, investeerimistegevuse ja finantseerimistegevuse rahavoogudeks (RPS § 19 lg 2).

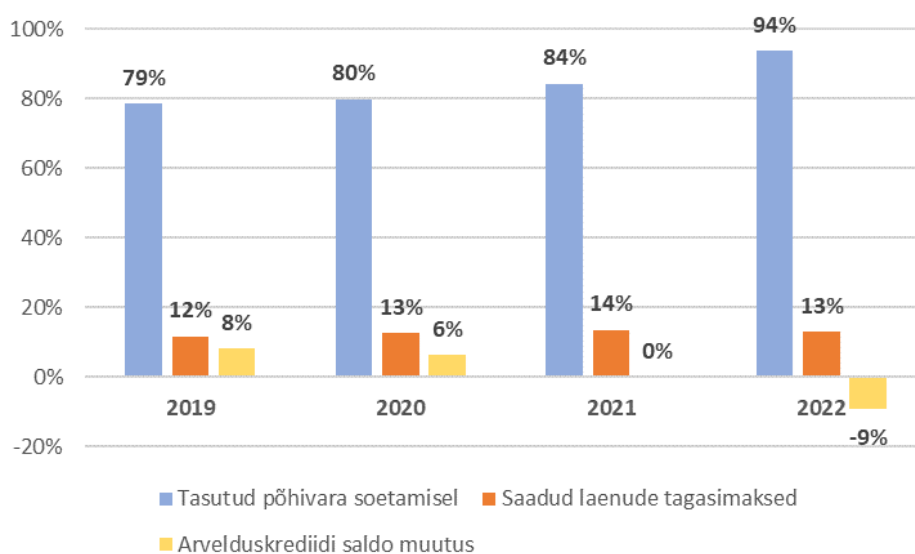
AS Saarte Liinid rahavoogude aruande vertikaalanalüüs (Lisa 9) esitab ettevõtte suurimad raha laekumised ja kasutamised aastatel 2019-2022. Järgnevalt on esitatud ettevõtte rahavoogude laekumised (Joonis 10).

Joonis 10. AS Saarte Liinid raha laekumised aastatel 2019-2022

Ettevõtte rahavoogude vertikaalanalüüsist saab ülevaate ettevõtte suurimatest raha laekumistest. Suurimad sissetulekud on tulnud äritegevusest, mis on aastate lõikes väga muutlik olnud. Siin kajastuvad muutused tulevad nõudest OÜ Väinamere liinid vastu, mis said tasutud 2019. aastal ja 2020. aastal suurendatud aktsiakapitalist. Aastal 2022 on äritegevuse laekumised suurenenud ligi 30% ja moodustavad kogu rahavoogude laekumistest 91%, seda aga saadaud varade sihtfinantseerimise arvelt, sest muidu stabiilsena püsinud sihtfinantseerimine on aastal 2022 vähenenud võrreldes 2021. aastaga 29% ja moodustab kogu laekumiste osakaalust ainult 9%.

Järgmisena on esitatud ettevõtte raha kasutamine (Joonis 11) aastatel 2019-2022.

Joonis 11. AS Saarte Liinid raha kasutamine aastatel 2019-2022

Saadud tulemustest saab ülevaate ettevõtte raha kasutusest. Jooniselt 11 on näha, et enim raha kasutatakse igal aastal põhivara soetamisel, mis on võrreldes baasaastaga väljaminekute osakaalus suurenenud 15% ja moodustades aastaks 2022 raha kasutamise kogumahust 94%. Lisaks on näha, et ettevõtte tagastab stabiilselt oma laene ja aastal 2022 on kasutusele võetud arvelduskrediit.

Horisontaal- ja vertikaalanalüüsi põhjal ei saa aga anda hinnangut ettevõtte tegevuse edukusele (Bõtškova & Teearu, 1997, lk 18). Põhjalikuma informatsiooni ettevõtte majandusliku olukorra kohta annab finantssuhtarvude analüüs. Järgmises alapeatükis on ettevõtte finantsaruannete põhjal teostatud suhtarvude analüüs.

2.3 Finantssuhtarvude analüüs

Suhtarvude analüüs (*ratio analysis*) on üks põhilisi finantsaruannete analüüsimeetodeid, mille käigus kasutatakse peamiselt võrdlus- ja tihedussuhtarve (Alver & Reinberg, 2002, lk 142). Suhtarv on kahe või enama aruandelise näitaja jagatis, mida väljendatakse protsentides, kordades, päevades või eurodes (Tearu, 2005, lk 17).

Arvutatud suhtarvude alusel tehakse trendianalüüsi ja neid võrreldakse normidega (Tearu, 2005, lk 17). Normideks võivad olla (Bõtškova & Tearu, 1997, lk 18):

- võrdlemine tegevusala keskmiste näitajatega, mis annab informatsiooni ettevõtte kohast teiste ettevõtete hulgas;
- trendianalüüs, mis näitab, kuidas antud ettevõtte näitajad muutuvad aja jooskul.

Käesolevas lõputöös on võrreldud ettevõtte 2019-2022. aasta finantsnäitajaid omavahel, et saada ülevaade nende muutustest perioodi jooksul. Lisaks on näitajaid võrreldud sama tegevusala keskmiste näitajatega. Tegevusalaks on sadamate töö ja veeteede kasutamisega seotud tegevused (EMTAK 52221) ja andmed on saadud Statistikaametist. Kuna seal veel 2022. aasta andmeid ei ole, siis on võrdlusaastateks välja toodud aastad 2019-2021. Tegevusala keskmiste näitajatega saab kindlaks määrata, milline on ettevõtte positsioon sarnaste ettevõtete hulgas (Bõtškova & Tearu, 1997, lk 18).

Suhtarvudeanalüüs on küllalt keeruline ning eeldab vastavaid teadmisi ja analüütilisi võimeid (Alver & Reinberg, 2002, lk 142). Oluline on teada vastuseid järgnevatele küsimustele: kuidas arvutada; mida see suhtarv mõõdab; millistes näitajates väljendatakse ja millest räägivad näitaja kõrged ja madalad väärtused; kuidas vastavat näitajat parandada (Tearu, 2005, lk 17). Pelgalt suhtarvude väljaarvutamine ei anna veel ettekujutust ettevõtte majandusolukorrast, vaid see on üksnes kasulik vahend, mis mõistagi eeldab oskuslikku rakendamist (Alver & Reinberg, 2002, lk 142).

Suhtarvude puhul tuleb tähelepanu pöörata, kas arvutamise metoodika on sama – kas suhtarvud on võrreldavad, erinevustele raamatupidamise arvestuses ning ühe ja sama suhtarvu puhul võidakse kasutada mitmesuguseid arvutamise meetodeid (näiteks nimi on sama, kuid sisu on teine) (Tearu, 2005, lk 18).

Tavapäraselt jaotatakse finantssuhtarvud viide põhirühma (Alver & Reinberg, 2002, lk 143):

- maksevõime ehk likviidsuse suhtarvud;
- toimimise ehk efektiivsuse suhtarvud;
- võõrkapitali kasutamise suhtarvud ehk kapitali struktuuri näitajad;

- tasuvuse ehk rentaabluse suhtarvud;
- aktsiate väärtusnäitajad ehk dividendide suhtarvud.

Lõputöös on käsitletud ettevõtte maksevõime, efektiivsuse, kapitali struktuuri ja rentaabluse suhtarve. Kuna seoses suuremahuliste sihtfinantseeritud investeeringute teostamisega ei kuulu AS Saarte Liinid omaniku otsuse alusel dividendimaksjate hulka, siis antud töös dividendide suhtarve ka ei käsitleta.

2.3.1 Lühiajalise maksevõime hindamine

Maksevõimelisuse ehk likviidsuse all mõistetakse ettevõtte võimet katta oma lühiajalisi kohustusi (Bõtškova & Teearu, 1997, lk 19). Likviidsus iseloomustab ettevõtte võimet muuta oma varad maksevahendeiks, et tasuda kaupade ja teenuste eest (Tšistjakov, 1996, lk 22). Reeglina kustutatakse lühiajaline võlgnevus käibevarade arvelt (Varendi & Teder, 2008, lk 102). Likviidsuse järgi jaguneb ettevõtte käibevara neljaks rühmaks, millest kõige likviidsem on esimene (Raudsepp, 1999, lk 141):

- 1) sularaha ja pangakontod;
- 2) lühiajalised väärtpaberid;
- 3) lühiajaline võlgnevus (nõuded);
- 4) varud.

Maksevõime indikaatoriteks on (Bõtškova & Teearu, 1997, lk 19):

- puhas käibekapital;
- lühiajalise võlgnevuse kattekordaja;
- likviidsuse kordaja ehk maksevõimekordaja ehk kiireloomuliste maksete tase ehk happetest;
- maksevalmiduse kordaja.

Puhaskäibekapital (*net working capital*) on summa, mille võrra on käibevara maksumus suurem lühiajalistest kohustistest (Bõtškova & Teearu, 1997, lk 19). Puhaskäibekapital mõõdab likviidseid vahendeid, mida juhtkond kontrollib lühiajalisel perioodil (Tšistjakov, 1996, lk 22). Üldjoontes mõõdab see ettevõtte potentsiaalset sularaha reservi (Raudsepp, 1999, lk 141).

$$\text{Puhaskäibekapital} = \text{käibevara} - \text{lühiajalised kohustised} \quad (3)$$

Puhaskäibekapitali seisundist sõltub suurel määral ettevõtte võime täita oma kohustisi, laiendada tegevust ning vastutada võlgade eest (Tšistjakov, 1996, lk 22). Kui käibevarade püsivat osa ei rahastata pikaajaliste allikatega, võib tekkida negatiivne puhaskäibekapital, mis näitab, et lühiajalist kapitali kasutatakse põhivara finantseerimiseks (Kõomägi, 2006, lk 122). See on ka üks peamisi

põhjusi, miks ettevõtted pankrotti lähevad. Mida suurem on puhaskäibekapital, seda kõrgem on ettevõtte maksevõime (Bõtškova & Teearu, 1997, lk 19). Reeglite järgi peaks puhaskäibekapital olema 5-6 korda väiksem müügitulust (Alver & Reinberg, 2002, lk 308).

Järgnevalt on esitatud AS Saarte Liinid puhaskäibekapital aastatel 2019-2022 (Tabel 1).

Tabel 1. Puhaskäibekapital

	AS Saarte Liinid				Tegevusala keskmine
Periood	2019	2020	2021	2022	2019-2021
Puhaskäibekapital, €	-949 850	2 340 685	1 143 896	-1 311 457	-507 314

AS Saarte Liinid puhaskäibekapital (Tabel 1) on esimesel perioodi aastal olnud negatiivne, järgneval kahel aastal positiivne ja perioodi lõpuks, aastaks 2022, jälle negatiivne. See tähendab, et ettevõtte lühiajalised kohustised ületavad tema lühiajalisi varasid ning viitab raskustele rahavoogude juhtimisel. Samuti näitab see seda, et ettevõtte maksevõime tase on madal ja ettevõtet ohustab likviidsus risk.

Teisel ja kolmandal aastal on näitaja olnud positiivne. See tuleneb aktsiakapitali suurenemisest aastal 2020. Edasine langustrend tuleb kindlasti raskest olukorrast maailmas, millega seoses on kulud kasvanud. Aastal 2022 võeti ka igapäevaseks majandustegevuseks kasutusele arvelduskrediit, samuti on liiga palju investeeritud põhivarasse omavahenditega. Ka tegevusala keskmine on negatiivne, mis viitab sellele, et väliskeskkonnast tingitud raskused mõjutavad kogu tegevusala.

Negatiivse puhaskäibekapitali parandamiseks peaks ettevõtte loobuma arvelduskrediidist. Võtma pikaajalist laenu, mitte kasutama lühiajalist kapitali põhivara finantseerimiseks. Investeeringutelt tuleks hoogu maha võtta, et vahepeal kasvatada puhvrit käibevaradesse. Võimalus on ka kasvatada müügitulu läbi müügiarvete, näiteks vaadata üle enda pakutavate teenuste/kaupade hinnad. Kui mõne teenuse hinda tõsta, suurendaks see käibevara, mis omakorda suurendab puhaskäibekapitali.

Parema ülevaate ettevõtte likviidsusest aitavad esile tõsta järgmisena arvatud finantssuhtarvud. Nendeks on lühiajalise võlgnevuse kattekordaja, likviidsuskordaja ja rahaliste vahendite tase ehk maksevalmiduse kordaja.

Lühiajalise võlgnevuse kattekordaja (*current ratio*) kajastab ettevõtte võimet katta kreditoride lühiajalised nõuded käibevaradega (Raudsepp, 1999, lk 141) ehk näitab, mitu korda on käibevara kogumaksumus suurem lühiajalistest kohustiste kogusummast (Varendi & Teder, 2008, lk 102). See arvuatatakse käibevarade ja lühiajaliste kohustiste suhtena (Raudsepp, 1999, lk 141).

$$\text{Lühiajalise võlgnevuse kattekordaja} = \frac{\text{käibevara}}{\text{lühiajalised kohustised}} \quad (4)$$

Lühiajalise maksevõime analüüsi tehakse alati bilansi andmetel, mistõttu kirjeldab see ettevõtte olukorda bilansi koostamise momendil ehk selle kuupäeva seisuga kui bilanss koostati (Tearu, 2005, lk 19).

Kuna käibevara saab rahastada suhteliselt lühikese aja jooksul, vaadeldakse seda kui suhteliselt likviidset vara. Käibevara on lühiajalise kasutusega vara ja kui ettevõttel oleks vaja lühiajalisi kohustisi maksma hakata, siis tehakse seda esmajoones käibevara arvel (Alver & Reinberg, 2002, lk 144). Maksevõime näitaja madal väärtus näitab, et ettevõttel võib tekkida raskusi arvete maksmisega, aga samas ka liiga kõrge näitaja pole hea, kuna see viitab sellele, et ettevõtte on teinud liiga suuri investeeringuid käibevaradesse, kaotades sellega osa võimalikke tulusid (Raudsepp, 1999, lk 142).

Selle valemi suhtes on välja kujunenud üldised hindamiskriteeriumid (Tearu, 2005, lk 20):

- $K \geq 1,6$ hea maksevõime;
- 1,2– 1,59 rahuldav;
- 0,9– 1,19 mitterahuldav;
- $K < 0,9$ nõrk.

Antud näitaja arväärtus sõltub oluliselt ettevõtte tegvusvaldkonnast (Alver & Reinberg, 2002, lk 145) ehk näitaja hindamisel tuleks lähtuda majandusharust, kuhu ettevõtte kuulub (Tearu, 2005, lk 20). Näiteks teenindustevõttel, millel varud puuduvad või on minimaalsed, on selle kattekordaja arväärtus madalam kui kaubandus- või tootmisettevõttel. Suurtel ettevõtetel, kellel on üldiselt stabiilsemad sissetulekuallikad ja kindlam raha laekumine, võivad selle näitaja väärtuse hoida madalamal (Alver & Reinberg, 2002, lk 145).

Järgnevalt on esitatud AS saarte Liinid lühiajalise võlgnevuse kattekordaja (Tabel 2).

Tabel 2. Lühiajalise võlgnevuse kattekordaja

	AS Saarte Liinid				Tegevusala keskmine
Periood	2019	2020	2021	2022	2019-2021
Lühiajalise võlgnevuse kattekordaja	0,55	1,92	1,55	0,39	1,29

Ettevõtte lühiajalise võlgnevuse kattekordaja (Tabel 2) on nelja aasta jooksul kõikunud 0,39 – 1,92 vahel. Aastal 2019 on näitaja olnud nõrk, seejärel tõusnud väga heaks ehk muutus on olnud ühe aastaga 0,55 pealt 1,92 peale. Kolmandal aastal on näit langenu rahuldavaks ning viimaseks perioodi aastaks kukkunud jälle nõrga peale tagasi, ehk 2021. aastal oli langus 0,37 korda ja 2022. aastal koguni 1,16 korda.

See näitab, et ettevõtte maksevõimekus on aastal 2022 oluliselt vähenenud ja oma lühiajaliste kohustiste katmine lühiajaliste varadega on raskendatud. Raskusi võib tekkida oma igapäevaste kulude katmisega, näiteks arvete maksimisega. Tegevusala keskmine on siin rahuldav, seega ettevõtte maksevõimekuse suurt vähenemist ei saa üleni majanduskriiside süüks ajada. Kindlasti on väliskeskkonnast tulenev olukord mõjutanud näitajat suuremate kulutuste näol, aga siinkohal peaks kindlasti üle hindama ka sisekeskkonnast tulenevad tegurid.

Ettevõtte peab leidma variante, et suurendada käibevara. Näiteks müües rohkem teenuseid või kaupu või tõstes teenuste hindasid. Arvelduskrediidist tuleb loobuda, et vähendada lühiajaliste kohustiste summat. Otsima rohkem sihtrahastuse võimalusi tegevuskulude katteks. Samuti tuleks paremini jälgida oma rahavoogusid, et optimeerida oma raha kasutamist ja vältida maksejõuetust.

Lühivõlgade üldise kattekordaja puuduseks on , et ta eirab käibevara struktuuri, millest sõltub olulisel määral ettevõtte maksevõime. Lisaks on lühivõlgade kattekordaja ebastabiilne, kuna on arvatud momendi seisuga (Alver & Reinberg, 2002, lk 145), mis ei kajasta tulevikus rahavoogude omavahelist vastavust (Rünkla, 2003, lk 64). Detailsemaks analüüsiks soovitatakse kasutada likviidsuskordajat.

Likviidsuskordaja (mõnikord ka maksevõime kordaja või happetest) (*quick ratio, acid test ratio*) arvutamisel võetakse aluseks ettevõtte likviidsed varad (Raudsepp, 1999, lk 142). Likviidsuse all mõistetakse rahasse konverteerimise võimalust, kuid kõik käibevara liigid ei ole ühesuguse likviidsusega (Tearu, 2005, lk 20). Varud on ettevõtte käibevaradest reeglina kõige vähemlikviidsed,

seega on parem need kordaja lugejast välja arvata, kuna nii saadakse puhtakujulisem maksevõime näitaja – likviidsuskordaja, mis iseloomustab kiireloomuliste maksete teostamise valmidust (Tšistjakov, 1996, lk 23). Suhtarvu nimetaja on ikka sama – lühiajalised kohustised, kuid lugejat on vähendatud kõige väiksema likviidsusega käibevara võrra (Alver & Reinberg, 2002, lk 145).

$$\text{Likviidsuskordaja} = \frac{\text{käibevara} - \text{varud} - \text{ettemaksed}}{\text{lühiajalised kohustised}} \quad (5)$$

Maksevõime kordaja näitab, mitu korda käibevara kogumaksumus ületab lühiajaliste kohustiste summa (Alver & Reinberg, 2002, lk 145). Teisisõnu, ta näitab, kui hästi suudab ettevõtte täita oma lühiajalisi kohustisi, kasutades selleks ainult kõige likviidsemaid käibevahendeid. Likviidseteks varadeks on raha, kiirelt realiseeritavad väärtpaberid ja jooksvad saadaolevad võlad. Saadud tulemust võib hinnata järgmiselt (Varendi & Teder, 2008, lk 103):

- $K > 0,9$ hea;
- $0,6 - 0,89$ rahuldav;
- $0,3 - 0,59$ mitterahuldav;
- $K < 0,3$ nõrk.

Mida kõrgem on maksevõime kordaja näitaja, seda kiiremini on ettevõtte võimeline maksma oma lühiajalisi laene, tasuma arveid, maksma töötajatele palgad jne (Tšistjakov, 1996, lk 24). Sellegi näitaja puhul tuleb arvestada ettevõtte tegevusalaga – jaekaubanduses võib see näitaja olla madalam, sest tal on palju varusid (Kõomägi, 2006, lk 123).

Järgnevalt on esitatud AS Saarte Liinid lühiajalise likviidsuskordaja (Tabel 3).

Tabel 3. Likviidsuskordaja

	AS Saarte Liinid				Tegevusala keskmine
Periood	2019	2020	2021	2022	2019-2021
Likviidsuskordaja	0,55	1,89	1,53	0,37	1,25

Ettevõtte likviidsuskordaja (Tabel 3) näitab täpselt samasugust trendi, nagu lühiajalise võlgnevuse kattekordaja (Tabel 2). Aastatel 2020 ja 2021 on näitajad head olnud suuresti tänu suurendatud aktsiakapitalile, aga 2019. ja 2022. aasta hinnanguks pakuvad likviidsuskordaja kriteeriumid mitterahuldava hinnangu.

Tegevusala keskmine on samuti sarnane lühiajalise võlgnevuse kattekordajale, küll aga pisut madalam varude ja ettemaksete arvelt. Hinnang on siiski hea, see tähendab, et konkurendid on võimelised tasuma oma arveid ja võlgu ning hoiavad oma äritegevust stabiilsena.

AS Saarte Liinid likviidsusrisk on seotud eelkõige lühiajaliste nõuete ja võlgadega. Ettevõtte finantsvarad koosnevad nõuetest ostjate vastu ning laekumata sihtfinantseerimisest, mis on rahastamisotsusega ettevõttele küll eraldatud, kuid veel välja maksmata. Pikajalisi finantsvarasid, investeeringuid ja väärtpabereid äriühing ei oma. Oma tegevuse rahastamiseks kasutab ettevõtte arvelduslaene, kapitalirenti ja pikaajalisi pangalaene.

Kuna ettevõtte likviidsuskordaja on mitterahuldav, on oluline leida võimalusi likviidse vara suurendamiseks või lühiajaliste kohustiste vähendamiseks, et parandada ettevõtte finantsseisu ja jätkusuutlikkust. Võimalus oleks otsida soodsamaid võimalusi kulude kärpimiseks, tõsta teenuste hindu ja suurendada müüki või näiteks vajadusel refinantseerida pikaajalised laenud intressimäära riski vältimiseks.

Likviidsuskordaja puudusena võib märkida, et väärtpaberid võetakse arvele soetushinnas, mille väärtus võib oluliselt erineda nende maksumusest turuhinnast (Alver & Reinberg, 2002, lk 146).

Maksevalmiduse kordaja ehk rahaliste vahendite taseme (*cash ratio*) arvutamisel lähtutakse ettevõtte kõige likviidsemast käibevarast, milleks on raha ja väärtpaberid. See näitab, millise osa lühiajalistest kohustistest on ettevõtte võimeline kohe tasuma. Siin hindamiskriteeriume pole, aga kordaja väärtus varieerub 0,1-0,2 piires. (Tearu, 2005, lk 20)

$$\text{Maksevalmiduse kordaja} = \frac{\text{raha} + \text{lühiajalised finantsinvesteeringud}}{\text{lühiajalised kohustised}} \quad (6)$$

Selle näitaja arvvaartus võib olla väiksem kui 0,2 (Alver & Reinberg, 2002, lk 147). Heaks võib pidada selle arvvaartust umbes 0,3 ringis. 0,5 ja rohkem näitab, et see ettevõtte kasutab oma raha ebaefektiivselt (Kõomägi, 2006, lk 124). Finantspoliitika eesmärk on, et ettevõtte raha ja pangakontode jäägid oleksid võimalikud väikesed ning kogu vaba raha oleks kasutatud teiste ettevõtete aktsiate ostmiseks või antud laenuks (Tšistjakov, 1996, lk 24).

Järgnevalt on esitatud AS Saarte Liinid maksevalmiduse kordaja (Tabel 4).

Tabel 4. Maksevalmiduse kordaja

	AS Saarte Liinid				Tegevusala keskmine
Periood	2019	2020	2021	2022	2019-2021
Maksevalmiduse kordaja	0,19	1,25	0,95	0,01	0,33

Tegevusala keskmine näitab, et konkurentide maksevalmidus (Tabel 4) on väga hea ja oma raha kasutatakse efektiivselt. AS Saarte Liinid maksevalmiduse näitajad (tabel 4) on olnud head aastatel 2020 ja 2021, seda suurendatud aktsiakapitali arvelt. Aastatel 2019 ja 2022 on näitaja olnud madalam heast arväärtusest. Siin võib võrdluseks tuua ka selle, et nii teisel kui ka kolmandal aastal ei kasutatud arvelduskrediiti, aga 2019. aastal kasutati summas 391 000 eurot ja aastal 2022 koguni 508 094 eurot.

Likviidsussuhtarvud tõid välja, et ettevõtte maksevõime tase on nõrk ja ettevõtet ohustab likviidsusrisk. Madal maksevalmidus tuleneb suuresti arvelduskrediidi kasutamisest, liigsest panustamisest investeringutesse omavahenditega ja loomulikult keerulisest olukorrast maailmamajanduses, mis on oluliselt tõstnud ettevõtte põhitegevuse jaoks tähtsate kaupade ja materjalide hindu ning seeläbi suurendanud kulusid.

Negatiivse puhaskäibekapitali parandamiseks ja likviidsuse tõstmiseks peaks leidma võimalusi, et suurendada käibevara. Näiteks müües rohkem teenuseid või kaupu või tõstes teenuste hindasid. Arvelduskrediidist tuleb loobuda, et vähendada lühiajaliste kohustiste summat. Tuleb hakata otsima rohkem sihtrahastuse võimalusi tegevuskulude katteks. Samuti tuleks paremini jälgida oma rahavoogusid, et optimeerida oma raha kasutamist ja vältida maksejõuetust. Investeeringutelt tuleks hoogu maha võtta, et vahepeal kasvatada puhvrit käibevaradesse.

Järgmisena on uuritud ettevõtte pikaajalist maksevõimet ehk finantsvõimenduse suhtarve läbi kapitali struktuuri. Need aitavad anda parema ülevaate, millisel määral ettevõtte varadest finantseeritakse laenatud vahenditega, kui suur on pikaajaliste kohustiste osakaal ettevõtte kapitalis ja või kui suur on omaniku panus oma ettevõttesse.

2.3.2 Kapitali struktuuri ja pikaajalise maksevõime hindamine

Kapitali struktuuri suhtarve on mõnes kirjandusallikas mainitud ka kui finantsvõimenduse suhtarve. Finantsvõimendus on ettevõtte varade osaline finantseerimine võõrvahenditega (Tearu, 2005, lk 24). Oma tegevuse laiendamiseks on ettevõttel vajalike rahaliste vahendite hankimiseks võimalus võtta laenu või suurendada oma aktsiakapitali (Bõtskova & Tearu, 1997, lk 22). Kapitali struktuur annab ülevaate ettevõtte tegevuseks vajalike rahaliste vahendite ulatusest ja allikatest, selleks tuleb analüüsida võõrkapitali intressikandvat osa ja omakapitali (Kõomägi, 2006, lk 124). Kui ettevõtte teenib laenuvahendite abil rohkem, kui ta maksab nende kasutamise eest (Varendi & Teder, 2008, lk 103) ehk, kui investeringute tasuvus on kõrgem kui intressimäär (Bõtskova & Tearu, 1997, lk 23), siis nimetatakse seda soodsaks finantsvõimenduseks (Varendi & Teder, 2008, lk 103). Ebasoodsa finantsvõimenduse juures ületavad võõrvahendite kasutamisega seotud kulud nende abil teenitud tulused (Bõtskova & Tearu, 1997, lk 23).

Võlakordaja (*total debt ratio*) näitab, kui suurt osa ettevõtte varadest finantseeritakse laenatud vahenditega (Varendi & Teder, 2008, lk 103).

$$\text{Võlakordaja} = \frac{\text{kohustised}}{\text{varade maksumus}} * 100 \quad (7)$$

Kõrge võlakordaja näitab, et ettevõtte varasid finantseerivad põhiliselt kreditorid, mitte aga omanikud (Bõtskova & Tearu, 1997, lk 23). Näitaja tõus suurendab kreditoride riski, seega nende seisukohalt on vastuvõetavam, kui antud näitaja on madal või mõõdukas -see annab neile suurema kindlustunde, et nad on finantsraskuste korral enam kaitstud (Varendi & Teder, 2008, lk 103).

Antud näitajat väljendatakse tavaliselt protsentides ja see näitab, mitu protsenti varadest on võõrvahendite arvel soetatud. Rusikareeglite järgi võiks võlakordaja jääda 40–60% vahemikku ja kindlasti mitte ületada 70–80% (Tearu, 2005, lk 25).

Järgnevalt on esitatud AS Saarte Liinid lühiajalise võlakordaja (Tabel 5).

Tabel 5. Võlakordaja

	AS Saarte Liinid				Tegevusala keskmine
Periood	2019	2020	2021	2022	2019-2021
Võlakordaja %	68,0	64,8	62,0	59,6	63,7

AS Saarte Liinid võlakordaja (Tabel 5) on langenud iga aastaga madalamaks. Esimesel kolmel aastal ületab näitaja rusikareegli piirmäära, vastavalt 68,0% 2019. aastal, 64,8% 2020. aastal ja 62,0% 2021. aastal. Aastal 2022 on väärtus langenud hea näitaja vahemikku, ehk 59,6%. See näitab seda, et esialgu on ettevõtte kasutanud rohkem laenatud vahendeid oma varade finantseerimiseks ning perioodi lõpuks on selleks hakatud eraldama rohkem omavahendeid. Ka ettevõtte bilansis on näha, et aasta aastalt on vähenenud pikajalised laenukohustised ja ka sihtrahastuse võimalusi on hakatud vähem kasutama. Sellest võib järeldada, et ettevõtte on seadnud endale eesmärgiks hoida krediitvõimekus piisaval tasemel, et vajadusel kaasata võõrkapitali investeerimisteggevuse rahastamiseks. Ka tegevusala keskmine näitaja on üle rusikareegli piirmäära, mis viitab sellele, et tegevusalale on iseloomulik suur investeeringute osakaal, mida rahastatakse sihtfinantseeritud vahendite ja laenude arvelt.

Selleks, et saada ülevaade kui suurel määral ettevõtte on kasutanud omavahendeid investeeringute rahastamiseks, on vajalik arvutada järgmine suhtarv.

Soliidsuskordaja (*equity ratio*) näitab omanike panust ettevõttesse (Kõomägi, 2006, lk 126).

$$\text{Soliidsuskordaja} = \frac{\text{omakapital}}{\text{kohustised} + \text{omakapital}} * 100 \quad (8)$$

Vastupidiselt võlakordajale näitab soliiduskordaja omakapitali osakaalu finantseerimisallikate üldsummas. Kõrge näitaja ei peegelda ettevõtte head finantsstruktuuri juhtimist. Soliiduskordaja peaks olema vähemalt 30-40 %. (Tearu, 2005, lk 26).

Järgnevalt on esitatud AS Saarte Liinid soliiduskordaja (Tabel 6).

Tabel 6. Soliiduskordaja

	AS Saarte Liinid				Tegevusala keskmine
Periood	2019	2020	2021	2022	2019-2021
Soliidsuskordaja %	31,9	35,2	37,9	40,4	56,6

Ettevõtte omakapitali osakaal passivas on olnud aastatel 2019-2021 hea, vahemikus 31,9% - 37,96%. Aasta 2020 näitab aga tõusutrendi, millest võib järeldada, et investeeringute rahastamist on rohkem tehtud omakapitali arvelt. Ka ettevõtte bilansis kajastub järjestikune võõrkapitali vähenemine ja omakapitali suurenemine. Omakapitali osakaalu tõus tuleb aktsiakapitali suurendamisest aastal 2020. Otsus aktsiakapitali suurendamiseks tehti koroonapandeemiast tulenevate negatiivsete mõjude

vähendamiseks ettevõtte majandustegevusele. Ettevõtte hinnangul nad ise abi ei vajanud ja kogu rahalise sissemaksena lisandunud aktsiakapital investeeriti Roomassaare sadama laiendusse. Investeeringute rahastamine omakapitali arvelt võib olla aga halb, kuna see võib vähendada ettevõtte finantsvõimekust ja kasvuvõimalusi. Samuti võib liigne omakapitali kasutamine investeeringute rahastamiseks vähendada laenuvõimekust, kuna võlausaldajad eelistavad laenu anda ettevõtetele, kes suudavad tagada laenude tagasimaksmise kindlustunde. Tegvusala keskmine on aga tunduvalt suurem, koguni 56,6%, mis näitab, et antud tegevusalale ongi iseloomulik varade rahastamine omakapitaliga.

Kohustiste ja omakapitali suhe (*debt-equity ratio*) kajastab laenuvahenditest ja omakapitalist finantseeritud varade suhet (Varendi & Teder, 2008, lk 104). Kohustiste ja omakapitali suhet nimetatakse ka pikaajalise maksevõimelisuse näitajaks (Bõtškova & Teearu, 1997, lk 23).

$$\text{Kohustiste ja omakapitali suhe} = \frac{\text{kohustised kokku}}{\text{omakapital kokku}} \quad (9)$$

Mida suurem on võõrkapital omakapitaliga võrreldes, seda enam laieneb omaniku risk kreditoridele ja viimastel suureneb risk oma raha mitte tagasi saada (Alver & Reinberg, 2002, lk 316). See suhtarv võiks rusikareegli järgi olla võrdne või suurem kui üks (Ilisson, 2004, lk 173).

Järgnevalt on esitatud AS Saarte Liinid kohustiste ja omakapitali suhe (Tabel 7).

Tabel 7. Kohustiste ja omakapitali suhe

	AS Saarte Liinid				Tegevusala keskmine
Periood	2019	2020	2021	2022	2019-2021
Kohustiste ja omakapitali suhe	2,13	1,84	1,63	1,48	0,78

Ettevõtte kohustiste ja omakapitali suhe (Tabel 7) on samuti iga järgneva aastaga langenud, alustades näiduga 2,13 aastal 2019 ja lõpetades näiduga 1,48 aastal 2022. See näitab, et aja jooksul on kohustiste osakaal bilansi passivas vähenenud 0,65 korda. See tuleneb sellest, et ettevõtte ei ole aastatega pikaajalisi kohustisi juurde võtnud, vaid tasus olemasolevaid laene ning investeeringuid on hakatud aina rohkem rahastama omakapitali arvelt. Laenude mittevõtmisega on püütud vähendada omaniku riski kreditoridele, parandades seeläbi oma pikaajalist maksevõimet.

Tegevusala kesmine näit 0,78 jääb alla rusikareegli määra ja tähendab, et tegevusala üldiselt kasutab vara finantseerimiseks omakapitali ja vähem võõrkapitali. Suure hulga omakapitali kasutamisega võivad tekkida riskid omaniku jaoks ning see võib piirata ettevõtte kasvamist. Kui omakapitali osakaal tõuseb liiga suureks on mõistlik võtta investeringuteks laenu, et hoida kohustiste ja omakapitali osakaal tasakaalus.

Kapitaliseerituse kordaja (*long-term debt ratio*) iseloomustab pikaajaliste kohustiste osakaalu ettevõtte kapitalis (Tearu, 2005, lk 25).

$$\text{Kapitaliseerituse kordaja} = \frac{\text{pikaajalised kohustised}}{\text{pikaajalised kohustised} + \text{omakapital}} \quad (10)$$

Pikaajalise maksevõime seisukohalt avaldavad lühiajalised kohustised vähem mõju kui pikaajalised kohustised (Kõomägi, 2006, lk 126). Kuigi suhtarvu tulemus võib olla tööstusharuti erinev peetakse heaks näitajat, mis on alla 0,5 (Kenton, 2020).

Järgnevalt on esitatud AS Saarte Liinid kapitaliseerituse kordaja (Tabel 8).

Tabel 8. Kapitaliseerituse kordaja

	AS Saarte Liinid				Tegevusala keskmine
Periood	2019	2020	2021	2022	2019-2021
Kapitaliseerituse kordaja	0,67	0,63	0,61	0,58	0,35

Sarnaselt eelnevatele kapitali struktuuri näitajatele, näitab ka kapitaliseerituse kordaja (Tabel 8) aastate lõikes langustrendi. Perioodi jooksul on näitaja langenud 0,09 korda, olles 2022. aasta lõpuks 0,58. Sellest saab samuti järeldada, et ettevõtte on aina vähem hakkanud kasutama laenukapitali. Ettevõtte on parandanud oma pikaajalist maksevõimet ja et vältida liiga suurel hulgal omakapitali kasutamist võiks ettevõtte võtta edaspidisteks investeerimiste rahastamiseks laenu. Laenatud rahasumma pealt tuleb aga maksta intresse ja tänases raskes majandusolukorras, kus inflatsiooni ohjeldamiseks tõstetakse baasintressimäära (Euroopa Keskpanga majandusülevaate kokkuvõte 1/2023, 2023), võib sellega tekkida ettevõttele inressimäära risk.

Intressikulude kattekordaja (*times interest earned*) kajastab intresside maksmise võimalusi (Tearu, 2005, lk 26) ehk näitab rahaliste vahendite ülejääki, mida ettevõtte saab kasutada peale intressikulu ära maksmist (Bragg, 2003, lk 90).

$$\text{Intresside kattekordaja} = \frac{\text{ärikasum enne intresse ja makse}}{\text{perioodi intressi kulu}} \quad (11)$$

Antud suhtarv näitab, mitu korda katab ärikasum intressikulu (Tearu, 2005, lk 26). Näitaja kõrge väärtuse korral ei ole ettevõttel intresside tasumisega raskusi, madal intresside tasumise võime tähendab kreditoridele kõrgemat riski (Varendi & Teder, 2008, lk 104). Kui see näitaja on 4 või enam, siis pole muretsemiseks põhjust. Kui intressikulude kattekordaja on väiksem kui 1, ei kata ärikasum intressikulu (Alver & Reinberg, 2002, lk 317).

Järgnevalt on esitatud AS Saarte Liinid intressikulude kattekordaja (Tabel 9).

Tabel 9. Intressikulude kattekordaja

	AS Saarte Liinid				Tegevusala keskmine
Periood	2019	2020	2021	2022	2019-2021
Intressikulude kattekordaja	11,9	13,4	26,4	20,3	2,2

Tegevusala intressikulude kattekordaja 2,2 (Tabel 9) on tunduvalt väiksem kui ettevõtte oma, mis on 2022. aasta lõpuks 20,3. Selline vahe on ka mõistetav arvestades eelnevaid kapitalistruktuuri näitajate tulemusi, sest kui omakapital on suur ja kohustised on väikesed, on tulemuseks ka väiksem intressikulude kattekordaja. AS Saarte Liinid intressikulude kattekordaja on esimesed kolm aastat kasvanud suurenenud ärikasumi arvelt, samuti pole juurde võetud pikaajalisi laene. Perioodi lõpuks on näitaja langenud ja selgub, et aastal 2022 teenis ettevõtte oma intressikulude katteks kasumit 20,3 korda.

AS Saarte Liinide intressimäära risk võib tulla ettevõtte investeeringute kaasrahastamiseks võetud pikajalistest võlakohustustest ja arvelduslaenu kasutamisest. Laenulepingute intressimäärad on seotud ujuva baasintressimääraga (6 kuu EURIBOR), mis võib muuta äriühingu avatuks intressimäära riskile. Kuna perioodi viimasel aruandeaastal moodustasid intressikulud ettevõtte kuludest 0,6%, hindab AS Saarte Liinide juhatus intressimäärade riski mõju ettevõttele minimaalseks.

Ka kapitalistruktuuri suhtarvude tulemused näitavad, et ettevõtte on hakanud aina vähem kasutama laenukapitali ja rohkem omakapitali investeeringute rahastamiseks. Likviidsussuhtarvud näitasid, et selline majandustegevus ja kulude kasvamine on ettevõtte lühiajaliste maksevõime näitajatele liiga teinud ja soovitatav oleks võtta investeeringute rahastamiseks pikaajalist laenu. Laen oleks vajalik

oma lühiajalise maksevõime tõstmiseks, sest kuigi ettevõtte pikaajaline maksevõime on ärikasumi arvelt hea, võib lahendamata lühiajaline maksevõime tulevikus tugevasti mõjutada ka tänaseid häid tulemusi pikaajalise maksevõime efektiivsuses.

2.3.3 Efektiivsuse hindamine

Efektiivsusnäitajad iseloomustavad ettevõtte varade kasutamist (Varendi & Teder, 2008, lk 101). Efektiivsusnäitajad arvutatakse välja nii vara kohta tervikuna kui ka vara liikide lõikes. Vara kasutamise tulemuslikkust iseloomustavad käibekordajad, mille leidmiseks võrreldakse müügitulu varade maksumusega. (Tearu, 2005, lk 22) Käesolevas lõputöös on arvutatud ainult ettevõtte majandustegevust iseloomustavad efektiivsuse suhtarvud. Kuna AS Saarte Liinidel puuduvad varud kui sellised, siis on jäetud arvuutamata kõik varudega seonduvad suhtarvud.

Kuna kasumiaruandes toodud müügitulu on perioodi näitaja ja bilansis toodud varad on mingi kindla kuupäeva seisuga, siis on suhtarvude arvutamisel 2 varianti (Tearu, 2005, lk 22):

- arvutatakse varade keskmine maksumus, liites aasta alguse maksumusele lõppmaksumus ning jagades kahega;
- lähtutakse varade aastalõpu maksumusest.

Keskmine maksumust kasutades, antakse hinnang möödunud tegevusele. Ettevõtte tegevuse prognoosimisel on otstarbekas kasutada aastalõpu maksumust. (Tearu, 2005, lk 22)

Vara kasutamist tervikuna iseloomustab koguvara käibekordaja (Tearu, 2005).

Varade käibekordaja (*assets turnover*) näitab ettevõtte varade kasutamise efektiivsust. Varade tootlus näitab, mitu müügitulu eurot tuleb ühe varasse investeeritud euro kohta (Bõtskova & Tearu, 1997, lk 22).

$$\text{koguvara käibekordaja} = \frac{\text{müügitulu}}{\text{varade keskmine maksumus}} \quad (12)$$

Mida kõrgem on selle näitaja väärtus, seda kõrgem on ka varade kasutamise efektiivsus (Varendi & Teder, 2008, lk 101). Üksikute varaliikide kasutamise efektiivsust näitab põhivara käibekordaja (Tearu, 2005, lk 23).

Põhivarade tootlus (*fixed assets turnover*) leitakse selleks, et mõõta juhtkonna töö efektiivsust põhivarade kasutamisel (Tšistjakov, 1996, lk 25) ja see näitab, kui palju toodab käivet iga põhivara ühik (Kõomägi, 2006, lk 115).

$$Põhivarade käibekordaja = \frac{\text{müügitulu}}{\text{põhivarade keskmine maksumus}} \quad (13)$$

Kõrge käibekordaja näitab reeglina seda, et põhivarasid kasutatakse efektiivselt. Madal kordaja näitab liigseid investeeringuid põhivarasse ja vähest müügikäivet (Varendi & Teder, 2008, lk 101).

Järgnevalt on esitatud AS Saarte Liinid koguvara- ja põhivarade käibekordaja (Tabel 10).

Tabel 10. Koguvara- ja põhivarade käibekordaja

	AS Saarte Liinid			
Periood	2019	2020	2021	2022
Koguvara käibekordaja	0,11	0,11	0,12	0,13
Põhivarade käibekordaja	0,11	0,12	0,13	0,13

Kuna AS Saarte Liinid koguvaras on põhivarade keskmine osatähtsus 96%, siis võibki siinkohal jälgida eelkõige just põhivarade käibekordajat (Tabel 10). Selline suur osakaal kajastub ka koguvara käibekordajas, sest aastate lõikes iseloomustavad mõlemat käibekordajat täpselt ühesugused numbrid ja sarnane tõus. Tulemustest selgub, et iga põhivarasse investeeritud euro eest teenis ettevõtte igal aastal keskmiselt 0,12 eurot. Näitaja väärtus liigub iga aastaga üles poole, seega aja jooksul on ettevõtte hakanud järjest rohkem efektiivselt kasutama oma põhivara müügitulu teenimiseks. Näitaja madal väärtus iseloomustab väga intensiivset investeerimist põhivaradesse, mis on pika elueaga ja ilmselt maksumuselt väga kõrged olnud. Selline näitaja ei pruugi tingimata halb olla kui ettevõtte strateegia eeldab suuremahulisi investeeringuid põhivaradesse, mis hakkavad pigem tulu tootma tulevikus. Seda enam on ettevõtte jaoks väga oluline põhivarade tootlikkust pidevalt jälgida, hinnates materiaalse põhivara kasulikku eluiga ja kasutusotstarvet.

Järgnevalt analüüsitakse käibevarade kasutamist käibevarade liikide lõikes (Tearu, 2005, lk 23).

Debitoorse võlgnevuse käibesagedus (*receivables turnover*) näitab, mitu korda keskmiselt toimub lühiajalise võlgnevuse tasumine aruandeperioodil (Bõtskova & Tearu, 1997, lk 20).

$$Lühiajalise (debitoorse) võlgnevuse käibekordaja = \frac{\text{müügitulu}}{\text{keskmine debitoorne võlg}} \quad (14)$$

Debitoorne võlgnevus tekib siis, kui müüakse kaupu või teenuseid võlgu. Debitoorse võlgnevuse summa võib sisaldada käibemaksu, kuid müügitulu märgitakse ära ilma käibemaksuta (Tearu, 2005, lk 23). Kui lühiajalise võlgnevuse käibekordaja on kõrge, siis tegeleb ettevõtte aktiivselt võla sissenõudmisega, samuti on sellele iseloomulikud lühikesed maksetähtajad (Bõtskova & Tearu, 1997, lk 21). Üldiselt on suurem debitoorse võlgnevuse käibesagedus parem kui väiksem, sest see tähendab, et raha laekub müügiarvete alusel kiiremini.

Lühiajalise võlgnevuse käibekordaja alusel leitakse järgmiseks **debitoorse võlgnevuse käibevälde** (*Average receivables collection day*), mis näitab keskmist nõuete laekumise aega päevades (Bõtskova & Tearu, 1997, lk 21). Selle näitaja arvvaartust mõjutavad müügitingimused, müügikäibe ootamatud muutused, hinnasoodustused jms (Alver & Reinberg, 2002, lk 313).

$$\text{Debitoorse võlgnevuse käibevälde} = \frac{360}{\text{lühiajalise võlgnevuse käibekordaja}} \quad (15)$$

Saadud tulemust tuleks võrrelda ostjatele kehtestatud maksetähtaegadega. Mida varem ostjad neile tarnitud kauba eest makavad, seda tugevam on ka antud ettevõtte finantsseisund (maksevõime). Väga kiireks raha laekumise perioodiks võib pidada alla 30 päeva, kuid tulemused sõltuvad siiski lepingus sätestatud tähtaegadest. Aasta pikkuseks võib võtta nii 365 kui ka 360 päeva (Alver & Reinberg, 2002, lk 312). Pikk raha laekumise periood vähendab likviidsust ning lühike raha laekumise periood võib pidurdada läbimüüki (Tearu, 2005, lk 24).

Kreditoorse võlgnevuse käibesagedus (*payable turnover*) näitab, mitu korda ületavad ostud tarnijatelt võlga tarnijatele ehk, mitu korda keskmiselt toimub lühiajaliste kohustiste tasumine aruandeperioodil (Aruste, 2007, lk 37).

$$\text{Lühiajaliste kohustiste käibekordaja} = \frac{\text{müüdud kaupade kulu}}{\text{keskmine kreditoorne võlgnevus}} \quad (16)$$

Sarnaselt debitoorse võlgnevusega tuleb eraldada võlgnevuses käibemaksu osa. Üldiselt on väiksem kreditoorse võlgnevuse käibesagedus parem kui suurem, sest see tähendab, et tooraine ja materjalide, müügiks ostetud kaupade jms eest maksmise tähtaeg on pikem.

Kreditoorse võlgnevuse käibevälde (*average days payables outstanding*) ehk tarnijatele tasumata konversiooniperiood näitab, kui kiiresti ettevõtte oma tarnijatele keskmiselt tasub kreditoorset võlgnevust perioodis ehk mitme päeva pärast tasub ettevõtte tarnijatele ostetud kauba eest. Seda võib vaadelda ka materjalide ostu ja tasumise vahelise ajana päevades (Kõomägi, 2006, lk 117).

$$\text{Lühiajaliste kohustiste käibevälde} = \frac{360}{\text{lühiajaliste kohustiste käibekordaja}} \quad (17)$$

Enamasti on maksetähtaja pikkus 20-90 päeva. Hea oleks, kui lühiajaliste kohustiste käibevälde võrduks debitoorse võlgnevuse käibevältega, kuna pikk lühiajaliste kohustiste käibevälde on hea küll ettevõttele, aga võib eemale peletada tarnijaid (Kõomägi, 2006, lk 118).

Järgnevalt on esitatud AS Saarte Liinid käibevarade kasutamist peegeldavad efektiivsuse suhtarvud (Tabel 11).

Tabel 11. Käibevarade kasutamist peegeldav efektiivsuse analüüs

	AS Saarte Liinid			
Periood	2019	2020	2021	2022
Lühiajalise võlgnevuse käibekordaja	6,41	14,83	13,95	13,12
Lühiajalise võlgnevuse käibevälde (päeva)	56,16	24,28	25,81	27,44
Lühiajaliste kohustiste käibekordaja	9,41	6,78	6,98	13,25
Lühiajaliste kohustiste käibevälde (päeva)	38,26	53,10	51,58	27,17

AS Saarte Liinid lühiajalise võlgnevuse käibekordaja (Tabel 11) on aastatel 2019-2022 kasvutrendis. Esimesel aastal on raha laekunud müügiarvete alusel ainult 6,41 korda, aastal 2020 on näitaja teinud kahekordse tõusu ja käive ületab debitoorset võlga 14,83 korda. Seejärel aastatel 2021-2022 on näitaja küll pisut langenud, aga leidnud oma stabiilsuse, nõuded laekuvad keskmiselt 13,5 korda. Bilansi horisontaalanalüüsist selgus, et perioodi jooksul vähenesid nõuded ostajate vastu võrreldes baasaastaga 63,9%. Selline nõuete vähenemine kajastub ka lühiajalise võlgnevuse käibekordajas, kus on näha, et nõuete laekumisi on hakanud aastate jooksul tulema sagedamini kui algul. Sellega paralleelselt on ka näha, et kliendid tasuvad oma arveid aastate möödudes kiiremini. Aastal 2019 laekusid nõuded 56 päeva jooksul, aga aastal 2022 juba keskmiselt 27 päeva jooksul. Üldiselt on viimase kolme aasta jooksul olnud laekumised klientidelt stabiilsed. Näitajate paranemise taga võib olla rangem krediitpoliitika. Krediidiriski maandamiseks viiakse enne suuremahuliste lepingute sõlmimist läbi põhjalik kliendi taustauuring. Kuna likviidsusnäitajatest tulid välja ettevõtte lühiajalise maksevõime probleemid, siis on siinkohal paslik üle vaadata ka oma müügiarvete maksetähtajad ning hinnata klientide maksedistsipliini.

AS Saarte Liinid lühiajaliste kohustiste käibekordaja (Tabel 11) on samuti olnud uuringu perioodil kasvutrendis. Näitaja jääb nelja aasta jooksul vahemikku 9,41 – 13,25 korda. Esimesel aastal on näit 9,41 korda, 2020. ja 2021. aastal ümmarguselt 7 korda ja 2022. aastal on klientidele tasumise aeg sagenenud peaaegu kahekordselt. Seda kajastab ka lühiajaliste kohustiste käibevälde (Tabel 11), kus on näha, et kui esimesel aastal tasuti tarnijatele kauba ja teenuste eest 38 päeva jooksul, teisel ja kolmandal aastal lausa keskmiselt 52 päeva jooksul, siis viimasel aastal on arvete tasumine kiirenenud kahekordselt ning tasumine toimub keskmiselt 27 päeva jooksul. Tulemuseks on see, et aastaks 2022 maksab ettevõtte hankijate arveid sama sagedusega kui tulevad laekumised klientidelt. See on hea, sest liiga pikk lühiajaliste kohustiste käibevälde võib tekitada tarnijates umbusku ettevõtte vastu ning halvemal juhul võivad nad lühendada maksetähtaega.

2.3.4 Tasuvuse ehk rentaabluse hindamine

Rentaablusnäitajad ehk tasuvuse suhtarvud annavad hinnangu ettevõtte tegevusele tervikuna (Varendi & Teder, 2008, lk 99). Ettevõtte omanike jõukuse suurendamise saavutamisele aitab kaasa kasumi kasv. Rentaablus on kasumi suhe majandusnäitajasse, mille tasuvust uuritakse (Tearu, 2005, lk 27). Mida kõrgemad on rentaabluse näitajad, seda parem. Rentaabluse üldnäitaja on alati kasumi ja ressursside suhe, mis näitab tasuvust, kasutoovust ja kasumlikkust (Tšistjakov, 1996, lk 25). Rentaablust väljendatakse reeglina protsentides (Tearu, 2005, lk 27).

$$\text{Rentaablus (kasumitootlus)} = \frac{\text{puhaskasum}}{\text{majanduslik näitaja, mille rentaablus uurime}} \quad (18)$$

Rentaabluse suhtarvud näitavad kuivõrd efektiivselt genereeritakse kasumit müügist, varadelt, omakapitalilt (Bõtškova & Tearu, 1997, lk 25).

Müügikäibe ärirentaablus (*operating margin*) näitab tasuvust, pärast müüdnud toodete kulu ning turustus- ja üldiste halduskulude mahaarvamist, igast müügikäibe eurost (Bõtškova & Tearu, 1997, lk 24) ja kajastab ettevõtte äritegevuse tasuvust tervikuna (Tearu, 2005, lk 28).

Hinnangu andmine müügikäibe rentaablusele oleneb ettevõtte tegevusvaldkonnast. Jaekaubanduses võib heaks pidada ka 1%list tegevustulukust. Teeninduses ja vahendusfirmades peaks see olema oluliselt kõrgem (nt 20%). Hea tulemus on 15-20% (Kõomägi, 2006, lk 128).

$$\text{Müügikäibe ärirentaablus} = \frac{\text{ärikasum}}{\text{müügitulu}} * 100 \quad (19)$$

Järgnevalt on esitatud AS Saarte Liinid müügikäibe ärirentaablus (Tabel 12).

Tabel 12. Müügikäibe ärirentaablus

	AS Saarte Liinid				Tegevusala keskmine
Periood	2019	2020	2021	2022	2019-2021
Müügikäibe ärirentaablus %	14,2	12,5	18,1	14,7	7,6

AS Saarte Liinid müügikäibe ärirentaablus (Tabel 12) on olnud aastate lõikes kõikuv. Aastal 2019 on näitaja 14,2%, seejärel 2020. aastal on teinud languse 1,7% võrra, aastal 2021 tõusnud võrreldes eelneva aastaga 5,6% ja perioodi lõpuks langenud tagasi 14,7% peale. Sellises kõikumises kajastuvad maailma majandust mõjutanud kriisid, sest suurimad tõusud ja langused on tekkinud just suuremate ohtude tekkimisel. Aastal 2020, kui maailmas levis ohtlik viirus ja piirid suleti, näitab oma mõju ka ettevõtte 2020. aasta ärirentaabluse näitaja, langedes lausa 12,5% peale. Aastal 2021 on ettevõtte teeninud iga müügikäibe euro pealt 18,1 eurosentit puhaskasumit, seega sel aastal on ettevõtte äritegevus tervikuna olnud väga hea. Aastat 2021 võib nimetada pandeemia järgseks taastumise aastaks, kuniks liigest nõudlusest ja vähesest pakkumisest tekkisid suured hinnatõusud ja Venemaa ründas Ukrainat. Ettevõtte jaoks tõusid kulud ja seda näitab ka langus aastal 2022.

Tegevusala keskmine müügikäibe ärirentaablus on aastatel 2019-2020 olnud 7,6 eurosentit iga müügikäibe euro pealt. See näitab, et uuritava ettevõtte on väga head rentaablsuse näitajad konkurentide ees.

Müügikäibe puhasrentaablus (*net profit margin*) näitab käibe tasuvust pärast kõikide kulude ja tulude mahaarvamist (Varendi & Teder, 2008, lk 100).

$$\text{Müügikäibe puhasrentaablus} = \frac{\text{puhaskasum}}{\text{müügitulu}} * 100 \quad (20)$$

Müügikäibe puhasrentaablus näitab, millise osa moodustab kasum firma müügikogusest (Rünkla, 2003, lk 67). Selle näitaja puhul on arvesse võetud kõik kulud, mis toob puudusena välja selle, et näitaja on mõjutatud mittekorduvatest ja erakorralistest tuludest ja kuludest (Alver & Reinberg, 2002, lk 320). Ka siin tuleb arvestada hindamisel tegevusvaldkonda, kuna müügikäibe puhasrentaablus sõltub tegevusalast ja konkreetsest firmast suuresti, oleneb müüdava kauba loomusest ja

konkurentsistrateegia eripärast (Rünkla, 2003, lk 67). Rusikareegel on, et näitaja peaks olema positiivne (Ilisson, 2004, lk 205).

Järgnevalt on esitatud AS Saarte Liinid müügikäibe puhasrentaablus (Tabel 13).

Tabel 13. Müügikäibe puhasrentaablus

	AS Saarte Liinid				Tegevusala keskmine
Periood	2019	2020	2021	2022	2019-2021
Müügikäibe puhasrentaablus %	13,08	11,64	17,47	13,99	2,53

Ettevõtte müügikäibe puhasrentaablus (Tabel 13) näitab sarnast trendi ärirentaablusega. Aastal 2019 on näitaja 13,08%, aastal 2020 on toimunud langus 1,44% võrra, aastal 2021 tõusnud võrreldes eelneva aastaga 5,83% ja perioodi lõpuks langenud tagasi algusesse, 13,99% peale. Siin on kajastuvad samasugused põhjused, mis ärirentaabluse näitaja tulemustel. Eriolukorrast tingitud liinilaevade reisijate mahu olulise vähenemise tõttu, kaasnes reisjatasude alalaekumine, lisaks korrigeeriti äriühingu tulemusnäitajaid varasemate majandusaastate nõuete allahindluse võrra. Ettevõtte puhaskasum oli 2020. majandusaastal 813 409 eurot, kahanedes aastaga 5,7% võrra. Aastal 2021, kui piirid avati ja reisijateveol toimus mahtude väga kiire taastumine, oli ettevõtte puhaskasum 1 390 685 eurot, kasvades aastaga 71%. Aastal 2022 langes müügikäibe puhasrentaablus võrreldes eelneva aastaga 3,48%. Puhaskasum oli viimasel aastal 1 163 509 eurot, kahanedes aastaga 227 176 eurot. Langus tuli eelkõige Ukraina sõjast tingitud kaupade ja teenuste hinna kallinemise tõttu.

Tegevusala keskmine on 2,53%, võrreldes millega läheb ettevõttel justkui tunduvalt paremini kui konkurentidel. Samas ei saa seda väita, kuna üks näitaja ei kajasta veel kogu ettevõtte finantsmajanduslikku keskkonda. Jälgida tuleks kindlasti ka ettevõtte rahavoogude olukorda, võlgnevusi, varade tootlust ja maksevõimet. Töö käigus arvatud suhtarvud näitavad, et ettevõtte võib teenida küll kasumit, aga teda ähvardab likviidsusrisk, mis võib viia selleni, et ettevõtte ei suuda enam täita oma lühiajalisi finantskohustisi.

Vara puhasrentaablus (*return on total assets ROA*) näitab, kui palju puhaskasumit teenis ettevõttesse paigutatud iga euro (Tšistjakov, 1996, lk 26). Näitaja kajastab ka juhtimise tõhusust ettevõtte vara kasutamisel kasumi genereerimiseks (Alver & Reinberg, 2002, lk 156). Kui ettevõtte suudab vajalikku kasumit teenida minimaalse varade mahuga, peavad investorid seda tõhusaks (Bragg, 2003, lk 92).

$$\text{Vara puhasrentaablus (ROA)} = \frac{\text{puhaskasum}}{\text{varade keskmine maksumus}} * 100 \quad (21)$$

Ettevõtted, kes ei suuda saavutada kõrget varade tootlust, peavad selle korvama kiirema varade ringkäiguga. Varade tasuvust saab tõsta suurendades tegevustulukust või suurendades varade käibekordajat. (Kõomägi, 2006, lk 127) Ka siin on reeglilik, et näitaja peaks olema positiivne (Ilisson, 2004, lk 207).

Järgnevalt on esitatud AS Saarte Liinid vara puhasrentaablus (Tabel 14).

Tabel 14. Vara puhasrentaablus (ROA)

	AS Saarte Liinid				Tegevusala keskmine
Periood	2019	2020	2021	2022	2019-2021
Vara puhasrentaablus (ROA) %	1,44	1,30	2,15	1,83	1,06

AS Saarte Liinid vara puhasrentaablus (ROA) on positiivne ja pisut suurem kui tegevusala keskmine (Tabel 14), mille väärtuseks on 1,06%. Ettevõtte vara puhasrentaablus (Tabel 14), näitab oma liikumiselt täpselt samasugust trendi, mis müügikäibe puhasrentaabluse puhul. Aastal 2019 teeniti vara ühe euro kohta 1,44 euro senti puhaskasumit, aastal 2020 langes väärtus 1,30 euro senti peale, 2021. aastal tõusis võrreldes eelmise aastaga 0,85 euro senti ja 2022. aastal teeniti iga varasse investeeritud euro kohta 1,83 euro senti.

AS Saarte liinide puhul mõjutab investeeringute tasuvust ja tootlust regionaalpoliitiliste ning avaliku huviga seotud tegevuseesmärkide täitmine, sealhulgas ka majanduslikult mittetasuvate, kuid riiklikult oluliste väikesadamate haldamine. Sellest võib järeldada, et varade tootlus on madalam, kuna avaliku teenuse tagamiseks tehtud investeeringute rahastamisel kasutatakse olulisel määral sihtfinantseeringuid. Kui sihtfinantseeringuid jääb vähemaks, muutub omatulu teenimine olulisemaks ja põhivara taastootmiseks minevad kulud võivad kajastuda regionaalseid ühendusi teenindavate sadamate teenuste hindades.

Investeeringute rentaablus (*return on investment ROI*) näitab ettevõtte varadesse tehtud investeeringute tasuvust (Bõtskova & Teearu, 1997, lk 26). Näeme, kui palju teeniti kasumit ettevõtte varade ühe euro kohta (Kõomägi, 2006, lk 127). Võrdlemisel aluseks samad põhimõtted kui ROA-l. Võiks olla poole väiksem kui ROE. Kui varade tulutoovuse üldvõime ehk investeeringute rentaablus

on hea aga koguvarede puhaskasumuse halb, siis võib viga otsida finantseerimisotsustest mitte äritegevusest (Kõomägi, 2006, lk 128).

Varade aastalõpu seisuga maksumuse asemel on õigem võtta arvesse varade keskmine maksumus (varade aastaalguse- ja lõpu maksumuse summa jagatud kahega) (Varendi & Teder, 2008, lk 100).

$$\text{Investeeringute rentaablus (ROI)} = \frac{\text{ärikasum}}{\text{varade keskmine maksumus}} * 100 \quad (22)$$

Järgnevalt on esitatud AS Saarte Liinid investeeringute rentaablus (Tabel 15).

Tabel 15. Investeeringute rentaablus (ROI)

	AS Saarte Liinid				Tegevusala keskmine
Periood	2019	2020	2021	2022	2019-2021
Investeeringute rentaablus (ROI) %	1,56	1,40	2,23	1,92	3,03

Ettevõtte puhul on investeeringute rentaabluse (Tabel 15) arvutamise tulemustel samasugune muutumine näitajates, nagu ROA-l, ainult väärtused on suuremad. Aastal 2019 teeniti vara ühe euro kohta 1,56 eurosentit puhaskasumit, aastal 2020 langes väärtus 1,40 eurosendi peale, 2021. aastal tõusis võrreldes eelmise aastaga 0,83 eurosentit ja 2022. aastal teeniti iga varasse investeeritud euro kohta 1,92 eurosentit. Tegvusala keskmine näitaja on 3,03%, mis on 1,97% rohkem kui ROA näitajates (tabel 14). Vahe tuleb sellest, et investeeringute rentaabluse arvutamisel kasutatakse ärikasumit, mis näitab varade tootlikkust enne maksude mõju (Kõomägi, 2006, lk 127).

Omakapitali rentaablus (*return on equity ROE*) näitab kasumit lihtaktsionäride investeeritud kapitali ühe euro kohta (Alver & Reinberg, 2002, lk 322). Teisisõnu, näitab aktsionäride investeeringute tasuvust ja võimaldab otsustada ettevõtte juhtimise efektiivsuse üle (Kõomägi, 2006, lk 128). Omakapitali rentaablust on otstarbekas võrrelda omakapitali hinnaga ehk omanike nõutava tulunormiga. Kui see ületab nõutava tulunormi, siis luuakse omanikele lisandväärtust (Kõomägi, 2006, lk 129). Juhul kui firmal on käibes ka eelisaktsiaid, tuleks vaadeldava näitaja arvutamisel puhaskasumist maha arvata ka eelisdividendid. Võiks olla 2 ROAd (15-20%) (Alver & Reinberg, 2002, lk 322).

$$\text{Omakapitali rentaablus (ROE)} = \frac{\text{puhaskasum}}{\text{omakapitali keskmine maksumus}} \quad (23)$$

Mida suurem on omakapitali tootlikkus, seda tõhusamad on investeeringud sellesse ettevõttesse. Teisalt võib kõrge omakapitali rentaablus tähendada ka seda, et ettevõtte kasutab suures osas võõrkapitali ning on seetõttu kõrge riskitasemega (Bragg, 2003, lk 93). Madal omakapitali rentaablus võib viidata ettevõtte konservatiivsele rahanduspoliitikale. (Bõtskova & Teearu, 1997, lk 26)

Järgnevalt on esitatud AS Saarte Liinid omakapitali rentaablus (Tabel 16).

Tabel 16. Omakapitali rentaablus (ROE)

	AS Saarte Liinid				Tegevusala keskmine
Periood	2019	2020	2021	2022	2019-2021
Omakapitali rentaablus (ROE) %	4,61	3,86	5,88	4,67	1,99

AS Saarte liinid omakapitali rentaablus näitajad (Tabel 16) oma tegevusala kohta on head. Muutused aastate lõikes näitavad samasugust kasvu ja tõusu kui eelmised rentaabluse näitajad. Iga investeeritud euro kohta teeniti 2019. aastal 4,61 eurosentit puhaskasumit, aastal 2020 teeniti 3,86 eurosentit iga investeeritud euro kohta, aastal 2021 tõusis näitaja 2,02% ja iga investeeritud euro kohta teeniti 5,88 eurosentit ning perioodi lõpuks, aastal 2022 teeniti iga investeeritud euro kohta 4,67 eurosentit puhaskasumit. Numbrite tulemused ütlevad, et ettevõtte omanike rikkuse suurendamiseks, kasutatakse efektiivset juhtimist. Aga ka siinkohal ei saa järeldusi teha ainult ühe konkreetse näitaja põhjal

Tegevusala keskmine ROE (Tabel 16) on oluliselt väiksem kui ettevõttel. Tegevusala keskmise järgi teenitakse keskmiselt iga investeeritud euro pealt 1,99 eurosentit puhaskasumit. Selline madal näitaja võib tuleneda näiteks kulukamate ja pikema ajalistest investeeringutest, mis pole seni veel tulu toonud.

Ettevõtte finantsmajandusliku olukorra suhtarvude analüüsi 2019-2022 majandusaasta aruannete põhjal selgus, et hoolimata efektiivsest omaniku rikkuse suurendamisest, on ettevõtte maksevõime tase nõrk ja seda ohustab likviidsusrisk. Kapitali struktuuri suhtarvude tulemused näitavad, et ettevõtte on hakanud aina vähem kasutama võõrkapitali ja rohkem omakapitali investeeringute rahastamiseks. Likviidsussuhtarvud tõid esile, et selline majandustegevus ja kulude kasvamine on ettevõtte lühiajaliste maksevõime näitajatele liiga teinud ja soovitatav oleks võtta investeeringute rahastamiseks pikaajalist laenu. Ka tootlusnäitajad toovad esile, et ettevõtte on väga intensiivselt investeerinud põhivaradesse. Näitajate väärtus liigub iga aastaga üles poole, seega aja jooksul on

ettevõtte hakanud järjest rohkem efektiivselt kasutama oma põhivara müügitulu teenimiseks. Efektiivsemaks on muutunud ka käibevarade kasutamine, saavutades ostu- ja müügiarvete tasumiste ja laekumiste vahel tasakaal.

KOKKUVÕTE

Ebakindel majandus muudab ettevõtted haavatavamaks ja ettevõtete juhid peavad kiiresti reageerima kõikidele riskidele, mis sunnib neid tegema raskeid otsuseid ja valikuid. Pädev ettevõtja jälgib tähelepanelikult pidevalt muutuva keskkonna mõju oma ettevõtte põhitegevusele. Hea vahend selleks on ettevõtte finantsolukorra analüüs ehk finantsanalüüs. Selle abil saab hinnata ja luua seoseid finantstulemuste ning ettevõtet mõjutavate sise- ja väliskeskkonna tegurite vahel ning teha teadlikke äriotsuseid tulevikuks.

Erilist tähelepanu oma finantstervisele peaksid pöörama ettevõtted, kes on suurel määral mõjutatud väliskeskkonnast. Sellest tingituna oli igati päevakohane uurida, kas ja millist mõju on avaldanud maailma tabanud kriisid ettevõtet, kelle põhilisteks klientideks on parv- ja liinilaevadega reisijatevedu korraldavad operaatoretted ning sadamate kaudu veetavate kaupade omanikud ja laevaagendid. Uuritavaks ettevõtteks oli riigile kuuluv äriühing AS Saarte Liinid, kelle põhiülesandeks on riigile regionaalselt oluliste sadamate haldamine ja arendamine.

AS Saarte Liinid finantsaruannete horisontaalanalüüsist selgus, et ettevõtte bilansimaht on võrreldes baasaastaga suurenenud ja seda põhiliselt materiaalsete põhivarade kasvu arvelt, kus on igal aastal toimunud suurenemine keskmiselt 2,1%. Rahakirjel on aastal 2022 toimunud suur kukkumine, võrreldes 2021. aastaga 98,7%, absoluutsummas 1,95 miljonit eurot. Ettevõtte lühiajalised kohustised on küll nelja aastaga kokku vähenenud 19%, aga aastal 2022, kui seoses kõrgemate hindade ja suuremate kulutustega, võeti jooksvateks arveldusteks kasutusele arvelduskrediit, on lühiajaliste kohustiste kirje suurenenud 460 tuhande euro võrra. Omakapital on oma mahult stabiilselt suurenenud igal aastal ümmarguselt 1 miljoni euro võrra. Seda aruandeaasta kasumi ja eelmiste perioodide jaotamata kasumi arvelt, tõustes nelja aastaga ümmarguselt 18 miljonilt 25 miljoni euro peale.

Müügitulu kasvas võrreldaval perioodil kokku 28,5%, olles 2022. aasta lõpuks 8,32 miljonit eurot. Suurima tõusu aastal 2021, tagas teenuste müük ettevõtte mõlemal suunal. Peale piiride avanemist taastus liinilaevadel reisijate koguarv ning kaubalaevade teenindamisel oli aasta edukas puistekaupade teenindamisel. Suuruselt teine tulugrupp on sihtfinantseerimine, mis on püsinud sarnase keskmiselt 2% lise kasvuga kõik neli aastat. Aruandeaasta kasum on olnud aastate lõikes muutlikum. Suurim, 71% line tõus, tuli aastal 2021, kasvades aastaga 577 277 eurot. Kasumi vähenemised on olnud just suurimate kriiside tulekuga, kui seoses hinnatõusudega suurenesid kululiigid. Suurimad kululiigid on nelja aasta jooksul ühtlases kasvutrendis, kus tööjõukulud kasvasid

võrreldes baasperioodiga kokku 30% ning põhivara amaortisatsioon ja allahindlus 18%. Kululiik kaubad, toore, materjal ja teenused on baasaastaga võrreldes kasvanud 40%.

Rahavoogude analüüsist selgus, et ettevõtte rahavood on väga suurel määral vähenenud. Laekumisi on vähem kui kasutamist. Äritegevuse rahavood suurenesid baasaastaga võrreldes ligi 16%, absoluutsummas 445 tuhat eurot. Sarnaselt bilansi aktivaga, tuli muutus nõuetest ja ettemaksetest ning samuti arvele võetud, aga veel laekumata sihtfinantseeringutest. Rahavood investeerimistegevustest on baasaastaga võrreldes suurenenud 58%, absoluutsummas 1,9 miljonit eurot. See näitab, et ettevõtte on investeerinud objektide väljaehitamisse, olemasolevate objektide parendamisse ning seadmete soetamisse. Rahavood finantseerimistegevusest on baasperioodiga võrreldes vähenenud 102%, absoluutsummas ligi 1,4 miljonit eurot, kajastades finantseerimistegevuse rahavoogusid 2022. aasta lõpuks negatiivse -24 307 euroga.

Ettevõtte finantsaruannete vertikaalanalüüsist selgus, et bilansi aktivastruktuuris niigi suure osakaaluga materiaalsed põhivarad on kasvanud veel enam ja käibevarade osakaal on vähenenud perioodi lõpuks 1,3%-le koguvara mahust. See tähendab, et ettevõtte maksevõimekus on aastal 2022 oluliselt vähenenud. Passiva struktuuris on võrreldavatel aastatel näha stabiilset langustrendi pikaajaliste kohustiste kirjetel ja suurenemist omakapitalis. Kasumiaruande vertikaalanalüüsist selgus, et suurima osakaaluga kulud on põhivara amortisatsioon ja allahindlus, tööjõukulud ja kaubad, toore, materjal, teenused. Rahavoogude vertikaalanalüüsist selgus, et enim raha laekus äritegevusest ja saadud varade sihtfinantseerimisest. Raha kasutamist oli enim põhivara soetamisel ja saadud laenude tagasimaksetel.

Ettevõtte horisontaal- ja vertikaalanalüüsist võib järeldada, et nii tulud kui ka tulud on ettevõttes aastate lõikes olnud kasvutrendis. See viitab sellele, et ettevõtte on investeerinud aktiivselt oma kasvu ja arengusse ning püüab laiendada oma tegevusvaldkonnas. Võõrkapitali vähenemine ja omakapitali suurenemine tähendab aga seda, et viimastel aastatel on ettevõtte järjest rohkem rahastanud investeringuid omavahenditega. Lisaks on maailmamajandust pärssivad kriisid tõstnud ettevõtte kulud väga kõrgeks ja tulemuseks on minimaalne käibekapital.

Ettevõtte finantsmajandusliku olukorra suhtarvude analüüsi põhjal selgus, et hoolimata efektiivsest omaniku rikkuse suurendamisest, on ettevõtte maksevõime tase nõrk ja seda ohustab likviidsusrisk. Aastaks 2022 on puhaskäibekapital negatiivne ja kõik lühiajalise maksevõime näitajad on langenud väga nõrgale tasemele. Tulemustest võib järeldada, et ettevõtte maksevõimekus on oluliselt vähenenud ja oma lühiajaliste kohustiste katmine lühiajaliste varadega on raskendatud.

Pikajalise maksevõime analüüsi tulemustest selgus, et iga aastaga on vähenenud võlakordaja ja suurenenud soliiduskordaja. See näitab, et esialgu on ettevõtte kasutanud rohkem laenatud vahendeid oma varade finantseerimiseks ning perioodi lõpuks on selleks hakatud eraldama rohkem omavahendeid. Ka kohustiste ja omakapitali suhe ning kapitaliseerituse kordaja on iga aastaga järjest langenud, millest võib järeldada, et ettevõtte on seadnud endale eesmärgiks hoida krediitdivõimekus piisaval tasemel, et vajadusel kaasata võõrkapitali investeerimistegevuse rahastamiseks. Näitajad ei ole küll head, aga liiguvad paremuse suunas.

Ka tootlusnäitajad tõid esile, et ettevõtte on väga intensiivselt investeerinud põhivaradesse. Näitajate väärtus on liikunud iga aastaga üles poole, seega aja jooksul on ettevõtte hakanud järjest rohkem efektiivselt kasutama oma põhivara müügitulu teenimiseks. Efektiivsemaks on muutunud ka käibevarade kasutamine, saavutades ostu- ja müügiarvete tasumiste ja laekumiste vahel tasakaal.

Ettevõtte rentaablusnäitajad on kõikunud tõusu ja languse vahet ühes sammus koos suuremate kriiside tulekutega. Suurimad kukkumised on toimunud just perioodi viimasel aastal, kui koroonapandeemiast vaevu taastunud maailmamajandus sai uue löögi Venemaa ja Ukraina vahelisest konfliktist. Hoolimata kriisidest ja viimase aasta langusest, on rentaablusnäitajad siiski head ja ettevõtte teenib omanikule kasumit.

Analüüsi tulemuste põhjal selgub, et ettevõtte on saanud kannatada nii väliskeskkonnast tulenevate kriiside läbi, kui ka ettevõtte sisekeskkonnas tehtud valede otsuste läbi.

Ettevõtte finantsmajandusliku olukorra analüüsi tulemustest lähtuvalt on autoripoolsed ettepanekud finantsnäitajate parendamiseks järgnevad:

- loobuda arvelduskrediidist;
- teha vähem investeringuid omavahenditest;
- kasutada rohkem võõrkapitali, võttes pikaajalist laenu või otsides rohkem sihtfinantseerimise võimalusi investeringute tegemiseks;
- hinnata üle oma teenuste ja kaupade hinnad, võimalusel tõsta hindu;
- energiahindade kallinemisega seoses leida rohkem rohelisi lahendusi kulude vähendamiseks.

Autori arvates on lõputöö eesmärk täidetud.

SUMMARY

An uncertain economy increases the vulnerability of companies to all kinds of risks, to which company managers must respond quickly and puts them in front of difficult decisions and choices. Effective entrepreneur carefully monitor the impact of the ever-changing environment surrounding the company on the company's business operations. A good tool for this is the analysis of the company's financial and economic situation, or financial analysis, based on the results of which an assessment can be made and connections between financial indicators and internal and external environmental factors affecting the company can be made, and informed management decisions can be made for the future.

Companies that are heavily influenced by the external environment should pay special attention to their financial health. Due to this, it was very relevant to investigate whether and what impact the crises that have hit the world have had on the company, whose main customers are the operator companies that organize passenger transport with ferries and liners, as well as the owners and shipping agents of goods transported through ports. The company under investigation was the state-owned company AS Saarte Liinid, whose main task is the management and development of regionally important ports for the state. The aim of the thesis was to analyze the financial and economic situation of AS Saarte Liinid in the years 2019-2022, draw conclusions based on the obtained results and, if necessary, provide guidelines for future management decisions.

From the horizontal and vertical analysis of the company, it can be concluded that both revenues and earnings have been on a growth trend in the company over the years. This indicates that the company has actively invested in its growth and development and is trying to expand in its field of activity. However, the decrease in debt capital and the increase in equity means that in recent years the company has financed more and more investments with its own funds. In addition, the crises affecting the global economy have made the company's costs very high, resulting in minimal working capital.

Based on the ratio analysis of the company's financial situation, it was revealed that despite the effective increase of the owner's wealth, the company's solvency level is weak and it is threatened by liquidity risk. By 2022, net working capital is negative and all indicators of short-term solvency have fallen to very weak levels. From the results, it can be concluded that the company's solvency has significantly decreased and it is difficult to cover its short-term liabilities with short-term assets.

The results of the long-term solvency analysis revealed that the debt ratio has decreased and the solidity ratio has increased every year. This shows that initially the company has used more borrowed funds to finance its assets, and by the end of the period it has started to allocate more of its own funds. The ratio of liabilities to equity and the capitalization multiplier have also decreased year by year, from which it can be concluded that the company has set itself the goal of maintaining creditworthiness at a sufficient level in order to involve external capital to finance investment activities if necessary. The indicators are not good, but they are moving in the direction of improvement.

The performance indicators also highlight that the company has invested very intensively in fixed assets. The value of the indicators moves up by half every year, so over time the company has begun to use its fixed assets more and more efficiently to generate sales revenue. The use of current assets has also become more effective, achieving a balance between payments and receipts of purchase and sales invoices.

The company's profitability indicators have fluctuated between ups and downs in one step with the arrival of major crises. The biggest falls have occurred in the last year of the period, when the global economy, barely recovered from the corona pandemic, was hit again by the conflict between Russia and Ukraine. Despite the crises and the decline of the last year, the profitability indicators are still good and the company makes a profit for the owner.

Based on the results of the analysis, it turns out that the company has suffered both through crises arising from the external environment, as well as through wrong decisions made in the company's internal environment.

Based on the results of the analysis of the company's financial situation, the author's suggestions for improving the financial indicators are as follows:

- give up overdraft;
- make fewer investments from own funds;
- use more foreign capital by taking a long-term loan or looking for more targeted financing opportunities for investments;
- overestimate the prices of your services and goods, if possible raise prices;
- in connection with rising energy prices, find more green solutions to reduce costs.

VIIDATUD ALLIKAD

- Abbas, J., Mubeen, R., Iorember, P. T., Raza, S., & Mamirkulova, G. (2021). *Exploring the impact of COVID-19 on tourism: transformational potential and implications for a sustainable recovery of the travel and leisure*. Shanghai: Elsevier B.V. Allikas: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2666518221000206>
- Alver, J, Alver, L. (2011). *Majandusarvestus ja rahandus. Leksikon. A-L*. Tallinn: Deebet.
- Alver, J, Alver, L. (2017). *Finantsarvestus*. Tallinn: Deebet.
- Alver, J., & Alver, L. (2011). *Majandusarvestus ja rahandus. Leksikon. M-Y*. Tallinn: OÜ Deebet.
- Alver, J., & Reinberg, L. (2002). *Juhtimisarvestus*. Tallinn: OÜ Deebet.
- Aruste, V. (2007). *Finantsanalüüs. Vastused igapäevastele küsimustele*. Haabneeme: Forenia OÜ.
- Bank, T. W. (08. 06 2020. a.). *The Global Economic Outlook During the COVID-19 Pandemic: A Changed World*. Allikas: The World Bank: <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2020/06/08/the-global-economic-outlook-during-the-covid-19-pandemic-a-changed-world>
- Booth, W. C., Colomb, G. G., & Williams, J. M. (2008). *The Craft of Research (Third Edition)*. Chicagi & London: The University of Chicago Press.
- Bõtškova, J., & Teearu, A. (1997). *Ärirahandus*. Tallinn: Coopers & Lybrand.
- Bragg, S. (2003). *The new CFO financial leadership manual*. Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
- Calzon, B. (11. 02 2022. a.). *The Importance Of Financial Reporting And Analysis: Your Essential Guide*. Kasutamise kuupäev: 02. 03 2022. a., allikas Datapine: <https://www.datapine.com/blog/financial-reporting-and-analysis/>
- Euroopa Keskpanga majandusülevaade 2/2022*. (09. 03 2022. a.). Kasutamise kuupäev: 19. 01 2023. a., allikas Eesti Pank: https://haldus.eestipank.ee/sites/default/files/2022-03/ekp-majandusulevaade_2-2022.pdf
- Euroopa Keskpanga majandusülevaate kokkuvõte 1/2023*. (01. 02 2023. a.). Kasutamise kuupäev: 15. 02 2023. a., allikas Euroopa Keskpank: <https://www.eestipank.ee/publikatsioonid/ekp-majandusulevaade/2023/euroopa-keskpanga-majandusulevaate-kokkuvote-12023>
- Eurostat. (31. 01 2023. a.). *HICP - monthly data (annual rate of change)*. Kasutamise kuupäev: 15. 02 2023. a., allikas Eurostat: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/PRC_HICP_MANR__custom_3761882/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=4ad27e6f-358a-4a3d-82a0-587d69a833eb
- Fink, L. (18. 01 2022. a.). *The Power of Capitalism*. Allikas: BlackRock: <https://www.blackrock.com/corporate/investor-relations/larry-fink-ceo-letter>

- Friedman, M. (1962). *Capitalism and Freedom*. Chicago and London: University of Chicago Press.
- Gourinchas, P.-O. (26. 07 2022. a.). *Global Economic Growth Slows Amid Gloomy and More Uncertain Outlook*. Allikas: International Monetary Fund: <https://www.imf.org/en/Blogs/Articles/2022/07/26/blog-weo-update-july-2022>
- Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. (2005). *Uuri ja kirjuta*. Tallinn: Kirjastus Medicina.
- Ilisson, R. (2004). *Finantsanalüüs ja planeerimine*. Tallinn: OÜ Nõu.
- Kallam, H., Kolbre, E., Lend, E., Möller, L., Reinhold, V., Simson, A.-L., . . . Venesaar, U. (2003). *Ärikorralduse põhiteadmised*. Tallinn: Külim.
- Kalmus, V., Masso, A., & Linno, M. (2015). *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Kasutamise kuupäev: 10. 03 2022. a., allikas Tartu Ülikool. Kvalitatiivne sisuanalüüs: <https://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys>
- Kenton, W. (30. 12 2020. a.). *Long-Term Debt-to-Total-Assets Ratio Definition*. Allikas: Investopedia: <https://www.investopedia.com/terms/l/long-term-debt-to-total-assets-ratio.asp>
- Kitvel. (1993). *Ettevõtte finantsaruandluse analüüs*. Tallinn: RAS Logistika Maja.
- Kõomägi, M. (2006). *Äriarahendus*. Pärnu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Lagarde, C. (04 2021. a.). *Aastaruanne 2020. Pilguheit möödunud aastale*. Kasutamise kuupäev: 17. 01 2023. a., allikas Euroopa Keskpank: <https://www.ecb.europa.eu/pub/annual/html/ar2020~4960fb81ae.et.html>
- Lättemäe, R. (20. 05 2022. a.). *Mis vallandas kiire hinnatõusu ja kuidas selles ellu jääda?* Kasutamise kuupäev: 19. 01 2023. a., allikas Äripäev. Raamatupidaja.ee: <https://www.raamatupidaja.ee/uudised/2022/05/20/mis-vallandas-kiire-hinnatõusu-ja-kuidas-selles-ellu-jaada>
- McNabb, D. E. (2010). *Research Methods for Political Science: Quantitative and Qualitative Approaches (Second Edition)*. London & New York: M.E Sharpe.
- Nukka, A. (10. 09 2018. a.). *Finantsanalüüs: mineviku tõlgendus annab juhised tulevikuks, I osa*. Kasutamise kuupäev: 20. 01 2023. a., allikas Raamatupidaja.ee: <https://www.raamatupidaja.ee/uudised/2018/09/10/finantsanalüüs-mineviku-tõlgendus-annab-juhised-tulevikuks-i-osa?channels=raamatupidaja>
- Otsus-Carpenter, M. (04. 04 2017. a.). *Finantsanalüüsi oskus teeb raamatupidajast ettevõtte arsti*. Kasutamise kuupäev: 19. 02 2022. a., allikas Raamatupidaja.ee: <https://www.raamatupidaja.ee/uudised/2017/04/04/finantsanalüüsi-oskus-teeb-raamatupidajast-ettevõtte-arsti>
- Peterson, M. (2000). *Finantsanalüüs. Finantsjuhtimine. Kapitaliturud ja intressimäärad. Finantsaruanded. Finantsuhtarvud*. Tallinn: Külim.

- Raamatupidamise Seadus*. (20. 11 2002. a.). Kasutamise kuupäev: 25. 03 2022. a., allikas Riigi Teataja: <https://www.riigiteataja.ee/akt/115032019012?leiaKehtiv>
- Raudsepp, V. (1999). *Finantsjuhtimise alused. Ettevõtte rahandus*. Tallinn: Külim.
- Reinberg, L. (1999). *Firma aastaaruanne*. Tallinn: Deebet.
- Rünkla, J. (2003). *Ärianalüüs*. Tallinn: Külim.
- Sauga, A. (2017). *Statistika õpik majanduseriala üliõpilastele*. Tallinn: TTÜ Kirjastus.
- Sorkin, A. R. (15. 01 2018. a.). *BlackRock's Message: Contribute to Society, or Risk Losing Our Support*. Kasutamise kuupäev: 15. 01 2022. a., allikas The New York Times: <https://www.nytimes.com/2018/01/15/business/dealbook/blackrock-laurence-fink-letter.html>
- Tearu, A. (2005). *Ettevõtte finantsjuhtimine*. Tallinn: Kirjastus Pegasus.
- Tšistjakov, S. (1996). *Finantsanalüüs ja selle meetodid*. Vana-Võidu.
- Vaino, R. (23. 08 2013. a.). *Jätkusuutlik ettevõtlus – mis, kellele, miks?* Kasutamise kuupäev: 19. 01 2023. a., allikas Bioneer: <https://bioneer.ee/j%C3%A4tkusuutlik-ettev%C3%B5tlus-%E2%80%93-mis-kellele-miks-0>
- Varendi, M., & Teder, J. (2008). *Mis toimub ettevõttes? Ettevõtte hindamine ja arendamine*. OÜ Infotrükk.
- Vihalemm, T. (2014). *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Kasutamise kuupäev: 15. 03 2022. a., allikas Tartu Ülikool. Andmekogumismeetodid, Vaatlus: <https://samm.ut.ee/vaatlus>
- World Health Organization. (11. 03 2020. a.). *Coronavirus disease (COVID-19) pandemic*. Kasutamise kuupäev: 17. 01 2023. a., allikas World Health Organization: <https://www.who.int/europe/emergencies/situations/covid-19>
- Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu: Tartu Ülikool.

LISAD

Lisa 1. AS Saarte Liinid bilanss 2019-2022

Lisa 2. Bilansi horisontaalanalüüs 2019-2022

Lisa 3. Bilansi vertikaalanalüüs 2019-2022

Lisa 4. AS Saarte Liinid kasumiaruanne 2019-2022

Lisa 5. Kasumiaruande horisontaalanalüüs 2019-2022

Lisa 6. Kasumiaruande vertikaalanalüüs 2019-2022

Lisa 7. AS Saarte Liinid rahavoogude aruanne 2019-2022

Lisa 8. Rahavoogude aruande horisontaalanalüüs 2019-2022

Lisa 9. Rahavoogude aruande vertikaalanalüüs 2019-2022

Lisa 1. AS Saarte Liinid bilanss 2018-2022

Bilanss	2022	2021	2020	2019	2018
Raha	26,025	1,979,144	3,189,373	398,369	540,111
Nõuded ostjate vastu ja muud nõuded	775,104	1,193,473	1,627,005	768,101	2,148,298
Ettemaksted	0	0	50,296	0	135,573
Varud	37,023	47,206	25,046	13,195	44,181
KOKKU KÄIBEVARA	838,152	3,219,823	4,891,720	1,179,665	2,868,163
Materiaalne põhivara	62,059,140	60,718,275	60,220,913	58,673,605	57,033,857
Immateriaalne põhivara	251,168	204,543	61,539	25,039	52,632
PÕHIVARA KOKKU	62,310,308	60,922,818	60,282,452	58,698,644	57,086,489
KOKKU VARAD	63,148,460	64,142,641	65,174,172	59,878,309	59,954,652
Lühiajalised laenukohustused	1,259,943	797,800	848,892	1,218,194	1,564,076
Võlad ja ettemasked	889,666	1,278,127	1,702,143	911,321	1,222,184
LÜHIAJALISED KOHUSTISED KOKKU	2,149,609	2,075,927	2,551,035	2,129,515	2,786,260
Pikajalaised laenukohustised	1,946,363	2,586,194	3,383,994	4,159,852	4,575,412
Sihtfinantseerimine	33,538,075	35,129,615	36,278,922	34,442,130	34,309,311
PIKAAJALISED KOHUSTISED KOKKU	35,484,438	37,715,809	39,662,916	38,601,982	38,884,723
KOHUSTISED KOKKU	37,634,047	39,791,736	42,213,951	40,731,497	41,670,983
Aktiikapital	9,648,500	9,648,500	6,648,500	6,648,500	6,648,500
Ettemakstud aktsiareserv	0	0	3,000,000	0	0
Ülekurss	53	53	53	53	53
Kohustuslik reservkapital	775,054	705,520	664,850	664,850	663,660
Eelmiste perioodide jaotamata kasum	13,927,298	12,606,147	11,833,408	10,970,266	10,116,088
Aruandeaasta kasum	1,163,508	1,390,686	813,409	863,142	855,368
OMAKAPITAL KOKKU	25,514,413	24,350,906	22,960,220	19,146,811	18,283,669
KOHUSTISED JA OMAKAPITAL KOKKU	63,148,460	64,142,642	65,174,171	59,878,308	59,954,652

Lisa 2. Bilansi horisontaalanalüüs 2019-2022

Bilansi horisontaalanalüüs	2021-2022		2020-2021		2019-2020		2018-2019		2018-2022	
Raha	-1,953,119	-98.7%	-1,210,229	-37.9%	2,791,004	700.6%	-141,742	-26.2%	-514,086	-95.2%
Nõuded ostjate vastu ja muud nõuded	-418,369	-35.1%	-433,532	-26.6%	858,904	111.8%	-1,380,197	-64.2%	-1,373,194	-63.9%
Ettemaksed	0	0.0%	-50,296	-100.0%	50,296	0.0%	-135,573	-100.0%	-135,573	-100.0%
Varud	-10,183	-21.6%	22,160	88.5%	11,851	89.8%	-30,986	-70.1%	-7,158	-16.2%
KOKKU KÄIBEVARA	-2,381,671	-74.0%	-1,671,897	-34.2%	3,712,055	314.7%	-1,688,498	-58.9%	-2,030,011	-70.8%
Materiaalne põhivara	1,340,865	2.2%	497,362	0.8%	1,547,308	2.6%	1,639,748	2.9%	5,025,283	8.8%
Immateriaalne põhivara	46,625	22.8%	143,004	232.4%	36,500	145.8%	-27,593	-52.4%	198,536	377.2%
PÕHIVARA KOKKU	1,387,490	2.3%	640,366	1.1%	1,583,808	2.7%	1,612,155	2.8%	5,223,819	9.2%
KOKKU VARAD	-994,181	-1.5%	-1,031,531	-1.6%	5,295,863	8.8%	-76,343	-0.1%	3,193,808	5.3%
Lühiajalised laenukohustused	462,143	57.9%	-51,092	-6.0%	-369,302	-30.3%	-345,882	-22.1%	-304,133	-19.4%
Võlad ja ettemasked	-388,461	-30.4%	-424,016	-24.9%	790,822	86.8%	-310,863	-25.4%	-332,518	-27.2%
LÜHIAJALISED KOHUSTISED KOKKU	73,682	3.5%	-475,108	-18.6%	421,520	19.8%	-656,745	-23.6%	-636,651	-22.8%
Pikajalaised laenukohustised	-639,831	-24.7%	-797,800	-23.6%	-775,858	-18.7%	-415,560	-9.1%	-2,629,049	-57.5%
Sihtfinantseerimine	-1,591,540	-4.5%	-1,149,307	-3.2%	1,836,792	5.3%	132,819	0.4%	-771,236	-2.2%
PIKAAJALISED KOHUSTISED KOKKU	-2,231,371	-5.9%	-1,947,107	-4.9%	1,060,934	2.7%	-282,741	-0.7%	-3,400,285	-8.7%
KOHUSTISED KOKKU	-2,157,689	-5.4%	-2,422,215	-5.7%	1,482,454	3.6%	-939,486	-2.3%	-4,036,936	-9.7%
Aktsiakapital	0	0.0%	3,000,000	45.1%	0	0.0%	0	0.0%	3,000,000	45.1%
Ettemakstud aktsiareserv	0	0.0%	-3,000,000	-100.0%	3,000,000	0.0%	0	0.0%	0	0.0%
Ülekurss	0	0.0%	0	0.0%	0	0.0%	0	0.0%	0	0.0%
Kohustuslik reservkapital	69,534	9.9%	40,670	6.1%	0	0.0%	1,190	0.2%	111,394	16.8%
Eelmiste perioodide jaotamata kasum	1,321,151	10.5%	772,739	6.5%	863,142	7.9%	854,178	8.4%	3,811,210	37.7%
Aruandeaasta kasum	-227,178	-16.3%	577,277	71.0%	-49,733	-5.8%	7,774	0.9%	308,140	36.0%
OMAKAPITAL KOKKU	1,163,507	4.8%	1,390,686	6.1%	3,813,409	19.9%	863,142	4.7%	7,230,744	39.5%
KOHUSTISED JA OMAKAPITAL KOKKU	-994,182	-1.5%	-1,031,529	-1.6%	5,295,863	8.8%	-76,344	-0.1%	3,193,808	5.3%

Lisa 3. Bilansi vertikaalanalüüs 2019-2022

Bilansi vertikaalanalüüs	2022	2021	2020	2019
Raha	0.0%	3.1%	4.9%	0.7%
Nõuded ostjate vastu ja muud nõuded	1.2%	1.9%	2.5%	1.3%
Ettemaksed	0.0%	0.0%	0.1%	0.0%
Varud	0.1%	0.1%	0.0%	0.0%
KOKKU KÄIBEVARA	1.3%	5.0%	7.5%	2.0%
Materiaalne põhivara	98.3%	94.7%	92.4%	98.0%
Immateriaalne põhivara	0.4%	0.3%	0.1%	0.0%
PÕHIVARA KOKKU	98.7%	95.0%	92.5%	98.0%
KOKKU VARAD	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
Lühiajalised laenukohustused	2.0%	1.2%	1.3%	2.0%
Võlad ja ettemasked	1.4%	2.0%	2.6%	1.5%
LÜHIAJALISED KOHUSTISED KOKKU	3.4%	3.2%	3.9%	3.6%
Pikajalaised laenukohustised	3.1%	4.0%	5.2%	6.9%
Sihtfinantseerimine	53.1%	54.8%	55.7%	57.5%
PIKAAJALISED KOHUSTISED KOKKU	56.2%	58.8%	60.9%	64.5%
KOHUSTISED KOKKU	59.6%	62.0%	64.8%	68.0%
Aksiakapital	15.3%	15.0%	10.2%	11.1%
Ettemakstud aktsiareserv	0.0%	0.0%	4.6%	0.0%
Ülekurss	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%
Kohustuslik reservkapital	1.2%	1.1%	1.0%	1.1%
Eelmiste perioodide jaotamata kasum	22.1%	19.7%	18.2%	18.3%
Aruandeaasta kasum	1.8%	2.2%	1.2%	1.4%
OMAKAPITAL KOKKU	40.4%	38.0%	35.2%	32.0%
KOHUSTISED JA OMAKAPITAL KOKKU	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Lisa 4. AS Saarte Liinid kasumiaruanne 2018-2022

Kasumiaruanne	2018	2019	2020	2021	2022
Müügitulu	6,472,064	6,600,808	6,988,305	7,961,192	8,316,098
Tulud sihtfinantseerimisest	1,820,322	1,879,514	1,917,536	1,954,264	1,999,836
Muud äritulud	70,310	95,390	113,828	89,851	112,258
Kapitaliseeritud väljaminekud oma tarbeks põhivara valmistamisel	152,638	136,274	223,771	263,067	327,902
Kaubad, toore, materjal ja teenused	-1,783,084	-1,869,866	-1,890,885	-2,269,680	-2,501,616
Mitmesugused tegevuskulud	-251,836	-220,565	-286,397	-292,286	-305,054
Tööjõukulud	-2,498,562	-2,581,861	-2,823,173	-2,971,319	-3,259,812
Põhivara amortisatsioon ja allahindlus	-2,928,271	-3,084,166	-3,265,118	-3,264,448	-3,449,402
Muud ärikulud	-120,034	-20,196	-104,035	-27,373	-19,294
Ärikasum	933,547	935,332	873,832	1,443,268	1,220,916
Finantskulud	-78,179	-72,191	-60,423	-52,583	-57,407
Kasum enne tulumaksustamist	855,368	863,141	813,409	1,390,685	1,163,509
Aruandeaasta kasum	855,368	863,141	813,409	1,390,685	1,163,509

Lisa 5. Kasumiaruande horisontaalanalüüs 2019-2022

Kasumiaruande horisontaalanalüüs	2018-2019		2019-2020		2020-2021		2021-2022		2018-2022	
Müügitulu	128 744	2%	387 497	6%	972 887	14%	354 906	4%	1 844 034	28%
Tulud sihtfinantseerimisest	59 192	3%	38 022	2%	36 728	2%	45 572	2%	179 514	10%
Muud äritulud	25 080	36%	18 438	19%	-23 977	-21%	22 407	25%	41 948	60%
Kapitaliseeritud väljaminekud oma tarbeks põhivara valmistamisel	-16 364	-11%	87 497	64%	39 296	18%	64 835	25%	175 264	115%
Kaubad, toore, materjal ja teenused	-86 782	5%	-21 019	1%	-378 795	20%	-231 936	10%	-718 532	40%
Mitmesugused tegevuskulud	31 271	-12%	-65 832	30%	-5889	2%	-12 768	4%	-53 218	21%
Tööjõukulud	-83 299	3%	-241 312	9%	-148 146	5%	-288 493	10%	-761 250	30%
Põhivara amortisatsioon ja allahindlus	-155 895	5%	-180 952	6%	670	0%	-184 954	6%	-521 131	18%
Muud ärikulud	99 838	-83%	-83 839	415%	76 662	-74%	8079	-30%	100 740	-84%
Ärikasum	1785	0%	-61 500	-7%	569 436	65%	-222 352	-15%	287 369	31%
Finantskulud	5988	-8%	11 768	-16%	7840	-13%	-4824	9%	20 772	-27%
Kasum enne tulumaksustamist	7773	1%	-49 732	-6%	577 276	71%	-227 176	-16%	308 141	36%
Aruandeaasta kasum	7773	1%	-49 732	-6%	577 276	71%	-227 176	-16%	308 141	36%

Lisa 6. Kasumiaruande vertikaalanalüüs 2019-2022

Kasumiaruande vertikaalanalüüs	2019	2020	2021	2022
Müügitulu	100%	100%	100%	100%
Tulud sihtfinantseerimisest				
Muud äritulud	1%	2%	1%	1%
Kapitaliseeritud väljaminekud oma tarbeks põhivara valmistamisel	2%	3%	3%	4%
Kaubad, toore, materjal ja teenused	-28%	-27%	-29%	-30%
Mitmesugused tegevuskulud	-3%	-4%	-4%	-4%
Tööjõukulud	-39%	-40%	-37%	-39%
Põhivara amortisatsioon ja allahindlus	-47%	-47%	-41%	-41%
Muud ärikulud	0%	-1%	0%	0%
Ärikasum	14%	13%	18%	15%
Finantskulud	-1%	-1%	-1%	-1%
Kasum enne tulumaksustamist	13%	12%	17%	14%
Aruandeaasta kasum	13%	12%	17%	14%

Lisa 7. AS Saarte Liinid rahavoogude aruanne 2018-2022

RAHAVOOD ÄRITEGEVUSEST	2018	2019	2020	2021	2022
Kasum	855,368	863,142	813,409	1,390,686	1,240,230
Põhivara amortisatsioon ja allahindlus	2,928,271	3,084,166	3,265,118	3,264,448	3,449,402
Kasum põhivara müügist	-5,000	-3,468	-52,955		
Saadud sihtfinantseerimise amortisatsioon	-1,820,322	-1,879,514	-1,917,536	-1,939,997	-1,999,836
Finantskulud	78,179	72,191	60,423	52,583	57,407
Äritegevusega seotud nõuete ja ettemaksete muutus	-460,854	1,374,628	-2,733	-416,852	627,814
Varude muutus	0	30,986	-11,851	-22,160	10,183
Äritegevusega seotud kohustuste ja ettemaksude muutus	690,589	14,855	810,166	480,905	-130,761
Kokku rahavood äritegevusest	2,266,231	3,556,986	2,964,041	2,809,613	3,254,438
RAHAVOOD INVESTEERIMISEST					
Materiaalse ja immateriaalse põhivara soetus	-3,289,967	-4,570,424	-4,796,085	-4,818,172	-5,183,250
Materiaalse ja immateriaalse põhivara müük	5,000	3,468	60,000	0	0
Kokku rahavood investeerimistegevusest	-3,284,968	-4,566,956	-4,736,085	-4,818,172	-5,183,250
RAHAVOOD FINANTSEERIMISEST					
Saadud laenud	499,590	0	0	0	0
Saadud laenude tagasimaksed	-723,057	-683,333	-753,333	-776,667	-722,471
Rendikohustiste tagasimaksed	-4,961	-5,053	-12,078	-72,226	-85,023
Arvelduskrediidi saldo muutus	442,974	-484,903	-390,787	0	508,094
Saadud varade sihtfinantseerimine	1,223,471	2,113,709	2,779,669	1,699,805	332,499
Ettemakstud aktsiareserv	0	0	3,000,000	0	0
Makstud intressid	-78,179	-72,191	-60,423	-52,583	-57,407
Kokku rahavood finantseerimistegevusest	1,359,838	868,229	4,563,048	798,330	-24,307
RAHAVOOD KOKKU	341,102	-141,741	2,791,004	-1,210,229	-1,953,119
Raha ja raha ekvivalendid perioodi algul	199,009	540,111	398,369	3,189,373	1,979,144
Raha ja raha ekvivalentide muutus	341,102	-141,741	2,791,004	-1,210,229	-1,953,119
Raha ja raha ekvivalendid perioodi lõpul, sh	540,111	398,369	3,189,373	1,979,144	26,025
<i>Sularaha</i>	<i>7,403</i>	<i>5,041</i>	<i>4,595</i>	<i>11,864</i>	<i>10,872</i>
<i>Arveldusarvete jäägid</i>	<i>532,708</i>	<i>393,328</i>	<i>3,184,778</i>	<i>1,967,280</i>	<i>15,152</i>

Lisa 8. Rahavoogude aruande horisontaalanalüüs 2019-2022

Rahavoogude horisontaalanalüüs 2018-2022	muutus 2018-2019		muutus 2019-2020		muutus 2020-2021		muutus 2021-2022		muutus 2018-2022	
RAHAVOOD ÄRITEGEVUSEST	absoluutarv	%	absoluutarv	%	absoluutarv	%	absoluutarv	%	absoluutarv	%
Kasum	7,774.00	0.91%	-49,733	-5.76%	577,277	70.97%	-150,456	-10.82%	384,862	44.99%
Põhivara amortisatsioon ja allahindlus	155,895.00	5.32%	180,952	5.87%	-670	-0.02%	184,954	5.67%	521,131	17.80%
Kasum põhivara müügist	1,532.00	-30.64%	-49,487	1426.96%	52,955	-100.00%	0	0.00%	5,000	-100.00%
Saadud sihtfinantseerimise amortisatsioon	-59,192.00	3.25%	-38,022	2.02%	-22,461	1.17%	-59,839	3.08%	-179,514	9.86%
Finantskulud	-5,988.00	-7.66%	-11,768	-16.30%	-7,840	-12.98%	4,824	9.17%	-20,772	-26.57%
Äritegevusega seotud nõuete ja ettemaksete muutus	1,835,482.00	-398.28%	-1,377,361	-100.20%	-414,119	15152.54%	1,044,666	-250.61%	1,088,668	-236.23%
Varude muutus	30,986.00	0.00%	-42,837	-138.25%	-10,309	86.99%	32,343	-145.95%	10,183	0.00%
Äritegevusega seotud kohustuste ja ettemaksude muutus	-675,734.00	-97.85%	795,311	5353.83%	-329,261	-40.64%	-611,666	-127.19%	-821,350	-118.93%
Kokku rahavood äritegevusest	1,290,755.00	56.96%	-592,945	-16.67%	-154,428	-5.21%	444,826	15.83%	988,207	43.61%
RAHAVOOD INVESTEERIMISEST	0.00	0.00%	0	0.00%	0	0.00%	0	0.00%	0	0.00%
Materiaalse ja immateriaalse põhivara soetus	-1,280,457.00	38.92%	-225,661	4.94%	-22,087	0.46%	-365,078	7.58%	-1,893,283	57.55%
Materiaalse ja immateriaalse põhivara müük	-1,532.00	-30.64%	56,532	1630.10%	-60,000	-100.00%	0	0.00%	-5,000	-100.00%
Kokku rahavood investeerimistegevusest	-1,281,988.00	39.03%	-169,129	3.70%	-82,087	1.73%	-365,078	7.58%	-1,898,282	57.79%
RAHAVOOD FINANTSEERIMISEST	0.00	0.00%	0	0.00%	0	0.00%	0	0.00%	0	0.00%
Saadud laenud	-499,590.00	-100.00%	0	0.00%	0	0.00%	0	0.00%	-499,590	-100.00%
Saadud laenude tagasimaksed	39,724.00	-5.49%	-70,000	10.24%	-23,334	3.10%	54,196	-6.98%	586	-0.08%
Rendikohustiste tagasimaksed	-92.00	1.85%	-7,025	139.03%	-60,148	498.00%	-12,797	17.72%	-80,062	1613.83%
Arvelduskrediidi saldo muutus	-927,877.00	-209.47%	94,116	-19.41%	390,787	-100.00%	508,094	0.00%	65,120	14.70%
Saadud varade sihtfinantseerimine	890,238.00	72.76%	665,960	31.51%	-1,079,864	-38.85%	-1,367,306	-80.44%	-890,972	-72.82%
Ettemakstud aktsiareserv	0.00	0.00%	3,000,000	0.00%	-3,000,000	-100.00%	0	0.00%	0	0.00%
Makstud intressid	5,988.00	-7.66%	11,768	-16.30%	7,840	-12.98%	-4,824	9.17%	20,772	-26.57%
Kokku rahavood finantseerimistegevusest	-491,609.00	-36.15%	3,694,819	425.56%	-3,764,718	-82.50%	-822,637	-103.04%	-1,384,145	-101.79%
RAHAVOOD KOKKU	-482,843.00	-141.55%	2,932,745	-2069.09%	-4,001,233	-143.36%	-742,889	61.38%	-2,294,221	-672.59%
Raha ja raha ekvivalendid perioodi algul	341,102.00	171.40%	-141,742	-26.24%	2,791,004	700.61%	-1,210,229	-37.95%	1,780,135	894.50%
Raha ja raha ekvivalentide muutus	-482,843.00	-141.55%	2,932,745	-2069.09%	-4,001,233	-143.36%	-742,890	61.38%	-2,294,221	-672.59%
Raha ja raha ekvivalendid perioodi lõpul, sh	-141,742.00	-26.24%	2,791,004	700.61%	-1,210,229	-37.95%	-1,953,119	-98.69%	-514,086	-95.18%
<i>Sularaha</i>	-2,362.00	-31.91%	-446	-8.85%	7,269	158.19%	-992	-8.36%	3,469	46.87%
<i>Arveldusarvete jäägid</i>	-139,380.00	-26.16%	2,791,450	709.70%	-1,217,498	-38.23%	-1,952,128	-99.23%	-517,556	-97.16%

Lisa 9. Rahavoogude aruande vertikaalanalüüs 2019-2022

Rahakäive	2019		2020		2021		2022	
	Absoluut	%	Absoluut	%	Absoluut	%	Absoluut	%
Raha laekumine								
Äritegevus	3,556,986	63%	2,964,041	34%	2,809,613	62%	3,254,438	91%
Saadud varade sihtfinantseerimine	2,113,709	37%	2,779,669	32%	1,699,805	38%	332,499	9%
Laekunud põhivarade müügist	3,468	0%	60,000	1%	0	0%	0	0%
Saadud laenud	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
Ettemakstud aktsiareserv	0	0%	3,000,000	34%	0	0%	0	0%
Laekumine kokku	5,674,163	100%	8,803,710	100%	4,509,418	100%	3,586,937	100%
Raha kasutamine								
Tasutud põhivara soetamisel	-4,570,424	79%	-4,796,085	80%	-4,818,172	84%	-5,183,250	94%
Saadud laenude tagasimaksed	-683,333	12%	-753,333	13%	-776,667	14%	-722,471	13%
Arvelduskrediidi saldo muutus	-484,903	8%	-390,787	6%	0	0%	508,094	-9%
Rendikohustiste maksed	-5,053	0%	-12,078	0%	-72,226	1%	-85,023	2%
Makstud intressid	-72,191	1%	-60,423	1%	-52,583	1%	-57,407	1%
Kasutamine kokku	-5,815,904	100%	-6,012,706	100%	-5,719,648	100%	-5,540,057	100%